

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
ANABİLİM DALI

YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ OLARAK E-OKUL
UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İ. Bakır ARABACI

HAZIRLAYAN
Murat POLAT

ELAZIĞ- 2011

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ
ANABİLİM DALI

YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ OLARAK E-OKUL
UYGULAMALARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Yrd. Doç. Dr. İ. Bakır ARABACI

HAZIRLAYAN

Murat POLAT

Jürimiz, tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezini oy birliği / oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

F. Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-Okul Uygulamalarının Değerlendirilmesi

Murat POLAT

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması Ve Ekonomisi Anabilim Dalı

Elazığ - 2011; Sayfa: XIII+112

Eğitim kurumları bilgi teknolojilerini kullanma konusunda en son gelişmeleri yakından takip eden, teknolojik gelişmelere paralel olarak yeni ve güncel bilişim uygulamalarını bünyelerine taşıyan örgütler olmuşlardır. Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bu bahsedilen bilişim sistemi gelişimini yakından takip edebilme anlamında 2006-07 eğitim-öğretim yılından itibaren e-okul hizmet ağı sistemini uygulamaya başlamıştır. E-okul, okul içi süreçlerin hızlandırılması, eğitimin daha yakından takibini sağlama, özellikle okul yöneticileri ve öğretmenlerin var olan iş yüklerini yönetsel süreçler içerisinde kolaylaştırma ve hızlandırma adına geliştirilmiş bir yönetim bilgi sistemidir.

Bu araştırmanın amacı; Muş ili merkez ve merkeze bağlı ilköğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerin yönetim bilgi sistemi olarak “E-okul”un mevcut yeterlilik durumuna yönelik algılarını belirlemek ve e-okul yönetim bilgi sisteminin bir değerlendirmesini yapmaktır. Ayrıca “E-okul”u şuan olduğundan daha iyi bir düzeye getirme amaçlı olarak, okullardaki öğretmen ve yöneticilerle gerçekleştirilen mülakatlar sonrasında oluşturulan yapılandırılmış görüşlere katılım düzeylerini belirlemektir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak 5’li Likert tipinde geliştirilen “Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-okul Uygulamalarının Değerlendirilmesi Ölçeği (YBSEÖ)” kullanılmıştır. Ölçekte katılımcıların Branş, Cinsiyet, Eğitim Durumu gibi bilgilerinin istendiği bir kişisel bilgi formu, toplamda 35 maddeden oluşan bir e-okul yeterlilik bölümü ve yine 10 maddelik e-okul öneri bölümü yer almaktadır. Hazırlanan ölçeğin

uygulanması aşamasında araştırmanın evrenini 2010-2011 eğitim-öğretim yılında Muş ili merkez ve merkeze bağlı ilköğretim okullarında görev yapmakta olan toplamda 1698 yönetici ve öğretmen oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini bu evren içerisinde tesadüfi olarak seçilen 835 öğretmen ve yönetici oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen verilerin istatistiksel analizleri için özel bir veri analizi paket programı kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi için Levene Testi, Kruskal Wallis Testi, frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, “t-testi” ve Tek Yönlü Varyans Analizi testlerinin kullanıldığı araştırmada, hata payı üst sınırı 0,05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara göre; ilköğretim okullarında görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenler, yönetim bilgi sistemi olarak e-okulun yeterlilik durumuna ilişkin genel anlamda olumlu bir algıya sahiptirler. E-okulun yeterli olduğunu düşünen yönetici ve öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kurum işlemleri, öğrenci işlemleri ve karne dönemi işlemlerinde e-okulun yeterlilik düzeyine ilişkin algıları arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir. E-okula erişimde en çok tercih edilen mekân değişkeni ile e-okulun yeterli olduğuna dair yönetici ve öğretmen algıları arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yönetimi Bilgi Sistemi, E-okul, Yönetim Bilgi Sistemleri

ABSTRACT**Master Thesis****E-School Evaluation in Practice Management Information System****Murat POLAT****The University of Firat****The Institute of Education Sciences****The Department of Management, Supervision, Planning and Economic of
Education****Elazığ–2011; Page: XIII+112**

Educational organisations are the institutions that follow the most recent developments in terms of using information technologies. In line with the developments, educational organisations acquire the current and up-to-date applications of information technologies. In Turkey, Ministry of National Education (MNE) has started to use e-school service network system since 2006-2007 educational year in order to follow the developments of the information technologies. E-school is an administrative –information system that enables to accelerate the in-school processes and the close pursuit of the ongoing education. The system is developed particularly for the facilitation and acceleration of the workforce of teachers and school administrators in the administrative processes.

The purpose of the present study is to identify the perceptions of the teachers and administrators in elementary schools in Muş Province of Turkey on the current level of the efficacy of e-school as an administrative-information system and to make an assessment of e-school administrative information system. Additionally, this study aims at identifying the agreement level of the teachers and administrators on the structured views which were formed by the interviews with the teachers and school administrators in line with the aim of enhancement of e-school.

Data collection tool of the study is the “Assessment of the E-School Applications as an Administrative-Information System Questionnaire” which is a 5 point Likert type scale. The Questionnaire consists of three parts. First part includes the

demographic and professional information about the participants such as gender, educational level and expertise. Second part includes thirty five items concerning e-school efficacy and the third part includes ten items concerning advices for e-school. The population of the study is 1698 teachers and school administratives that works in the Muş Province during the 2010-2011 educational year. The sample of the study consists of 835 randomly selected teachers and school administratives. The data gathered during this study is analyzed by a special data analysis package program. For the descriptive statistics frequency distributions, percentages, means, standard deviations were used. For the inferential statistics t- test and One-Way ANOVA were used. A level is set at 0.05 level.

According to the results of the study, teachers and school administrators working in elementary schools possess positive perceptions towards the efficacy of e-school as an administrative-information system. The results indicated that there is not a statistically significant difference between the perceptions of the majority of the teachers and the school administrators who think that e-school system is adequate in terms of institutional affairs, student affaires and student report card works period. There is a statistically significant difference between the teachers' and school administrators' perceptions of the favorite place of access to e-school and adequacy of e-school system.

Key Words: Educational Administration Information System, E-school, Administrative Information Systems.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
TABLolar LİSTESİ	IX
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
ÖNSÖZ	XII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Araştırmanın Amacı.....	6
1.3. Sayıtlar.....	6
1.4. Sınırlılıklar	7

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNETİM, EĞİTİM YÖNETİMİ VE BİLGİ YÖNETİM SİSTEMLERİ

2.1. Yönetimin Tarihçesi Ve Tanımı	8
2.2. Eğitim Yönetimi	11
2.3. Bilgi Kavramı	12
2.4. Yönetimde Bilgi Kullanımı	14
2.4.1. Yöneticinin Bilgi Gereksinimi.....	14
2.5. Bilgi Yönetimi	16
2.6. Eğitim Örgütlerinde Bilgi Yönetimi	20
2.7. Eğitimde Bilgi Yönetimi Engelleri	25
2.8. Bilgi Teknolojileri.....	27
2.9. Bilgi Sistemleri	28
2.10. Yönetim Bilgi Sistemleri Nedir?	30
2.11. Yönetim Bilgi Sistemlerinin Temel Özellikleri.....	36
2.12. Yönetim Bilgi Sistemlerinin İşlevleri	37
2.13. Yönetim Bilgi Sistemleri Bakımından Ülkemizdeki Durum.....	39

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ OLARAK E-OKUL UYGULAMALARI

3.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Ülkemizde Yürütülen Eğitim Politikalarında Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yeri	42
3.2. E-Okul Nedir?.....	44
3.3. E-Okul Giriş Adresleri.....	45
3.4. E-Okul Projesinden Beklenen Kazanımlar	45
3.5. E-Okul Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar.....	48
3.6. İlgili Araştırmalar	49
3.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	49
3.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	58

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. Araştırma Modeli.....	65
4.2. Evren ve Örneklem	65
4.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	67
4.3.1. Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-okul Uygulamalarının Değerlendirilmesi Ölçeği (YBSEÖ).....	67
4.3.2. Araştırmanın Pilot Uygulaması	68
4.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	69
4.3.4. Güvenirlilik Analizi	69
4.3.5. Geçerlilik Analizi.....	70
4.3.6. E-okul Yeterlilik Anketi Alt Faktörleri ile İlgili İlişki İncelemeleri	70

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve İnternete Erişim Yerleri.....	75
5.2. Katılımcıların E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna Yönelik Algıları	76
5.3. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Branş Değişkenine Göre Karşılaştırılması	77

VIII

5.4. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	78
5.5. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması	79
5.6. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması	80
5.7. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların En Çok Kullandıkları Mekân Tercih Değişkenine Göre Karşılaştırılması	81
5.8. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması	84
5.9. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkeni ve Ölçeğin Alt Faktörlerine Göre Karşılaştırılması	85
5.10. Katılımcıların Görev Değişkenine Göre E-Okul Yapılandırılmış Görüşler Bölümü İçin Dağılımları	87

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar	95
6.2. Öneriler	97
6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik	97
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik	98
KAYNAKLAR	99
EKLER	108
Ek 1. Ölçek İzin Yazısı	108
Ek 2. Ölçek Formu	109
ÖZGEÇMİŞ	112

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. İl Merkezleri ve Belirlenen Örneklem Sayıları.....	66
Tablo 2. YBSEÖ Ölçeğinin Pilot Uygulamalarının Gerçekleştirildiği Okullar ve Öğretmen Dağılımları.....	69
Tablo 3. YBSEÖ Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları	70
Tablo 4. YBSEÖ Ölçeğinin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	70
Tablo 5. YBSEÖ Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları	71
Tablo 6. YBSEÖ Ölçeğinin Madde Yük Değerleri Tablosu.....	73
Tablo 7. YBSEÖ Ölçeği ve Alt Faktörlerinin Güvenirlik Değerleri	74
Tablo 8. Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Dağılımlar ve İnternete Erişim Mekânları.....	75
Tablo 9. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması.....	76
Tablo 10. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Branş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	77
Tablo 11. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	78
Tablo 12. Cinsiyet Değişkenine Göre E-Okul Yeterlilik Algısı Dağılımları.....	79
Tablo 13. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	80
Tablo 14. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	81
Tablo 15. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların En Çok Kullandıkları Mekân Tercih Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	82
Tablo 16. Mekân Değişkeni Doğrultusunda Alt Değişkenlere Yönelik Mann Whitney U Testi Sonucu	83
Tablo 17. E-Okula Erişimde En Çok Tercih Edilen Mekân Değişkenine Göre Dağılım Tablosu.....	84
Tablo 18. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları.....	85

Tablo 19. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkeni ve Ölçeğin Alt Faktörlerine Göre T-testi Sonuçları.....	86
Tablo 20. Katılımcıların Kulüp Çalışmalarına Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	87
Tablo 21. Katılımcıların Okul Rehberlik Çalışmalarına Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları.....	88
Tablo 22. Katılımcıların Kullanım Kolaylığına Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	88
Tablo 23. Katılımcıların Sınıf İçi Rehberliğe Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	89
Tablo 24. Katılımcıların Rapor Listesine Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	90
Tablo 25. Katılımcıların Öğretmen Modülüne Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	90
Tablo 26. Katılımcıların Sosyal Faaliyetlere Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	91
Tablo 27. Katılımcıların Kurum Kültürüne Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	92
Tablo 28. Katılımcıların Proje ve Performansa Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	93
Tablo 29. Katılımcıların Kurslar ve Etkinliklere Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Okulda Bilgi Paylaşımı	24
Şekil 2. Bilgi Paylaşımında Bilgi İletişim Teknolojilerinin Kullanımı	25
Şekil 3. Bilgi Sistemleri.....	29
Şekil 4. Yönetim Bilgi Sisteminin Unsurları.....	32
Şekil 5. Yönetim Bilgi Sistemleri Modeli	34
Şekil 6. Yönetim Bilgi Sistemi	35

ÖNSÖZ

Hayatın her noktasında etkinliğini koruyan sürekli bir yenilenme şeklinde devinik bir süreç izleyen bilişim teknolojilerinin yönetsel karar almadaki etkililiğine kayıtsız kalmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Günümüz örgütlerinde de her alanda olduğu gibi yönetsel karar alma süreçlerinde de teknoloji etkin olarak kullanılmaktadır. Bu doğrultuda düşünüldüğünde en başta eğitim örgütlerinin kendi paylarına düşen bilişim teknolojilerinden haberdar olmaları gerekir. Eğitim kurumları içsel yönetim süreçlerine ve kurum kültürlerine bilişim teknolojilerini dâhil etmelidirler.

Ülkemizdeki en büyük eğitimsel örgüt yapısına sahip kurum Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) dir. MEB tarafından geliştirilen “*E-okul Projesi*” bilişimin gerçek anlamda kurum içi süreçlere dâhil edilmeye çalışıldığının bir göstergesidir. Önemi her geçen gün gittikçe artan bilişim sistemlerinin eğitim yönetimi ve süreçlerine dâhil edilmesi noktasında şuan uygulamada olan bu projeye bakanlık merkezi bir sistem üzerinden ilköğretim okulları ve ortaöğretim kurumlarındaki kurum içi bilgi akışını ve işlemleri hızlandırmayı hedeflemektedir. Yönetici ve öğretmenlerin her anlamda iş yüklerinin hafifletilerek milli eğitimin güçlendirilmesi düşünülmektedir. Tabi her projenin kendi içerisinde barındırdığı temel yararlılıkları olduğu gibi geliştirilmesi gereken yönleri de vardır.

“*Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-okulun Değerlendirilmesi*” adlı bu yüksek lisans araştırması tez konusu olarak belirlenirken, e-okul projesinin somut faydalarının, varsa eksik yönlerinin ve temel kazanımlarının neler olabileceği ve özellikle geleceğe yönelik bir genel değerlendirme amaçlanmıştır. E-okul üzerine araştırmaların özellikle üniversiteler tarafından koordineli bir şekilde düzenli aralıklarla Türkiye genelinde yapılması gereklidir. Çünkü bir yönetim bilgi sistemi olarak e-okulun şu an olduğundan daha ileri seviyeye çıkarılabilmesi özellikle milli eğitime şimdi olduğundan daha çok yarar sağlayabilmesi ancak akademik ve resmi çalışmaların yapacağı dinamik katkılarla sağlanabilir.

Araştırma konusunun belirlenmesinden, araştırmanın raporlaştırılmasına kadar her aşamasında bana destek olan, yol gösteren, bilgi ve tecrübesi ile katkıda bulunan değerli danışman hocam Sayın *Yrd. Doç. Dr. İ. Bakır ARABACI* 'ya, moral ve motive

XIII

noktasında *Yrd. Doç. Dr. Zülfü DEMİRTAŞ'* a ve özellikle SPSS uygulamaları için sağladığı yol göstericilik nedeniyle *Yrd. Doç. Dr. Serdal SEVEN'* e;

Yüksek lisans eğitimimin başlangıcından bugüne kadar geçen süreçte, uzun ve yoğun çalışmalarım esnasında bana her açıdan destek olan, Mümtaz YAVUZ' a, başarılarımdan çıkarsız mutluluk duyduğumu düşündüğüm, ODTÜ'de 35. madde kapsamında görevli araştırma görevlisi arkadaşım *Dekant KIRAN'a*, saygı ve şükranlarımı sunarım.

Murat POLAT

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Globalleşme ve teknolojik gelişmeler örgütlerde yönetsel uygulamaları etkilemektedir. Bilişim teknolojileri yönetim sürecinin her aşamasında yaygınca kullanılmaya başlanmıştır. Yönetim bilişim sistemleri, kurumsal kaynak planlama sistemleri, karar destek sistemleri bu uygulamalara örnek olarak gösterilebilir. Bugün eğitim kurumları ve okullar, bilgi teknolojileri konusunda en son gelişmeleri yakından takip eden ve güncel bilişim uygulamalarını bünyelerine taşıyan örgütler olmuşlardır. Özellikle eğitim kurumlarının bilgiyi daha etkin kullanmaları ve yeni bilgi teknolojilerinden faydalanmaları toplumun bir bilgi toplumu haline gelme sürecini daha da hızlandırır.

Bilgi toplumu, stratejik yönetim anlayışı ve örgüt yönetimi anlayışındaki değişmelerin eğitim örgütlerine de yansımaları doğaldır. Bilgi toplumunun en açık göstergelerinden biri, bilgisayarların her alanda kullanılmasıdır. Bilginin üretildiği, öğretildiği ve sunulduğu yerler olarak eğitim örgütleri, bilgi toplumunun vazgeçilmez kurumlarıdır. Ancak öğretim hizmetlerinin sadece okulların değil, örgütlerin, gönüllü kuruluşların ve her kesimin görevleri arasına girdiği, diplomaların pasaport gibi kısa bir dönem için (5-10 yıl) geçerli olacağı, sistemli bir bilgi tazeleme olmadan göreve devamın mümkün olamayacağı bir döneme girilmektedir (Bilgen, 1996: 5). Bu dönem toplumdaki her bireyin ve kurumun bilgi teknolojileriyle donanımlı bir şekilde ilerlemesi gereken bir dönemdir.

Doğru zamanda, ilgili ve anlamlı doğru bilgi, örgütlerin yönetimine ilişkin planlama, örgütlenme, yöneltme ve denetim fonksiyonlarının yürütülmesinde çok önemli rol oynar. Örgütsel yapının işlerlik kazanması için bilgiyi doğru şekilde işleyen yapıların geliştirilmesi gerekir. Çünkü bilgi olmaksızın, yönetimin geleceğe yönelik planları oluşturma, bu planları uygulama ve kontrol etme imkânı yoktur (Gürsel, 2004: 33).

Bilgi ve teknoloji, yeni yüzyılda toplumların yükleneceği yeni sorumlulukları ve bunlardan doğacak problemleri ortadan kaldıracak ya da azaltacak iki ilaçtır. Doğru şekilde kullanılmayan bilgi ve teknoloji her ilaç gibi yan etkilerini örgüt yönetiminin her aşamasında yıpratıcı bir şekilde gösterir. Fakat aynı zamanda bu ilaçlarla, örgütler

etkili performans ya da yüksek performans ideallerine de kavuşmuş olurlar (Bayraktar, 2004: 41).

Örgütlerin yapısı ve yönetim işleri her alandaki değişim ve gelişimden etkilenir. Örgüt içerisindeki insani süreçleri temel alan, insanların mevcut yönetim anlayışını geliştiren, bilgi ve teknoloji kullanımını bir amaç değil araç olarak gören yeni yönetsel teorilerle uğraşmaktadır. Geline nokta bilişim-iletişim çalışmalarını kaçınılmaz hale getirmiş ve özellikle bilişimsel süreçlere yoğunlaşmayı zorunlu kılmıştır. Artık evrenselleşen yeni Dünya düzeninde organizasyonlar da yapılarında bu olguları dikkate almaktadırlar (Öztürk, 2001: 40). Çünkü günümüz yönetim sistemleri yeni yaklaşımları temel almaktadır. Bu noktada bilginin daha etkin ve verimli nasıl kullanılabileceği problemi gündeme gelmektedir.

Eğitim kurumlarının ortaya çıkan yeni sorunları öncekinden farklı yöntemlerle çözerek, yüksek seviyeli değişim hızına uyum sağlamaları gerekmektedir. Bu doğrultuda okul yöneticisi ve öğretmenlerini yeni yönetsel süreçlere hazırlamaları zorunlu olmaktadır. Bilgi çağının okul yöneticisi ve öğretmeni, kendini yeterli görmemeli sürekli kendini geliştirmenin, farklı ve yeni düşünceleri araştırmanın, kurumunu, okulunu daha ileriye götüren her düşüncenin alıcısı ve uygulayıcısı bir dönüşüm mimarı olmanın yollarını öğrenmelidir.

Yeni bin yılda okullar, toplumun ve yaşanan çevrenin ihtiyaçlarını karşılayan bir kaynak merkezidirler. Bu nedenle okullar, çevre ve toplumun beklentilerine göre kendini geliştirmek zorundadır. Her alanda meydana gelen yeni gelişmeler doğrultusunda okul etkinliklerinin yeniden planlanması önem taşıyacaktır (Cerit, 2001: 26). Okulların yeniden yapılanma sürecinde teknoloji hayati bir rol oynayacak, okul yöneticileri ve öğretmenleri teknolojiyi kullanarak değişimi yönetebileceklerdir (Dempsey, 1993: 31). Bu sebeple günümüzde bilgi ve sistem kavramları yönetsel süreçler içerisinde gün geçtikçe daha da fazla önem kazanmaktadır.

Bilgi ve sistem kavramlarının gün geçtikçe önem kazanması, bilginin elde edilmesi, saklanması ve yorumlanması ihtiyacını doğurmuştur. Bu sebeple bilgi yönetim sistemleri oluşturulmuştur. Bu sistemler, bilgilerin toplanması, işlenmesi, saklanması ve daha sonra gerekli yerlerde kullanılmasını sağlamaktadır. Gelişen teknoloji ile birlikte bilgi yönetim sistemleri popülerliğini artırmaktadır. Özellikle yöneticilere bilginin toplanması, saklanması ve yönetilmesi konusunda destek sağlamakta ve çoğunlukla yöneticiler, karar verme aşamalarında yönetim bilgi sistemlerinden yararlanmaktadır.

Çağımızda yönetsel süreçlerin karar mekanizmalarını daha etkili ve planlı kılan yönetim bilgi sistemleridir. Bu sistemlerin araştırılması, daha iyi ve ileri düzeyde geliştirilmesi, gelecekteki yönetsel süreçlerin inşasında etkili bir gücün elde edilmesini sağlayacaktır.

Bilişim, bilgi, yönetim ve eğitim kavramlarına uzak kalmak neredeyse imkânsız gibidir. Sürekli gelişen ve gelişmeye devam eden teknoloji, hayatın hemen her alanında vazgeçilmez bir unsur olmuştur. Ülkemizde özellikle Milli Eğitim anlamında değişen ve gelişen yeni Dünya düzenini takip etmekte diğer çağdaş ülkelerden geri kalmamaktadır. Bu doğrultuda eğitim teknolojileri Milli Eğitimimizin Sistemi içerisine dâhil edilmeye çalışılmaktadır. Bu eğitim teknolojilerinden biride bugün ilköğretim ve orta öğretim okullarımızda neredeyse tüm okul içi süreçleri kolaylaştırma daha da iyileştirme adına e-okul yönetim bilgi sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Eğitim örgütlerinde yönetici ve öğretmenler toplumdaki sosyal, politik ve ekonomik gelişmelerden doğal surette etkilenirler. Yönetici ve öğretmenlerin bu etkileri asgari düzeye indirebilmeleri için ellerindeki bilgiyi hızlı bir şekilde yönetim sürecine dâhil edebilmeleri gerekir. Bilgi teknolojileri temelli bir değişim yönetsel süreçler ve bilginin kullanımı noktasında kaçınılmazdır. Ayrıca teknolojik anlamdaki değişimlerin hızlı döngüsü içerisinde yöneticiler ve öğretmenler, aynı hızla uyum göstermek mecburiyetindedirler. Bu süreç bir takım yönetsel sorunları da beraberinde getirebilir. Yeni ve ortak sorunların bilimsel bir yaklaşımla ele alınması, yönetici ve öğretmenlerin gelişimlerine katkıda bulunulması zorunludur (Doğan, 1997: 77).

İçinde bulunduğumuz bilgi çağı sınırsız ve yaşam boyu eğitimi beraberinde getirmiştir. Bu yeni eğitim anlayışı öğretmen ve eğitim yöneticilerinin rollerinin yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Okul, bilgi toplumunu oluşturacak toplumsal birimlerin en önemlisidir. Bilgi toplumu ise, yaşama gereksinimlerini karşılamak ve sorunlarını çözmek için düşünce, mal ve hizmetin üretilmesinde gereken bilimsel bilgiyi üretebilen ve bilimsel bilginin kaynağına, doğru zamanda ulaşabilen toplumdur (Başaran, 2003: 22).

Tüm bu değişimlerin ve bilimsel yaklaşımların sonucu olarak eğitim kurumlarında ve okullarımızda bilişim sistemlerinin kullanılması kaçınılmaz olmuştur. Çünkü okullar, iş görenlerinin, var olan ve üretilen bilgilerini belleğinde saklayan bir

noktaya eriştiğinde öğrenen okul niteliğine kavuşmaktadır. Okulu bu niteliğe kavuşturan yönetim süreçlerinin bir belleğinin olmasıdır. Okulun bellekli olabilmesi ve öğrenebilmesi için de, kendine özgü, bilişim teknolojisi ile çevrili bir bilişim sistemi kurması gerekir (Başaran, 2003: 22).

Bir örgütün verimliliği ile örgütü idare eden yöneticilerin yeterlikleri arasında doğrudan bir ilişki vardır (Çelikten, 2002: 52). Yöneticilerin karar verme, planlama, örgütlenme ve denetim süreçlerinde gereksinim duydukları verilere çok daha hızlı ulaşabilmeleri, verilerin kalitesi ve güncelliği okulun eğitsel ve yönetsel amaçlarını gerçekleştirmelerine yardımcı olacaktır. Bu da iyi şekilde düzenlenmiş bir bilişim sistemi ile sağlanabilir.

Okullarımız yeniliklerin en erken uygulamaya konulduğu kurumlar olmalıdır. Okulun etkililiği ile okul yöneticilerinin yeterlikleri ve problem çözme yetenekleri, yenilikleri takip edebilme alışkanlıkları arasında pozitif yönde yüksek, doğru orantılı yapıdan söz edilebilir. Bunun için, eğitim kurumları meydana gelen yenilikleri takip etmeli, uyarlamalı ve uygulamalıdır. Okul yöneticileri merkez örgüt tarafından yenilikler konusunda bilgilendirilmelidir. Bu yeniliklerden birisi de hiç kuşkusuz genelde bilgi teknolojileri ve özellikle bilgisayarlardır (Çelikten, 2002: 64).

Okul yönetiminde verilerin dosyalanması işlemlerinden, bilgisayar ortamında saklanan veri işleme sistemlerine geçilmiştir. Bu veri işleme sistemleri, bilginin saklanması dışında farklı amaçlarla da kullanılabilir. Bununla birlikte, kayıtların tamamen bilgisayar ortamında tutulmasının birçok faydası görülmektedir. Verilerin birlikte saklanması, birleştirilmesi, sıralanması, toplanması ve gerekli istatistikî analizlerinin yapılması elektronik ortamda mümkündür. Bu işlemler eski dosyalama işlemleri ile gerçekleştirilemez. Okullarda bilginin yönetsel olarak kullanımı daha çok karar aşamalarında olmaktadır.

Yönetici ve öğretmenlerin bilişim sistemlerini kullanması, bilgi toplumunda, etkili okul yönetimi süreçlerini en iyi şekilde gerçekleştirmenin yoludur (Kaya, 1999: 49). Türkiye'deki özellikle Milli Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı eğitim kurumlarındaki yönetici ve öğretmenlerin hali hazırda yönetim bilgi sistemlerini kullanmaları gerekmektedir. Var olan bilgilerin geliştirilebilmesi yönetsel süreçlerde daha etkin olunabilmesi için yönetim bilgi sistemlerinin eğitim kurumlarında oluşturulması kaçınılmazdır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki yurt dışındaki eğitim kurumları yönetim bilgi sistemlerinin yönetsel sorunların çözümünde etkin kullanımı

yolunda hayli mesafe kat etmişlerdir. Yapılan bazı çalışmalarda eğitimin denetiminde de e-denetim ve e-portfolyoların kullanılması önerilmektedir (Arabacı ve Turhan, 2010).

Ülkemizde de Milli Eğitim Bakanlığı bu bahsedilen bilişim sistemi açığının giderilmesi anlamında 2006-2007 öğretim yılından itibaren e-okul yönetim bilgi sistemi uygulamalarını başlatmıştır.

“E-okul, bir okul yönetim bilgi sistemi yazılımıdır. Bu yazılımın amacı; merkez ve taşra teşkilatı birimlerinin birçok iş ve işlemlerini web tabanlı yazılımlarla elektronik ortamda gerçekleştirmek, gerçekleştirilen proje ve uygulamalarla kırtasiyeciliği azaltmak, zamandan tasarruf sağlamak, iş ve işlemleri daha süratli yapmak, şeffaf, istatistikî bilgi isteme amaçlı birçok uygulamanın sona ermesini sağlamaktır”(2007/74 No.lu Genelge).

Katılımcı yönetim anlayışı, süreçte yer alan tüm öğelerin karara katılımını sağlamalıdır. Paydaşların bilgilendirilmesi, görüşlerinin alınması, kararların verilmesi, uygulanması, değerlendirilmesi çağdaş yönetim anlayışının gereğidir. Bu amaçla okul yönetiminde de iç ve dış müşterilerin (yönetici, öğretmen, veli) görüşlerine yer verilmesi, karara katılmaları konusunda, e-okul sistemi, zaman, mekân kavramlarını ortadan kaldırarak kolaylıklar sunmaktadır. E-okul yönetim bilgi sisteminde, Milli Eğitim Müdürlükleri duyurularını, takip ve gözetim işlemlerini kolaylıkla yapabilmektedir. Okul yöneticileri okullarıyla ilgili hemen tüm yönetsel işlemleri internet ortamında gerçekleştirebilmekte, öğretmenler öğrencilerinin sınav notlarını, performans sonuçlarını, devam durumlarını, sosyal etkinliklerini, öğrencinin dosya ve kimlik bilgilerini girebilmekte, öğrenciler ve veliler öğrencinin gelişimi, notları, okuduğu kitapları, sınav tarihleri, aldığı belgeleri yakından takip edebilmektedirler. Böylece e-okul sistemi zaman ve kırtasiyecilik gibi birçok unsuru olumlu yönde etkilemekte, kullanıcılarına birçok kolaylıklar sunmaktadır.

“E- Okul sistemi giderek genişlemektedir. E-okul sistemi tüm resmi ve özel ilköğretim okullarını, okul öncesi eğitim kurumlarını ve özel eğitim kurumlarını ayrıca 2008-2009 öğretim yılından itibaren ise tüm orta öğretim kurumlarını kapsamaktadır.” (2007/45- 2007/74-2008/37 No.lu Genelgeler).

E-okul yönetim bilgi sistemi birçok kolaylıklar sunduğu gibi teknoloji okuryazarlığı, maliyet, teknik aksaklıklar gibi birçok konuda da sıkıntılara yol açabilmektedir. E-okul sisteminin daha nitelikli olarak kullanılabilmesi uygulamalardan doğan sorunların tespiti ve çözüm önerileri ile olasıdır. Yönetici ve öğretmenlerin e-okul kullanım süreci içerisinde karşılaştıkları problemlerin tespiti ve geliştirdikleri önerilerin öğrenilerek, araştırma sonuçları şeklinde aktarılması, e-okul yönetim bilgi sisteminin daha etkili bir noktaya gelmesinde yararlı olacaktır.

Yönetim bilgi sistemi olarak e-okul uygulamalarının değerlendirilmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Yönetim Bilgi Sistemi (YBS) olarak e-okul uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik ilköğretim okullarındaki yöneticiler ve öğretmenlerin algılarını belirlemektir. Bu amaca ulaşabilmek için şu sorulara yanıt aranacaktır;

1. İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin e-okul sistemindeki uygulamalara yönelik algıları nelerdir?
2. İlköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin e-okul sistemindeki uygulamalara yönelik algıları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. E-okul sistemindeki uygulamalara yönelik yönetici ve öğretmenlerin algıları: cinsiyete, bransa, öğrenim düzeyine, mesleki kıdeme göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Yönetici ve öğretmenlerin e-okul sistemindeki uygulamalara yönelik algıları internete erişim mekânları açısından anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

1.3. Sayıtlar

1. Bu çalışma kapsamındaki katılımcıların görüşlerini objektif olarak ortaya koyacakları,
2. Araştırmacı tarafından hazırlanacak olan veri ölçme aracı yardımıyla okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin yönetsel uygulamalar açısından, e-okul uygulamasına yönelik görüşlerinin tam olarak ölçülebileceği,
3. Araştırmaya katılacak olan katılımcıların veri toplama aracına içten yanıtlar verecekleri var sayılmaktadır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Muş İli merkez ve merkeze bağlı resmi ilköğretim okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırmada elde edilecek bulgular, araştırma aracı olarak kullanılan ölçek verileri ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNETİM, EĞİTİM YÖNETİMİ VE BİLGİ YÖNETİM SİSTEMLERİ

Bu başlık altında yönetim, yönetimin tarihi gelişimi, eğitim yönetimi kavramlarına, bilgi ve bilgi yönetim sistemlerine yer verilmektedir.

2.1. Yönetimin Tarihçesi Ve Tanımı

Yönetim, yeni bir kavram değildir. Yönetimin insanlık tarihi kadar eski bir kavram olduğunu ortaya koyan çalışmalar vardır. İnsanoğlu, kendi tarihsel sürecinin başlangıcından beri gruplar halinde yaşamış ve yönetilmiştir. Toplu halde yaşamaya başladığı günden bu zamana kadar ki geçen süre zarfında, insanlar üzerinde, dağınıkta olsa bir takım yönetim işlevlerinin izlerini görmek mümkündür (Plunket ve Attner, 1992: 5). Örneğin, bir takım arkeolojik çalışmalar sonucunda bulunan ve M.Ö. 3000 tarihli bazı kil tabletler Sümerlerdeki iş, anlaşma ve çalışma kurallarına işaret etmektedirler (Mescon ve diğerleri, 1988: 39). Ayrıca eski Mısır ve Babil'den kalan tabletler Yunan ve Roma yazmaları da yönetim sanatı ile ilgili kayıtları ve tavsiyeleri içermektedirler (Plunket ve Attner, 1992: 5). Bu kaynaklardan elde edilen bilgiler ışığında yönetsel uygulamaların ve kuralların tarihin hemen her döneminde yer aldığı açıktır. Dikkatli bakıldığında farkına varılabileceği gibi Babil' in Asma Bahçeleri, Machu Picchu' nun İnka şehri ve Mısır piramitleri ancak koordineli organize edilmiş bir çalışmayla, yani bir yönetsel bir süreç ile ortaya konabilecek eserlerdir (Mescon ve diğerleri, 1988: 39).

“Endüstri devrimi öncesi örgütsel hayat askeri güçlerin, dini kuruluşların ve üst tabaka sayılan hâkim sınıfın denetimi altındaydı. O dönemde yaşamış olan toplumların ekonomik varlıkları ve yaşam tarzları tarıma ve kol gücüne dayalı olduğu için karışık yönetim metotlarına pek ihtiyaç yoktu” (Rue ve Brays, 1980: 11).

Ancak bazı örgütlerde yönetim zamanla daha belirgin ve kapsamlı bir hal almıştır ve bu organizasyonları hem daha güçlü hem de uzun ömürlü hale getirmiştir. Yüzyıllar boyu varlıklarını sürdürmüş ve dünyaya hükmetmiş olan iki büyük imparatorluk olan Roma İmparatorluğu ve Osmanlı İmparatorluğu buna en uygun iki örneği teşkil etmektedirler. Bu geniş ve başarılı imparatorluklarda o dönemin yönetim uygulamalarının hemen her temel faaliyetini görmek mümkündür.

Görüldüğü üzere yönetimin başlangıcını binlerce yıl öncesine kadar götürmek olasıdır. Ancak geçmişteki yönetim ve örgüt yapıları günümüzdeki yönetim yaklaşım ve uygulamalarından farklıdır. Organizasyonlar insanlık tarihi kadar eski olmalarına rağmen 20. yüzyıl öncesine kadarki süreç içerisinde bu organizasyonların faal olarak nasıl ayakta kalabileceği konusunda ilgili sistemli bir düşünce, yaklaşım görülmemektedir. Çünkü genel anlamda insanlar organizasyonlarla para kazanmak veya politik güç elde etmek amaçlı ilgileniyorlardı, kimse onları yönetmekle ilgilenmiyordu (Mescon ve diğerleri, 1988: 40). Toplumlar genişledikçe, örgütler büyüdükçe ve örgüt yapıları karmaşıklaştıkça yönetim yeni bir süreç içine girmiş, yönetimle ilgili daha ciddi, profesyonelce ve kapsamlı yaklaşımlar sergilenmeye başlanmıştır (Plunket ve Attner, 1992: 21).

Yönetimin ayrı bir bilim dalı olarak incelenmesi son yüzyılın bir ürünüdür. Ure ve Babbage'nin 1830'larda yazdıkları yönetim disiplininin başlangıcı olarak kabul edilebilir. Bu yıllarda ve sonrasında 19. yüzyılın geri kalan bölümünde bölük pörçük katkılara rastlanmakla birlikte yönetim bilgi sistemlerinin gelişimi, bu yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına, klasik okul yönetim sistemi diye adlandırılan çalışmalara dayandırılmaktadır (Can, 2002: 31). Yönetim bilimleri, insanlığın yüzyıllar süren çabasıyla ürettiği ve geçerliliğini yitirmeyen yönetsel bilgilerin sistemleştirilmesiyle ve işlenip geliştirilmesiyle oluşmuştur (Başaran, 1996: 135).

Yönetim bilimciler, yönetimi farklı biçimlerde tanımlamışlardır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

“Yönetim, belirli amaçlara ulaşabilmek için insanlara iş yaptırabilme, onların yaptıkları işlerde işbirliğini gerçekleştirebilme ve koordinasyonu sağlama faaliyetleridir. Yönetim her şeyden önce bir iş ve faaliyettir. Diğer yandan bir organizasyondaki görev, sorumluluk ve ilişkiler setidir”(Alkan,2001: 332).

Yönetim, hedef ve politikalar belirleme, planlama, örgütleme, çalışanları etkin hale getirme, süreçleri kontrol etme ve hepsinin birlikte oluşturduğu haliyle bir hedeflere ulaşma süreci olarak tanımlanabilir (Celep ve Çetin, 2003: 19). Diğer bir deyişle yönetim, bir grup insanı belirlenmiş amaçlara doğru yönlendirme aralarındaki iş bölümü, iş birliği ve koordinasyonu sağlama çabalarının toplamıdır. Yönetim, yönetici ve yönetilenler arasında ahenk, uyum ve haberleşmeyi gerektirir. Amaca birlikte ulaşmanın temel koşulu budur (Eren, 2001: 3).

Yönetim bilimi, eldeki kaynakların en verimli biçimde kullanılmasını öğreten bilgi dalı olarak da tanımlanmaktadır. Kaynak denildiğinde bu kapsama insan gücü, para, zaman, malzeme ve yer gibi unsurlar girmektedir. Bu unsurların en verimli biçimde kullanılma usullerini bulmak yönetim biliminin amacıdır. İyi bir yönetimin amacı, az insan, az para, az malzeme, az zaman ve az yer kullanarak daha çok verim elde etmektir. Bir başka deyişle kaynak israfına yer vermeden, elimizdeki olanakları en iyi biçimde kullanarak, işlerin daha basit, daha ucuz ve daha iyi yapılmasını sağlamaktır (Tortop ve Diğerleri, 1999: 7).

“Yönetim; insanların işbirliği yapmasını ve onların belli bir amaca doğru yöneltmesini sağlayan faaliyet ve çabaların tümüdür. Bu faaliyetler planlama, organizasyon, yöneltme, koordinasyon ve kontrol fonksiyonlarından oluşan karmaşık bir bütündür” (Çoban, 1997: 122).

Kurumun performansını ve sonuçlarını, kurum içinde ve dışında, kurumun kontrolünde veya kontrolü dışında etkileyen her şeyin yönetimin ilgi ve sorumluluğu dâhilinde olduğu açıktır (Drucker, 2000: 49). Yönetim, bir işi çekip çevirme, idare etme ve düzenleme sanatıdır. İnsanın var olduğu günden beri; sosyal ve ekonomik durumu ile en küçük toplumsal birimi olan ailenin yönetiminden tutun da, bütün toplulukların çekip çevrilmesi, işlerinin düzenli şekilde ve istenen amaca ulaşacak biçimde yapılması, idare edilmesi, her alanda her zaman gerekmiştir (MEB, 1997: 1).

Evrensel bir süreç olan yönetim, toplumsal yaşam kadar eski bir sanat ve gelişmekte olan bir bilimdir. Yönetim süreç olarak; bir takım faaliyet ve fonksiyonları, sanat olarak; bir uygulamayı, bilim olarak; sistematik ve bilimsel bilgi topluluğunu ifade eder (Demirtaş, 2004: 27). Yönetim maddi ve manevi imkânları, zaman ve insan unsurunu amaca en uygun biçimde kullanabilme sanatıdır. Bu sanat; özünde, sosyal, ekonomik ve kültürel ortama büyük ölçüde bağlıdır. Bu noktada insan unsuru devreye girer ve etkilemek ya da eğitilmek istenen insan olunca, her an ve her ilişkide yeniden yaratıcılık gerektirir (Kodamanoğlu, 2001: 391).

Simon’a göre yönetim işlerin yapılmasını sağlama sanatıdır. Ancak hiçbir eylem karar vermeden yapılamaz. Bu yüzden, yönetim kuramı yapma kadar karar verme süreciyle de ilgilenmelidir. Karar verme yönetimin kalbidir. Dimock ise, “Ne yapılacak?” ve “Nasıl yapılacak?” sorularına verilecek yanıtların yönetim denen bir sentezi oluşturduğunu ileri sürmektedir. “Ne yapılacak?” sorusunun yanıtı ise ortak

programların başarıyla işe dönüştürülmesini sağlayan yönetim ilkelerini ve tekniklerini içermektedir (Kaya, 1993: 41).

Yönetim için farklı yaklaşım ve ifadelerle yapılan tanımların ortak olan yönleri şu şekilde sıralanabilir: Yönetim; a) Örgütü saptanan amaçlara ulaştırma ve amaçlarına uygun biçimde yaşatma, b) İnsan ve madde kaynaklarını sağlama ve etkili biçimde kullanma, c) Örgüt için belirlenen politika ve kararları uygulama, işlerin yapılmasını sağlama, d) Örgüt çalışmalarını izleme, denetleme ve geliştirmedir. Bir kurumda neler yapılacak ve nasıl yapılacak sorularına verilecek yanıtlar yönetim denilen bir sentezi oluşturur. Burada neler yapılacaktır sorusunun yanıtları yönetim biliminin konu alanını ve nasıl yapılacaktır sorusunun yanıtı ise yönetim ilke ve tekniklerini kapsar (Taymaz, 1995: 15).

Yönetim, “ *Belirlenmiş amaçlara ulaşmak için insanların örgütlenmesi ve bu amaca doğru işbirliğinin sağlanması iş ve çabalarının bütünüdür, diye tanımlanabilir*” Bu tanımdan çıkarabileceğimiz özellikler şöyle sıralanabilir (Onal, 1998: 10):

- Birden çok insanın varlığı gereklidir.
- Sağlanan işbirliği daha önceden belirlenen hedefler doğrultusunda yönlendirilir.
- İnsanlar arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- Bu çabalar amaçlara uygun olarak kurulmuş örgütlerin çatısı altında yürütülmelidir.

2.2. Eğitim Yönetimi

Eğitim yönetimi, hem eğitim bilimlerine hem de yönetim bilimlerine bağlı bir alandır. Eğitim yönetiminin eğitim bilimlerine bağlılığı, eğitim alanında uygulanan bir yönetim çeşidi olmasından; yönetim bilimlerine bağlılığı ise, yönetim alanında elde edilen sistemli bilgileri eğitime uygulamasından doğmaktadır (Başaran, 1996: 135). Bir başka deyişle eğitim yönetimi, toplumun eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan eğitim örgütünü, önceden belirlenen amaçları gerçekleştirmek için, etkili işletme, geliştirme ve yenileştirme sürecidir (Demirtaş, 2004: 74). İnsan temelinde eğitim yönetimine bakıldığında “*İnsan davranışlarında istenilen davranış değişikliğini sağlamak için madde ve insan gücü kaynaklarını kullanma süreci*” olarak tanımlanabilir (Çelik, 2000: 28).

Eğitim yönetimine kuramsal bakış gerektiği 1916 yılında P.R. Mort tarafından anlaşılmıştır. Mort, bu alanda kapsamlı bir kuram olmadığından, işlerin parmak hesabıyla yapıldığından yakınmıştır. Mort'un geliştirdiği ilkeler insanın önemini vurguluyor, eğitimsel eylemlere vrenin katkısını ve yönetimde sadeliği gerekli görüyordu. 1950'lerde yönetim biliminin yaygınlaşması ve çeşitli ülkelerde Birleşmiş Milletler rgt'nün desteğiyle kamu yönetimi enstitülerinin açılması, eğitim alanında uzmanlaşmanın önem kazanması ve meslekleşme eğilimleri, eğitim yönetimi biliminin gelişmesini hızlandırmıştır. Eğitim yönetiminin sosyal süreç olarak sistematik incelemesine ancak 1960'larda tam anlamıyla başlanmıştır (Kaya, 1993: 46- 47).

Eğitim yönetimi, kamu yönetiminin özel bir alanı olarak düşünülebilir. Fakat aslında, eğitim faaliyetleri, özel sektöre bırakıldığı durumlarda bile, devletin denetim ve gözetimi ile sınırlandırıldığı için bir kamu görevidir (Kaya, 1993: 43).

Eğitim yönetimi ve onun daha sınırlı bir alanda uygulaması olan okul yönetiminin temel amacı, odağındaki eğitim örgütünü eğitim politikaları ve örgütün amaçları doğrultusunda yaşatmak, etkili bir biçimde işleyen işlevsel bir durumda tutmaktır (Kaya, 1993:43-44). Yönetimin görevinin rgt amaçlarına uygun olarak geliştirmek olduğu düşünülürse okul yönetiminin görevi de okulu amaçlarına uygun olarak yaşatmaktır. Yönetim için yapılan çok yönlü tanımlar yöneticilere çok çeşitli yetki ve sorumluluklar ylemektedir. Bunlar eğitim yönetiminin, buna bağlı olarak da okul yönetiminin değerini yükseltip bir o kadar önemini ve kalitesini artırmaktadırlar (Hoşgörür ve Yoncalık, 2004: 360).

Örgütsel etkililik için bu görevleri yerine getirmesi gereken yönetimin de etkili olması gerekir. Etkili bir yönetim, örgütsel liderlik niteliklerini taşıyan, sürekli olarak kendini yenileyen dönüşümcü yöneticilerce yapılabilir (Demirtaş, 2004: 65). Eğer bir okul, örgütsel, yönetsel ve eğitsel amaçlarını, planlanan (tasarlanan ya da umulan) düzeyde gerekleştirebilirse toplumda etkili olur (Başaran, 2003: 24).

2.3. Bilgi Kavramı

Bilgi, insanların etrafındaki dünyayı şekillendirme, onu sınıflandırma ve belirli biçimlerde bu dünyayı yorumlama gereksinimidir. Temel olarak insanların yaşamlarındaki belirsizliği azaltma şeklinde de tanımlanabilir (Celep ve etin, 2003: 9). Çok boyutlu bir kavram olan bilgi, sıkça veri kavramı ile karıştırılmaktadır. Bu nedenle veri ve bilgi kavramının netlik kazanabilmesi için bilişim sistemleri ve teknolojileri ile

ilgili gelişmeler sonucunda alan yazına girmiş bulunan üst bilgi kavramlarına yüklenen anlamların da açığa kavuşturulması gerekmektedir (Tekin ve diğerleri, 2003: 2).

Veri kavramı, işlendiğinde bilgi haline getirilebilecek ve sonuçlar çıkarılabilecek kişilerle, yerlerle, olaylarla, süreçlerle ve fikirlerle ilgili ham olguları içeren bir yapıyı tanımlamaktadır. Bu bağlamda, veri şu anda gerçekleşen veya geçmişte gerçekleşmiş bulunan sürekli olaylarla ilgili ham gerçekleri kapsar. Bilgi ise, verilerin analiz edilerek karar verme sürecinde anlamlı ve kullanılabilir bir hale getirilmesidir (Tekin ve diğerleri., 2003: 2). Bilgi ve veri kimi zaman yer değiştire de bilirler. Verinin işlenerek belirli bir amaca yönelik olarak anlamlı hale getirilmesi sonucu elde edilen bir bilgi, başka birim (şahıs veya örgüt) için veri olabilir (Reynolds, 1999: 30).

Bilimsel bilgi (scientific knowledge), bilinti (information) ve veri (data) örgütlerin en önemli girdileridir; örgütlerin bütün etkinliklerinin, yönetimin tüm eylemlerinin kaynağıdır; yönetim için en önemli bilişim gücüdür. Örgütlerin etkili olabilmesi, bu bilişim gücünün, örgütlerin içinde etkin olarak dolaşımını sağlayabilmelerine bağlıdır (Başaran, 2000b: 64). Bilgi, insanın zihinsel, psikolojik ve sosyolojik yeteneklerini kullanmasına olanak sağlamaktadır (Şanal M.1999: 212-213). Belirli bir süreçten geçirilmiş anlamlı veriler toplamına verilen ad olarak bilgi, rasyonel bir karar vermede gerekli bir araç ya da kaynaktır (Bayraktar, 2004: 44).

Bilginin toplanması ve elde edilmesi iki bakımdan önemlidir. Birincisi bu bilgiler yeni bilgi üretilmesinde kullanılacaktır. İkincisi şayet bu bilgiler örgüt açısından yeni ise ve mevcut bir problemin daha etkili biçimde çözülmesi veya bir sürecin iyileştirilmesi gibi değer ifade eden bir sonuç doğuruyorsa kurum açısından yeni üretilmiş bilgi oldukça kıymet kazanmaktadır. Kurumların iç ve dış çevrelerinden elde ettikleri enformasyonu mevcut bilgi birikimlerini, tecrübelerini, değerlerini kurumun gelenekleriyle harmanlayıp, örgütsel bir öğrenme sürecinden geçirmek suretiyle bilgiye dönüştürebilmeleri gerekir. Kurumun veri tabanının bir parçası haline gelen söz konusu bilgi, kurum açısından yeni ve kuruma özel bir nitelik taşımaktadır (Zaim 2004: 83).

Bilginin ve bilgi toplumunun temel dinamiği insandır. Başarılı her çalışma, her buluş, insan tarafından ve yine insana hizmet amacı ile gerçekleştirilmektedir. İnsanın hünere ve becerikli olma güdüsü ile birleşen hayat mücadelesi, bilim ve teknoloji geliştikçe güçlenmekte, giderek karmaşıklaşan yeni sistemler karşısında insan daha farklı ve daha üstün nitelikler kazanmak durumunda kalmaktadır (Akgül,2002: 14).

Bilgi çağında örgütlerde ve tüm eğitim kurumlarında, yönetsel gücün ve kurumsal sıçramaların başlıca kaynağı bilgi olacaktır (Başaran, 2000b: 22).

2.4. Yönetimde Bilgi Kullanımı

Yönetimde bilgi, belirli amaçlara ulaşmak veya belirli bir anlayışı geliştirmek için ham verilerin bir takım işlemler sonucunda yöneticiler için faydalı ve kullanışlı hale getirilmiş şeklidir. Bu tanımdan bilginin bir dönüşüm sürecinin sonucu olduğu görülmektedir. Şu halde ham maddenin bir üretim süreci sonunda ürün haline dönüştürülmesine benzer biçimde, veri ya da işlenmemiş bilgiler de veri işleme süreci sonucu bilgiye dönüştürülebilir. Fakat bilindiği gibi üretim süreci sonucunda elde edilen ürünler satılıp, değerlendirilmedikçe bir yarar sağlamazlar. Bu nedenle veri işleme süreci sonunda elde edilen bilgiler de yerinde kullanılmayıp, yönetim faaliyetleri ve karar almayı desteklemedikçe bir değer kazanamayacaklardır (Gökçen, 2002: 14).

Bilginin her geçen gün değerinin açığa çıkması, örgütlerin dikkatlerini bilginin yönetimine odaklanmaya yönlendirmektedir. Bilgi edinmeyi, bilgiden yararlanmayı öğrenip işine bu bilgiyi katabilen örgütlerin başarılı olmaması için hiçbir neden bulunmamaktadır. Bilgiyi ve entelektüel sermayeyi etkin bir şekilde yönetme, rekabet avantajı sağlar ve bu daha kaliteli çıktıların el edilmesini teşvik eder (Akpınar, 2004: 34-35).

2.4.1. Yöneticinin Bilgi Gereksinimi

Bilgi haber verir, yönlendirir, belirsizliği azaltır, daha fazla alternatif yaratır ya da ilgisiz veya faydasız olanları ortaya çıkarmaya yardım eder, bireyleri etkiler ve onları yönlendirir. Özellikle, örgütler için bilgi, gelecekteki kötü haber ve tehlike sinyallerini erkenden vermesi açısından önemlidir (Çalışkan, 2001: 9-10). Bu nedenle iyi organize edilmiş bir bilgi destek sisteminin oluşturulması ve güvenilir bilgilerin bu yolla elde edilmesi gerekir. Bilgi destek sistemi kişi, makine, yöntem ve verilerden oluşan bir yapısal süreç içerisinde organizasyonun bilgi gereksinimini karşılamak üzere planlanmış olmalıdır.

Bilgi değerli ancak kolay elde edilemeyen örgütsel bir kaynaktır. Yönetim Bilgi Sistemleri (YBS) damarlarsa, bilgi de bu damarlarda dolaşan kandır. Örgütün sonuç alıcı girişimlerde bulunabilmesi yani yönetimin amaçlarını gerçekleştirebilmesi için sürekli kararlar alması zorunludur. Alınan kararların isabetli olabilmesi, karar için

kullanılan girdilerin ve bilgilerin nitelikli olmasını gerektirir (Çınar, 1996: 60). Çünkü bilgi sistemleri, veriyi dönüşüm ve oluşum sürecinden geçirerek oluşturduğu bilgiyi yöneticiye sunar. Yönetici, yönetim sürecinin her aşamasında kesintisiz bilgi akışına gereksinim duyduğundan sunulan bilgilerin kalitesi ve niteliği önemlidir (Efe, 2001: 14).

Değişimin ivme kazandığı bilgi çağında bilgi; bireyler, örgütler ve toplumlar açısından stratejik bir değer olarak ele alınmakta ve bu bağlamda bilişim teknolojilerine verilen önem artmaktadır. Günümüzde bireyler, hangi konumda bulunursa bulunsunlar kendi ilgi alanlarına giren konularda bilgi sahibi olmak zorundadırlar. Bireyler günümüzde gereksinim duydukları bilgileri, kendi deneyimleriyle ya da güvenilir bir kaynaktan öğrenerek sağlamaktadırlar. Değişimin her alanda yaygın bir biçimde yaşandığı bilgi çağını tarihin eski dönemlerinden ayıran temel fark, bilgiye erişimin günümüzde bilişim teknolojileri aracılığıyla daha hızlı, daha etkin ve daha kapsamlı şekillerde gerçekleşmesidir (Tekin ve diğerleri, 2003: 1).

Örgütlerin alt kademelerinde alınan kararlar çok sayıda ve kimi zaman sürekli tekrar eden nitelikte olduklarından çoğunlukla bu kararlar programlanabilme özelliğine sahiptir. Bu özellikleriyle alt kademelerde, daha çok ayrıntılı ve çoğunlukla örgüt içi bilgileri depolayan ve yenilerini oluşturan sistemlere ihtiyaç duyulduğu gibi örgütlerin üst kademelerinde de politika geliştirme ve planlamaya yönelik programlanamayan kararlar alınabileceğinden daha çok özetlenmiş (örgüt içi ve dış kaynaklı) bilgilere gereksinim duyulur (Bensghir, 1996: 17).

Örgütlerin giderek daha fazla büyümeleri, gelişmiş bilgi ve iletişim ağları olmaksızın yönetilmelerini zorlaştırmaktadır. Bilgisayar destekli olmayan örgütlerin veri yönetiminde “desimal dosya sistemi” kullanılarak veriler arşivlenmektedir. Her birim, gereksinim duyduğu veri ve bilgileri dosyalayarak bürolarında tutarlar. Böylece aynı bilgileri içeren birden çok dosya tutulur. Bu durum bilgi tekrarı ve güncelleme sorunları yaratmaktadır. Yöneticilerin daha kısa zamanda karar verme zorunluluğunu taşımaları, rekabet avantajı sağlanması gerektiği, işlenmiş bilgilerin bilgisayarlar aracılığıyla kısa zamanda elde edilebilmesi gibi nedenlerden ötürü yönetim bilgi sistemleri artık zorunlu hale gelmektedirler (Çınar, 1996: 26).

Bilginin üretilmesi denildiğinde kısaca bir kurumun yeni, faydalı fikirler ve çözümler üretebilme kabiliyetinden söz edilmektedir. Kurumlar geçmişteki ve hâlihazırdaki bilgi kaynaklarından elde ettikleri bilgileri çeşitli etkileşimler neticesinde

yeniden yapılandırarak ve bu bilgileri yeni düzenlemelere tabi tutarak bilgi üretirler. Bu anlamda bilgi üretimi süreci, kurumun yararına yeni bilgi ve kaynakların üretilmesi ile ilgili tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Zaim, 2004: 56).

Örgütün elinde çok miktarda veri ve kaynaklar bulunabilir. Veriler hammadedir. Onların üretilip bilgiye dönüştürülmesi gerekir. Öte yandan üretilen bilgi aynı zamanda başka birimler için veri niteliği de taşırlar. Özetle bilgiye, sorun çözmede karar vermede, planlama, araştırma, gelişmelerin farkında olma gibi süreçlerde ve daha geniş insan topluluklarıyla iletişimde bulunma imkanına sahip olunabileceği gibi nedenlerle gereksinim duyulur (Çınar,1996: 60).

Eğitim yöneticisinin görevlerini etkili ve sorunsuz bir şekilde gerçekleştirebilmesi için gerekli bilgileri edinmesi gerekir. Bu bilgileri edinmenin ve elde etmenin en iyi yollarından biri bilgi destek sistemlerinin kurulmasıdır. Bilgi en çok okul yönetici ve öğretmenleri için gereklidir. Bu sayede okul yöneticileri örneğin gelecek yılın bütçesini hazırlayabilir, resmi bir raporu kolaylıkla oluşturabilir veya öğretmenler ders programları için değişiklikleri hızlı bir şekilde gerçekleştirebilirler. Bunun için ilk anda gerekli olan araç “yönetim destek sistemi=yönetim bilgi sistemi” dir. Yönetim çalışmalarında bilgi ile beslenilmelidir.

Öztürk (2001)’e göre yönetim;

- Planlamanın bir temel unsur olarak alındığı, geleceğe yönelik tahminlerin değerlendirme yapabilmek için çeşitli tekniklerle oluşturulmasına,
- Amaçlara ulaşırken sergilenen başarı düzeylerinin sürekli denetimi için, veri güncellemesini sağlayan çeşitli sistemlere ihtiyaç duyar.

Okullar yöneticilerinin liderlik özelliklerine, dönüşümcü bir bilgi gücüne sahip olmalarına gereksinim duyarlar. Bilgi kaynaklarını geliştiren ve yatırım yapan yöneticiler tüm etkinliklerde, bütçe uygulamalarında veya programlar geliştirmede okullarına daha iyi liderlik ederler ve yönetirler. Bu alanlarda iyi bir sorgulama yapabilmesi için yöneticilerin özellikle okul içinde ve dışında neler olup bittiğine dair doğru bilgilere ihtiyaçları vardır (Efe, 2001: 45).

2.5. Bilgi Yönetimi

Bilgi yönetimi, örgütlerin deneyim ve yetenekleri aracılığıyla kazandıkları ortak bilgilerinin tanımlaması ve kullanmasıdır (Celep, Çetin, 2003: 25). Bilgi yönetimi, insanların yeterliliklerini, deneyimlerini, uzmanlıklarını, yeteneklerini, düşüncelerini,

fikirlerini, adanmışlıklarını, yeniliklerini, eğilimlerini, uygulamalarını ve hayallerini etkili olarak örgütleyen, bunlardan yararlanan örgütsel ve kişisel uygulamalardan oluşan yapılar bütünüdür. Örgüt çalışanları enerjilerini örgütlerinin içerisine katma ve örgütlerinin belirlenen amaçlara ulaşmalarına katkı sağlamak için enformasyon kaynaklarının parçaları olarak ifade edilen tüm öğeleri örgütleriyle bütünleştirmelidirler (Todd, 1999: 43).

Bilgi yönetimi, örgütsel yapının, personel ve politikaların, yöntemler, süreçler ve otomasyon sistemleri de dâhil diğer kaynakların kullanımını gerçekleştiren temel bir araçtır (Akpınar, 2004: 23). Şöyle de diyebiliriz: Bilgi yönetimi bilgi biliminin doğasının organizasyonlarda uygulanan biçimidir. Bilgi bilimi ise, ideal erişim ve kullanım için bilginin niteliklerini ve davranışını, bilgi akışının yönetimini etkileyen güçleri ve bilgiyi işlemenin araçlarını inceleyen bir bilim dalıdır. Bilgi işlemeye ilişkin işlemler, bilginin oluşumunu, yayımını, derlenmesini, organizasyonunu, depolanmasını, erişilmesini, yorumlanmasını ve kullanımını kapsar. Bu kapsam, matematik, mantık, dilbilim, psikoloji, bilgisayar teknolojisi, yöneylem araştırması, grafik sanatlar, iletişim, kütüphanecilik, işletme ve kimi başka alanları da içine alan veya onlarla ilişkili olan bir kapsamdır (Çapar, 2004: 72).

Bilgi yönetimi, yeni iş dünyasının zorunlu kıldığı bilgi teknolojisi ile insan beyni arasında oluşturulması gereken sinerjik kaynaşma için gerekli olan süreçleri kapsayan ve bu sinerjik kaynaşma "enformasyon"un, "bilgi"ye dönüştürülmesi şeklinde işleyen bir yapıdır.

“Enformasyon ve bilgi kavramlarının birbirinden ayrılması bu yaklaşımın anlaşılmasını kolaylaştırır: Enformasyon bilginin hammaddesidir. Bilgisayar ekranından alınan analiz sonuçları, müşteri duyumları enformasyondur” (Baykal, 2004: 95).

Kısaca, bir işlevselleştirme süreci olarak bilgi yönetimi sosyal bir inşa sürecidir. Bilgi yönetimi sürecinin örgütlerin farklı bölümleri açısından tıpatıp aynı olması beklenemez. Bununla birlikte, bilginin edinilmesi, depolanması, aktarılması- paylaşımı, geliştirilmesi ve uygulanması gibi temel evrelerin bütün organizasyonların ve kurumların tüm bölümlerinde bilgi yönetimi süreçleri içerisinde var oldukları söylenebilir. Bilgi yönetimi süreci bu aşamaların birbirleriyle iç içe geçmiş şekilde var oldukları bir süreçtir. Örgütlerin bilgi yönetimi amaçlarına ulaşabilmesi için sürecin etkili bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir (Kalkan ve Akgün, 2004: 22).

Bilginin kurumlar açısından değer ifade edebilmesi ancak onun sınıflandırılması, belli bir şekilde saklanması ve saklanması ile mümkün olmaktadır. Bu şekilde bilgi doğru zamanda, doğru kişi tarafından ve doğru biçimde kullanılabilir. Bilginin sınıflandırılması ve saklanması bilginin değerlendirilmesi açısından önemli olduğu kadar, ileride yeniden kullanılabilmesi yönünden de gereklidir. Böylelikle bilgi bir ölçüde kişilerin mülkiyetinden çıkarak, kuruma mal olmuş olur. Bu sebeple, bilgi yönetiminin temel süreçlerinden biri de bilginin türüne, kullanım amacına ve örgütün hedeflerine uygun olarak sınıflandırılması, çalışanların günümüzde ve gelecekte erişimine sunulacak biçimde saklanmasıdır (Zaim, 2004: 87).

Bilgi yönetimi bir bilgi çağı kavramıdır. Bilgi toplumunun ekonomi alanındaki dönüşüm sürecini başlatan yeni ekonominin ve küreselleşmeyi iş dünyasına taşıyan e-iş olgusunun bir sonucu olarak doğduğu söylenebilir. 1990'ların ortalarından bu yana bilgi ve iletişim teknolojileri ile bilgi ağlarının ekonomi alanında kullanılması yeni bir ekonominin ortaya çıkmasına, iş dünyası ve diğer örgütlerde bir dizi değişikliğin yaşanmasına, yeni kavram ve işlemlerin gün yüzüne çıkmasına yol açmıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasıyla birlikte bilginin, üretimin temel değişkeni haline geldiği açıktır. Elde etme-üretim-dönüşüm ve pazarlama işlemlerinin en hızlı biçimde yapılmasına, ekonomik bilgilerin siber ağlar aracılığı ile yaygınlaşarak küreselleşmenin temelini oluşturmasına, eğitimsel süreçlerde araçların kalkmasına bilgi teknolojileri ön ayak olmuştur. YBS' deki yenilikler, yoğun sosyal ağların gelişmesine, bireylerin açık ve örtük bilgisinin eğitimsel işlemler, örgütler açısından katma değer olarak kabul edilmesine ve rekabet yeteneği yoğun, hızlı, birey temelli, sosyal bir düzenin var olmasına imkân tanımıştır (Çapar, 2004: 69).

Bilgi yönetimi, ortak görev bilinciyle ortaya çıkan bilginin, üretilen karar, ürün veya hizmetlere değer katmak üzere kullanılması, var olan bilgi ve entelektüel varlıkların korunmasını, zenginleştirilmesini sağlar. Artık özellikle 1966-1995 yılları aralığında geçerli "enformasyon sistemleri" yerine algılamada en önemli değişikliğin "bilgi yönetimi sistemleri" olduğu geniş kabul görmektedir. Arz talep dengesi içerisinde sunulan hizmetin iyileştirilmesi, üretim ve temin zamanlarının kısaltılması, çalışanların yetkilendirilmesi, daha kaliteli ürünlerin ortaya konması ancak bilişim teknolojilerinin yakalanması, buradan bilginin yaratılması, yaratılan bilginin paylaşılması ve örgütler tarafından öğrenilmesi ile mümkündür (Baykal, 2004: 92).

Wiig (1997)'e göre bilgi yönetiminin iki amacı şu şekilde tanımlanmıştır(Celep, 2003:27):

1. Örgütün başarısını ve bu başarısının uygulanabilirliğini korumak için, örgütün olabildiğince zeki biçimde eylemler gerçekleştirmesini sağlamak,
2. Örgütün sahip olduğu bilgi değerini en iyi uygulamalar olarak gerçekleştirmek.

Bir örgüt için bilgi yönetiminin amacı, çalışanlarının uzmanlığını ölçme, depolama ve geleceğe yönelik hazır bir yatırım aracı haline getirme yeteneğine sahip olmaktır. Yani bilginin her seviyesinde öğrenen bir örgüt yaratılmalıdır (Celep, 2003: 27).

Bilgi yönetiminin bir diğer önemli amacı, örgütün çevresinde meydana gelen bilimsel ve teknolojik yenileşmeler ile kavramsal gelişmelerden örgütlerin zamanında haberdar olması, bunun örgütlerin iç işleyiş ağlarına yansıtılmasıdır. Bilginin üretildiği, geliştirildiği bir örgütsel yapı olarak eğitim örgütlerinin bu yenileşme ve değişimlerden zamanında haberdar olmaları büyük önem taşımaktadır (Celep, 2003: 31).

Bilgi yönetiminin konusunu; kuruma ait örtülü (yani çalışanların kafasında bulunan), açık (yani yöntemlerde yer alan), dış (yani kurumun dış çevresinde yer alan), iç (yani kurumun sınırları içinde yer alan) bilgiler ile bu bilgilere ilişkin işlemler oluşturur. Bilgi yönetiminin temel çabası bilgiyi üretken kılmaktır. Bu aynı zamanda entelektüel altyapının kurum içerisinde en verimli biçimde kullanılmasını, yani bilimsel olarak yaratılan bilginin kurumsal alana transferini de sağlar. Bilgi yönetimi, örgütsel amaçların daha iyi bir şekilde elde edilebilmesi için bireylere, gruplara ve bütün örgütlere bilginin kolektif ve sistematik olarak yaratılması, paylaşılması ve uygulanması için olanak sağlayan yeni bir disiplindir (Çapar, 2004: 90).

Bilgi yönetiminin etkililiği bir örgütün yeni bilgiler üretebilme ve mevcut bilgileri aktarabilme kapasitesiyle doğru orantılıdır. Bu bakımdan bilginin transferi ve paylaşılması ile örgütlerin performansı arasında yakın bir ilişki olduğu kabul edilmektedir. Bilgi yönetiminin temel amaçlarından biri de örgütlerin bilgi potansiyelinden maksimum düzeyde istifade etmek ve çalışanların birbirlerinin bilgisini kullanmak suretiyle ortak hedeflerin etkisinden yararlanarak daha fazla bilgi üretebilmeleridir. Dolayısıyla günümüzde örgütlerin en değerli varlığı olan bilginin değeri ancak onun transfer edilmesi, paylaşılması ve çalışanlar tarafından içselleştirilmesi ile ortaya çıkmaktadır. Eğer bilgi kişilerin zihinlerinde, veri

depolarında, dosyalarda veya bilgisayar belleklerinde duruyorsa organizasyon açısından fazla bir değer ifade etmemektedir. Bu doğrultuda örneğin bir işlemle ilgili yapılan bir hata düzeltilmiş olarak kaydedilmiş ancak başkalarına transfer edilememişse aynı hatayı başkalarının yapması da muhtemeldir (Zaim, 2004: 98).

İnsanlar bilgi, yeni fikirler ve yeni ürünleri yaratırlar veya tamamen işlevsel süreçleri oluşturan bağlantıları kurarlar bu nedenle bilgi yönetiminin temeli insandır. Bilgiden yararlanma bir işbirliği sürecidir. Kurum içindeki çalışanlar arasında ve kurumlar arasında bilgiden yararlanma ve bilgi transferinde; yani bilgiye dayalı yaklaşımların hemen her aşamasında etkin işbirliği olmaksızın başarılı olunamaz (Akpınar, 2004: 81).

2.6. Eğitim Örgütlerinde Bilgi Yönetimi

Yönetim biliminin bir alt dalı olarak görülen eğitim yönetimi, örgütlerde ortak bir amacın gerçekleştirilmesi için eldeki insan ve maddi kaynakların etkili bir biçimde kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2000: 69). Bu tanımdan hareketle eğitim yönetimi, eğitim sisteminin önceden belirlenen temel amaçlarına ulaşmasını sağlayan ve mevcut kaynakların etkili şekilde kullanılmasıyla oluşan yeni etkinlikler olarak tanımlanabilir (Erdoğan, 2000: 87). Eğitim yönetimi kapsam olarak sistemde yapılan değişiklikleri yönetirken, okul yönetimi bu değişikliklerin uygulanması ile ve bu uygulama esnasında ortaya çıkan sorunlarla ilgilenir. Eğitimde ve yönetimde meydana gelen gelişmeler okullardaki pek çok geleneksel uygulamaların sona ermesine yol açmıştır. Yeni sistemler ortaya konulmaktadır. Eğitim sistemleri içerisinde bu değişiklikleri gerçekleştirecek olan birim eğitim yöneticileri, yani kurum liderleridir. Bugün aynı türdeki birçok okul arasından bazı okulların tercih ediliyor olmasının altında yatan şey okul yönetiminin niteliği ve bilgi yönetimini kullanmadaki üstün yeterlilikleridir.

Türkiye’de eğitim sistemi temelde MEB merkezli olarak yürütülmektedir. Bakanlığın aldığı kararlar her bölgedeki eğitim kurumlarını etkilemektedir. Eğitim politikalarının uygulanmasından sorumlu olarak okul yöneticileri, eğitim sürecinin ülke çıkarları doğrultusunda ve çağdaş eğitim anlayışına uygun olarak yürütülmesine gerekli katkıyı sağlamak için başarılı yönetsel eylemleri gerçekleştirmek zorundadırlar. Bunun için ise; okul yöneticilerinin bazı yeteneklere, niteliklere ve yönetim süreçleri konusunda temel bilgilere sahip olmaları gerekmektedir (Kaya, 1993: 132).

Günümüzde bilgi çok değişik yollardan elde edilebilir. Öyle ki, bir bilgi döngüsü ile karşı karşıya kalma söz konusudur. Bu durumda, bilginin yönetilmesi gerekmektedir. Yöneticiler yaptıkları her iş için bir bilgi temeline ihtiyaç duyarlar. Bilgi, yöneticinin karar almasında, politikalar geliştirmesinde, değerlendirme yapmasında, sorunları belirlemede ve daha birçok etkinlikte başvurabileceği en temel kaynaktır. Yöneticinin gerektiği zaman gerekli ve doğru bilgiye ulaşabilme sürecini yaptığı işlerdeki yönetsel araç ve eylemleri ne ölçüde kullanabildiği de belirler (Erdoğan, 2000: 190).

Yönetici, gerçekleştireceği faaliyetlerle bilginin kurumda, kimde ve nerede olduğunu, kim tarafından kullanıldığını, bu bilgiyle nelerin yapılabileceğini, bilgiyi kullanabilmek için hangi kurumsal ve davranışsal engellerin ortadan kaldırılması gerektiğini sorgulayan ve yanıtlarını arayan kişidir. Aynı zamanda kurumda bilgi ağlarının haritalarını da çıkarmalıdır. Bu ağlarda kimlerin kimlere danıştığı, kimlere güvendiği, bilgi akışının yönünün nasıl olduğu gibi bağlantılar belirlenmelidir. Böylelikle bilgi boşluklarının yönetsel süreçlerin hangi kısımlarında olduğu ve kurum içindeki bir sorunun çözümünde veya teknik bir bilgi gerektiğinde anahtar rolündeki kişilerin kimler olabileceğini anlamak mümkün olacaktır (Erengül, 1999: 96).

Okullardan ve öğretmenlerden beklentiler, bilgi toplumuna girerken artarak genişlemektedir. Hargreaves (1999)'e göre şu an var olan eğitim pratiklerinin hızla ve gün geçtikçe değişmekte olduğu, okullarda yeni mesleki bilgileri yaratacak kapasiteye ihtiyaç duyulduğu oldukça nettir. Sistemli bir bilgi yönetimiyle, okullarda bu mesleki bilginin üretiminin sağlanabileceğini vurgulanmaktadır. Bu türden bir bilgi yönetiminin nasıl olacağını yine Hargreaves, (1999: 59) aşağıdaki gibi vermektedir:

“Bilgi üretimi sosyalleşme, dışsallaştırma, içselleştirme veya birleştirme yoluyla gerçekleşmektedir. Okul yöneticileri, usta-çıraklık yöntemleriyle deneyimlerin paylaşılmasını, ortaklaşa yapılan geri-dönütlerle örtük bilginin açık bilgiye dönüştürülmesini, yaparak öğrenme yoluyla açık bilginin içselleştirilmesini ve farklı okullardan kişilerle ağ ortamında iletişime geçilmesini gözeterek bu ortamı sağlayabilmelidirler” (Hargreaves, 1999: 59).

Son zamanlarda “*exploit and reuse knowledge*” denilen yöntem doğrultusunda, eğitimde bilgi yönetimine ilginin artmasıyla, internet üzerinden öğretimde kullanılan materyaller, ders planları, sınavlar, eğitimde iyi örnekler ve eğitim-öğretime ait teknik

bilgiler toplanmakta, paylaşılmakta ve yeniden kullanılmaktadır. İnternet ortamında öğretmenlerin, yöneticilerin, öğrencilerin veya velilerin katıldıkları ve bilgilerini paylaştıkları, çeşitli eğitimsel forumlar gün geçtikçe çoğalmaktadır. Bazı eğitim forum siteleri, kendilerine katkı sağlanması koşulunu getirerek tüm içeriklerini yeni üyelerine açmakta ve böylelikle kullanıcıların yaratıcılıklarını, bilgilerini de içeriklerine ekleyerek eğitime yönelik bilgi paylaşım platformlarını teşkil etmektedirler.

MEB bilgiyi yönetmeyi önemsemektedir. Bunun için tüm okulların internete erişiminin sağlanması, uzaktan öğrenim sistemlerinin geliştirilmesi; tüm öğretmenler, idareciler, veliler ve öğrencilerin birbirleriyle haberleşebildikleri teknolojik altyapının kurulması için çalışmalar başlatmıştır. Bu amaçla bilgiye erişim portalı, skool.tr, global gateway, think.com, İngilizce laboratuvarı, deprem, fizik uygulamaları gibi eğitim içerikleri yanında eğitim karar destek sistemi, (Talim Terbiye Kurulu) ttkb öğretmenler portalı, MEBBİS, eğitim haber portalı gibi bilgi yönetim sistemleri oluşturulmuştur.

“Örgün eğitim istatistiklerinin derlenebilmesi ve yayımlanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi Modelini (İLSİS), her eğitim seviyesinde okul bazında internet ortamında, Milli Eğitim Bakanlığı Bilgi İşlem Merkezli online sistemini 2002/’03 eğitim-öğretim yılında başlatmıştır. Okul Müdürlükleri aynı yılın öğretim yılı başı ve bir önceki yılın öğretim yılı sonu bilgilerini okul kayıtlarından alabilmektedirler” (MEB, 2007: 14).

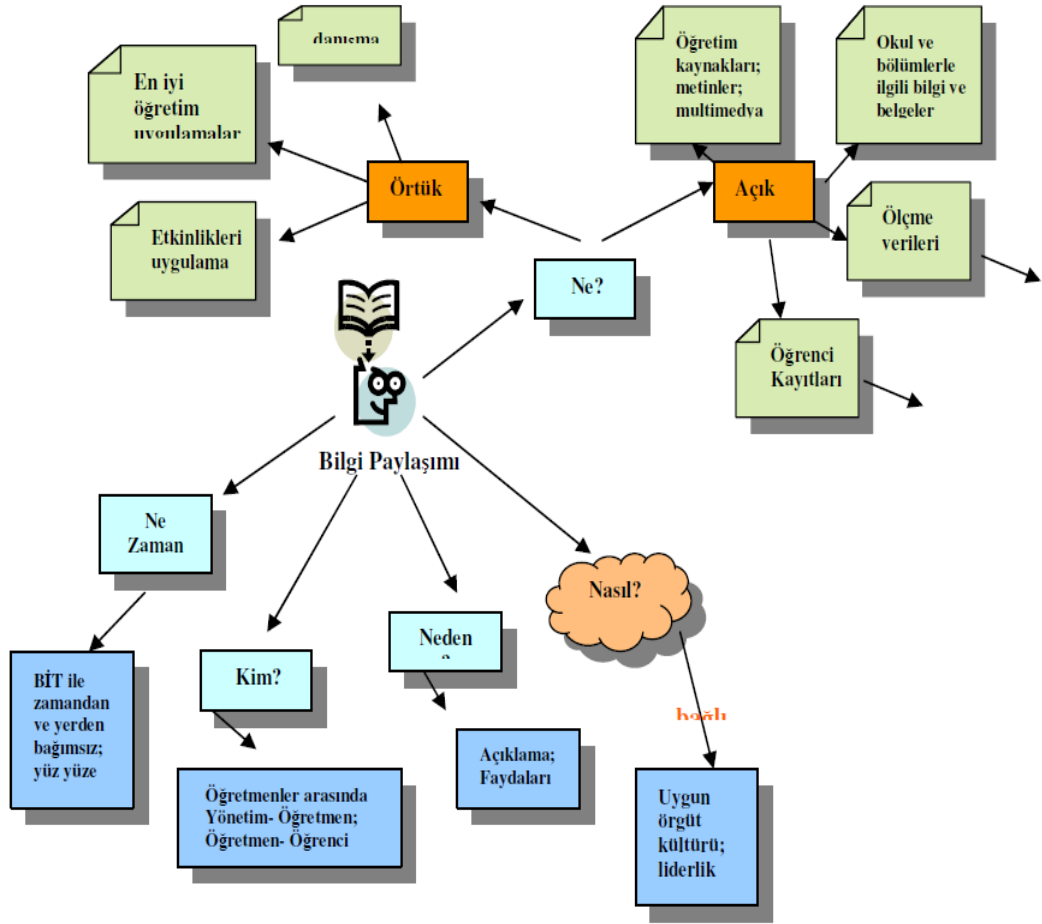
MEB 12 Nisan 2002 tarihli 2002/31 no'lu genelgede, okul yönetimlerine Bakanlığın internet sitesinde yayınlanan resmi yazıların günde en az bir kez düzenli olarak kontrol edilmesi görevini vermiştir. Aynı genelgede, kaynakların verimli olarak kullanılabilmesi için yazılı olarak mümkün olan her türlü bilgi ve belgenin elektronik posta olarak gönderileceğini ve alınacağını duyurmuştur.

Bilgi iletişim teknolojileri, üst kademeye enformasyon sağlamada kullanılmaktadır. Ancak günümüzde kurum ve kuruluşların haricinde giderek eğitim kurumlarında da yaygınlaşan bilgi yönetimi artık sadece teknolojinin üst yönetime bilgi aktarma süreci olarak değil, okullarda öğretmenlerin ve dolayısıyla da okulun performansını artırmada kullanılmaktadır. Bilgi yönetimi sayesinde öğretmenler mesleki gelişimlerini sağlamakta; deneyim, sezi ve değerler kazanarak bilgilerini tazelenmektedirler.

Bilgi yönetiminin önemli bir amacı örgüt içerisinde bilginin dönüşümünü ve paylaşımını teşvik etmek ve bunun sonucunda bireysel bilgiyi örgütsel bilgiye dönüştürmektir. Bir örgütte bilgi depolama sisteminin oluşturulması; bilgiye erişilebilirliğin artırılması; çalışanların bilginin paylaşımına ilişkin algılarının geliştirilmesi veya bilginin bir değer olarak görülmesinin sağlanmasıyla bu amaca ulaşılabilir. Eğitim kurumlarında müfredatla ilgili çeşitli yardımcı araçların yer aldığı bir bilgi deposu sistemi düşünülebilir. Burada ders planları, dersle ilgili dokümanlar, soru bankası, sunular, eğitimle ilgili gelişmeler, sunulan raporlar gibi pek çok belgenin yer aldığı bir bilgi paylaşım kaynağı oluşturulabilir ve elektronik ortamda diğerleriyle paylaşım sağlanabilir. Okulların oluşturduğu internet sayfası böyle bir bilgi paylaşım deposuna örnek olabilir. MEB’da eğitim portalı ve öğrenme portalı oluşturularak hem öğretmenlere hem öğrencilere hem velilere hem de ilgili diğer kişilere bilgi kaynağı sağlamaktadır.

Artık eğitim kurumlarının hizmet ettikleri toplumlar hızla bilgi toplumuna doğru ilerlemektedirler. Hargreaves, (1999: 51) pek çok ülkede son yaşanan eğitim reformlarının en yeni uygulamalarının diğer ülkelerdeki eğitimsel reformları etkilediğini belirtmektedir. Şu anda var olan uygulamaların zamanı hızla geçmektedir. Okullarda yeni mesleki bilgileri yaratacak kapasiteye ihtiyaç vardır. Bilgi üreten okullara ihtiyaç vardır. İdeal bir bilgi üreten okulda (Hargreaves, 1999: 55):

1. *Sosyalleşme*: Akıl hocalığı ve çıraklık yöntemiyle deneyimler paylaşılır,
2. *Dışsallaştırma*: Diyalog ve ortaklaşa yansıtma ile örtük bilgiler açık bilgilere dönüşür.
3. *İçselleştirme*: Yaparak yaşayarak öğrenme ile açık bilgi örtük bilgi haline dönüşür ve yeni beceriler edinilir.
4. *Birleştirme*: Farklı bilgi yapısındaki insanlar online bir internet ağı ortamında bir araya gelirler.

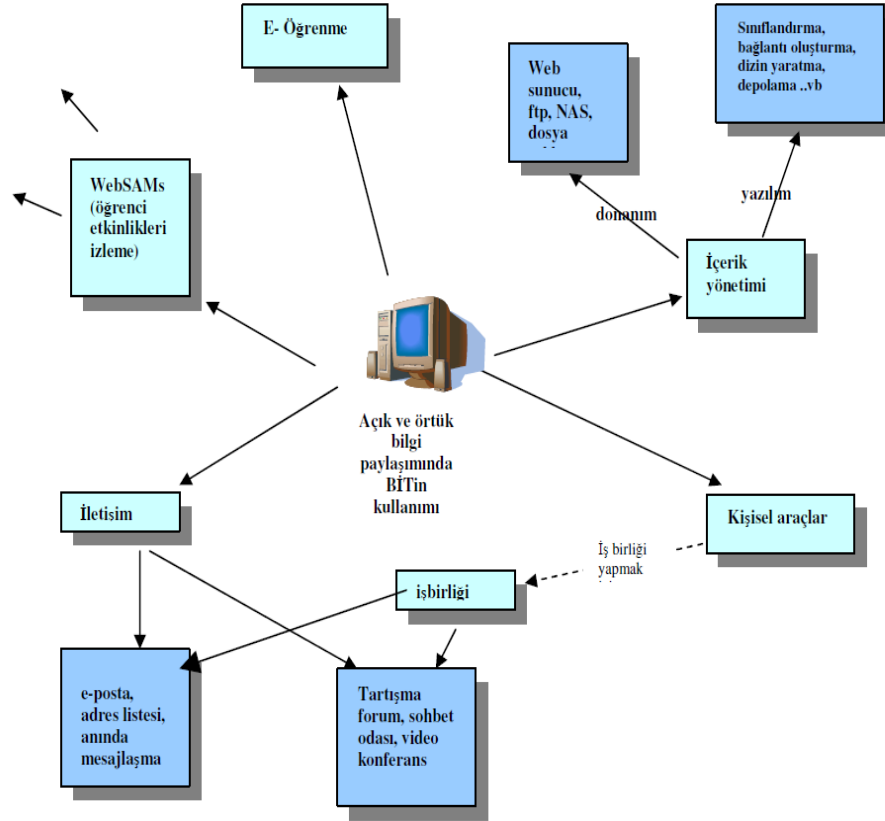


Şekil 1. Okulda Bilgi Paylaşımı

Kaynak: “Reflections on Knowledge Management in School”, The Corner of the World: ICT in Education, (10.12.2010).

Şekil 1. incelendiğinde okulda bilgi paylaşım ağı gösterilmektedir. Okulda paylaşılan bilgi örtük ve açık bilgi olarak iki türdür. Okulda paylaşılan açık bilgi, öğretim kaynakları, okulla ilgili veya zümrelerle ilgili belgeler, ölçme sonuçları ve öğrenci kayıtları olabilir. Okulda örtük bilginin paylaşılması ise etkinliklerin uygulanması, eğitimde iyi örneklerin gözlemlenmesi ve danışma sonucu oluşur. Okulda bilgi, bilişim teknolojileri sayesinde, zamandan ve mekândan bağımsız olarak veya yüz yüze, yani aynı ortamda bulunarak paylaşılabilir. Bilgiyi öğretmenler kendi aralarında paylaşabilirler; yönetici-öğretmen arasında paylaşım olabilir; öğretmen-öğrenci arasında da bilgi paylaşılabilir. Öğretmenler arasında bilginin neden paylaşılacağı açıklanabilir, bilgi paylaşımı sonucunda elde edilecek faydalar anlatılabilir. Bilginin nasıl paylaşılacağı uygun örgüt kültürüne bağlıdır. Bilginin niteliği ve okuldaki iletişim kanalları bilginin nasıl paylaşılacağını gösterir. Bilginin paylaşılması bilgi teknolojileri

kullanarak gerçekleştirilebilir. Şekil 2.'de bilgi teknolojileri kullanılarak örtük ve açık bilginin paylaşımı gösterilmektedir.



Şekil 2. Bilgi Paylaşımında Bilgi İletişim Teknolojilerinin Kullanımı

Kaynak: “Reflections on Knowledge Management in School”, The Corner of the World: ICT in Education, (14.12.2010).

Şekil 1.'in devamı olan Şekil 2. incelendiğinde bilgi paylaşımında bilgi iletişim teknolojilerinin işlevleri açıkça görülür. Bilgisayar teknolojisi ile e-posta, mesajlaşma, tartışma bültenleri ve forumlar oluşturularak, görüntülü konuşma yapılarak işbirliği ve iletişim sağlanır. Web sunucusu, dosyalar gibi çeşitli donanımlar kullanılarak ve sınıflandırma, dizin yaratma, depolama gibi yazılımlardan faydalanılarak paylaşılacak içerik yönetilir. Bilgisayar teknolojisi yardımıyla elektronik ortamda öğrenme de gerçekleştirilebilir. Öğrenci etkinliklerini izleme (WebSAMS) yoluyla öğrenci kayıtları ve öğrenci ölçme sonuçları paylaşılabilir.

2.7. Eğitimde Bilgi Yönetimi Engelleri

Okullarda bilgi yönetimi gelişim hızı oldukça yavaştır. Bilgi yönetimi, çeşitli kurumlarda olduğu gibi okullarda da uygulanmaya başlanmıştır. Fakat bilgi yönetimi

uygulanırken pek çok engelle karşılaşılır. Davenport ve Prusak (1997: 46) bu engelleri güven eksikliği, zaman ve fırsat eksikliği, bilgiye sahip olan kişilerin ödülleri, yeni bilgiyi içselleştirmede kapasite zorluğu çekilmesi, burada yaratılmadı sendromu ve hatalara karşı yönetimin hoşgörüsüzlüğü olarak sıralamaktadırlar. Fullan (2002: 1), okul örgütü içerisinde bilgi yönetiminin temel süreçlerine yönelik bir çalışmada bilgi paylaşımına karşı engelleri; yapısal ve kültürel olarak iki gruba ayırmıştır. Yapısaldır; çünkü öğretmenlerin gün içerisinde bir araya gelip düşüncelerini paylaşması ve öğretimlerini geliştirmesi için çok az zamanları vardır. Kültürel; çünkü öğretmenlerin bilgi alış-verişinde bulunma alışkanlıkları yoktur.

Eğitim Kaynakları Ulusal Bilgi Merkezi (<http://www.nicer.go.jp>) adlı ders planları ve çeşitli eğitim kaynaklarını içeren yönetim sistemi Japonya'da 2001'de kurulmuştur. Yapılan araştırmalarda bu sistemde bazı sorunların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. Bu sorunlar özel olarak sisteme ait sorunlar olmakla birlikte, genel olarak gizliliğin korunmasının yarattığı endişe, başkalarının bilgisini kullanmaya karşı direnç, kendi bilgisini sunmaya karşı direnç ve ders planı kaynağına ihtiyaç duymama eksikliği gibi nedenlerin ileri sürüldüğü gibi sorunsal süreçlerdir (Kato vd., 2004: 31-33). Yapılan araştırmaların sonuçlarının en önemlilerinden biri, öğretmenlerin hemen yarısının bilgisayar kullanmada güçlük çekmekte olduklarıdır. Bu tür zorluk çekenler yeni bilgi sistemine uyum sağlamayacağından öğretmenlerin Bilgi İşlem Teknolojisi (BİT) okuryazarlığını yükseltmek gerekmektedir. Ayrıca sisteme yardım masası ve çalışma atölyesi gibi kullanıcı desteği eklemek gerekmektedir. Genel olarak bahsedilirse, öğretmenler ders planı yapmanın önemini tam olarak takdir etmemektedirler. Potansiyel olarak öğretmenlerin birbirleriyle eğitsel bilgilerini paylaşma ihtiyacı vardır ancak öğretmenler var olan bilgi havuzuna kendi bilgilerini eklemekte çekinmektedirler. Bunun yanında öğretmenler birbirlerinin eğitsel bilgileri hakkında yorum yapmaya ve bu bilgilerini değerlendirmeye isteksiz davranmaktadırlar. Araştırmacılar, bu problemin öğretmen topluluğunda uzun dönem bir kültürel dönüşümü gerektirdiğini vurgulamışlardır. Bunun sebebinin de bu kültürün öğretmenlerin zihin yapılarına yer etmiş olduğunun düşünülmesidir. Öğretmenler bilgi sistemlerinde gizlilik ve kendi bilgilerinin korunması konularına çok dikkat etmektedirler. Öğretmenler arasında bilgi alış-verişi ilişkisinin gözlemlendiği ancak bunun yeterince yaygın olmadığı görülmektedir.

2.8. Bilgi Teknolojileri

“Bilginin toplanması, çoğaltılması, işlenmesi, yayılması ve korunmasına yardımcı olan araçlar bilgi teknolojisi olarak tanımlanmıştır” (Samancı, 2000: 7).

Bilgi teknolojisi, bir örgütün taşıdığı görev ve sorumlulukları gerçekleştirmek için ihtiyaç duyduğu bilgiyi yönetecek kaynaklarla ilgili temel bir kavramdır (Griffin, 1996:667). Bilişim teknolojisinin öncelikli amacı ise yönetim faaliyetlerinde ve karar almada, örgüt yapı ve işleyişini kontrol etmeye yardımcı olacak bilginin toplanması, işlenmesi ve iletilmesini sağlamaktır (İraz, 2004: 66).

Bilgi teknolojisi, organizasyonları yeni bir yapılanmaya götürmekte, sınırlarını esnekleştirmekte, kurum fonksiyonlarının farklı yer ve kaynaktaki iş ortakları tarafından yerine getirilmesi gibi, geleneksel örgütlerde görülmeyen bir durum yaratmaktadır (Mert, 2004: 67). Bilgi teknolojisindeki gelişmelerin bilgi sistemlerinin gelişmesine olan katkıları, modern örgütlerde heyecan verici ve dinamik faaliyetler arasında yer almaktadır. Bilgi teknolojilerinin örgütlere sundukları stratejik avantajları değerlendirebilmede öncelikle bilgi sistemlerinin örgütlerde oynadıkları rolleri bilmek ve anlamak gerekir. Bilgi sistemleri örgüt yönetiminde en temel süreç olan karar alma işlevini desteklemek için vardır. Bilginin amacı, gelecekte ortaya çıkabilecek bir olay ya da durumla ilgili olarak belirsizliği azaltmak iken, bilgi sistemlerinin hedefi, en genel anlamda karar alma sürecinde gereksinim duyulan bilgileri sağlamaktır (Bensghir, 1996: 41).

Bugünün okul yöneticileri hemen bütün yönetsel süreçlerde bilişim teknolojilerinden yardım almaktadırlar. Çünkü kurumları bütün yönlerden her şekilde kuvvetli değişim rüzgârlarının etkisiyle sıklıkla değişime uğramaktadır. Örgütlerin stratejik amaçları ve işlevsel süreçleri yöneticiler ve kurum üzerinde büyük baskı yaratmakta, onları önemli ve dinamik değişimlere zorunlu kılmaktadır (Yelkikalan, 1999: 35).

Bilgi sunumu, iletişim, katılım, bilgi ve kaynak yönetimi, özel amaçlı öğretim ve öğrenme amaçları beş ayrı destek olarak bilişim teknolojilerinin temelinde eğitime sağladığı desteklerin başında sıralanabilirler (Çalışkan,2001: 15).

2.9. Bilgi Sistemleri

Bilgi ve sistem kavramlarını tanımladıktan sonra anlaşılması gereken diğer bir kavram bilgi sistemleri olarak ortaya çıkmaktadır. Sözlük anlamıyla bilgi sistemleri, “*bilgi toplama, işleme, saklama, amaçlara dökerek sunma, karar verme ve iletme işlevlerini desteklemek ve yürütmek için tasarlanmış bulunan ve insanı, bilgisayarı ve iletişim araçlarını içeren yapı*”dır (Demirtaş ve Güneş, 2002: 19). Başka bir deyişle bilgi sistemi, belirli hedefleri karşılamak üzere, verileri karar verici için anlamlı bilgilere çeviren insan gücü, programlar ve yönetsel süreçlerden oluşan bir düzendir (Öğüt, 2001: 141). Bilgi sistemini oluşturan üç temel unsur; sistem yaklaşımı, bilgi ve teknolojidir. Çağımızdaki bilgi sistemleri, 1950’li yıllardan başlayarak gelişmeye başlayan bilgisayar ve iletişim teknolojileri ile 1960’larda ortaya atılan sistem yaklaşımı teorinin kaynaşması sonucu ortaya çıkmıştır (Anameriç, 2005: 122).

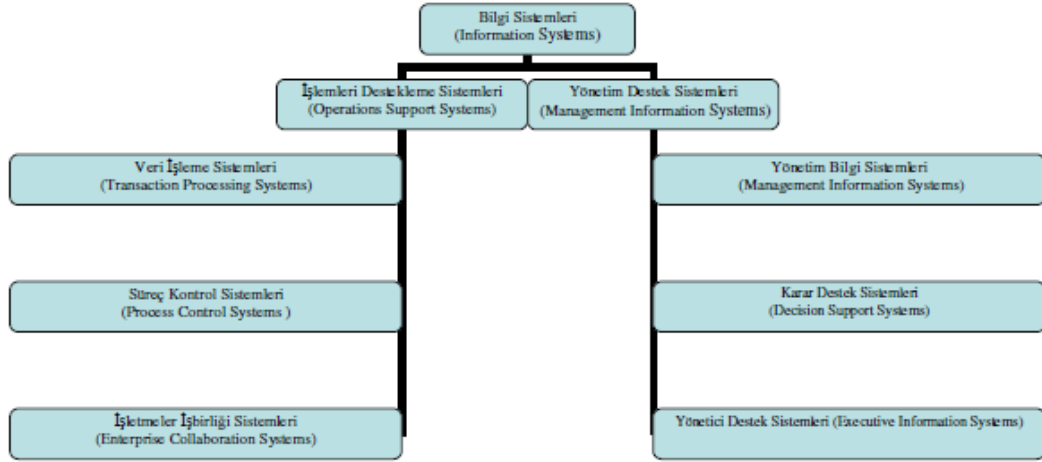
Karar verme, koordinasyon ve kontrol süreçlerini desteklemenin yanı sıra bilgi sistemleri, bir örgütte karar vermeyi ve kontrolü desteklemek için bilgiyi toplayan, işleyen, depolayan ve dağıtan, birbirleriyle bağlantılı olan parçalar bütünüdür. Bilgi sistemleri, yöneticilere ve çalışanlara sorunları analiz etmede ve yeni ürünler yaratmada yardımcı olurlar (C. Laudon ve P.Laudon, 1995: 6).

Örgütlerin daha iyi çalışması ve işlerliği açısından bilgi sistemleri, yöneticiler için vazgeçilmez bir unsur haline gelmiştir. Yöneticiler, bilgileri kâğıt kalem kullanarak notlar aracılığıyla elle yordamıyla elde edip kullanmanın yanı sıra, bilgisayara dayalı bilgi sistemlerini de kullanırlar. Böylece bilgi ve veriler belirli bir süreçten geçerek anlamlı çıktılar haline gelir. Bilgi sistemleri ve bilginin yönetimi sayesinde yöneticiler, başarılı kararlar alarak kurumsal hedeflerine ulaşırlar.

O’Brien (1999: 56) bilgi sistemleri üzerine bir araştırmasında bilgi sistemlerini işlemleri destekleme sistemleri (operations support systems) ve yönetim destek sistemleri (management support systems) olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Daha sonra da işlemleri destekleme sistemlerini, veri işleme sistemleri (transaction processing systems), süreç kontrol sistemleri (process control systems) ve işletme işbirliği sistemleri (enterprise collaboration systems) olmak üzere üçe ayırır.

Parker ve Case (1993: 10) ise gerçekleştirdikleri diğer bir çalışmada veri işleme sistemlerini (transaction processing systems) ve karar destek sistemlerini (decision support systems) yönetim bilgi sistemlerinin alt sistemleri olarak almaktadırlar. Buna karşın O’Brien, yönetim destek sistemlerini yönetim bilgi sistemleri (management

information systems), karar destek sistemleri (decision support systems) ve yönetici destek sistemleri (executive information systems) olmak üzere Şekil 3.'te görüldüğü gibi üçe ayırmıştır O'Brien (1999: 56):



Kaynak: O'Brien, 1999:56

Şekil 3. Bilgi Sistemleri

Kaynak: O'BRIEN, J. A. (1999): "Management Information Systems: Managing Information Technology in the Internetworked Enterprise", U.S.A: Irwin McGraw-Hill.

Şekil: 3.'teki Bilgi Sistemleri bölümleri yakından incelendiğinde bilgi sistemlerinin İşlemleri Destekleme Sistemleri ve Yönetim Destek Sistemleri şeklinde iki temel yapıdan oluştuğu açıktır:

- *İşlemleri Destekleme Sistemleri (Operations Support Systems):*

İç ve dış kullanımlar için çok sayıda bilgi ürünleri üretir ve kurumlardaki işlemlere destek olurlar. Fakat bu sistemler, yöneticiler tarafından kullanılabilirlik belirli bilgileri ve ürünleri üretilmezler (O'Brien, 1999: 56). Bu sistemler üç farklı bölümden oluşurlar: *Veri İşleme Sistemleri (Transaction Processing Systems)*, kurumlardaki verileri işlerler ve bu işlenen verilerin sonuçlarını örgütsel veri tabanlarını güncelleştirmede kullanılırlar. Daha sonra bu veri tabanları da yönetim bilgi sistemleri, karar destek sistemleri ve yönetici bilgi sistemleri tarafından işlenecek ve yorumlanacak olan veri tabanlarını oluşturmada temel kaynak sağlarlar (O'Brien, 1999: 56). Yani, veriler hakkında bilgiler toplar ve depolarlar (Alter, 1991: 128). *Süreç Kontrol Sistemleri (Process Control Systems)* kurum içi süreçleri kontrol ederler. Aynı zamanda, yönetsel süreçleri kontrol eden rutin kararlar verirler (O'Brien, 1999: 57). *İşletme İşbirliği Sistemleri (Enterprise Collaboration Systems)* bu bilgi sistemleri, insanların

fikirlerini paylaşarak, kaynaklarını ortak kullanmalarını sağlayan ve koordineli bir şekilde işbirliği içerisinde olmaları için insanların birlikte çalışabilmelerini çok çeşitli bilgi teknolojileri ile destekleyen sistemlerdir (O'Brien, 1999: 57).

- *Yönetim Destek Sistemleri (Management Support Systems):*

Karar verme sürecinde etkili karar vermeyi desteklemek için yöneticilere yönelik olarak geliştirilen ve bilgi sağlama amaçlı sistemlerdir (O'Brien, 1999: 57). Bu sistemler de tıpkı işlemleri destekleme sistemleri gibi üç ayrı bölümden meydana gelirler: *Yönetim Bilgi Sistemleri (Management Information Systems)* kullanıcılara sistemi kullanmada, karar vermede ve veri işleme sistemlerindeki verileri bir örgütü yönetmek, performansını izlemek için bilgilere çevirmede yardımcı olurlar, yol gösterirler. Karar verme sürecinin aşamaları için metot ve şekiller sunarlar. Bir kararı analiz etmek ve açıklamak için genel bir çerçeve oluştururlar (Alter, 1991: 128-129). *Karar Destek Sistemleri (Decision Support Systems)* yöneticilerin verileri işleyerek, hesaplamalar yaparak ve grafikler çizerek zaman kaybetmemeleri için bu tür işleri karar destek sistemleri yaparlar (Alter, 1991: 133). Bu sistemler, bilgisayar destekli, karar modelleri içeren, enteraktif, bilgi sistemleridir. Herhangi bir yöneticinin, yönetsel süreç içerisinde bir eylemin kesin olarak nasıl yapılacağını bilemediği durumlarda kurum içi kararları alabilmesini ve kendi muhakeme yeteneklerini kullanabilmesini destekler ve yardımcı olurlar (O'Brien, 1999: 61). *Yönetici Destek Sistemleri (Executive Information Systems)* kritik kararlar alınmasında yöneticilere bilgi sağlayan, bilgisayar temeline dayalı sistemlerdir. Sisteme örgüt içi ve dışı tüm veriler önceden yüklenmiştir. Bu veriler, genellikle ileri düzeydeki grafik ve iletişim teknolojileri aracılığıyla yöneticilerin yapılandırılmamış kararlarına destek amacıyla kullanılırlar (Anameriç, 2005: 166).

2.10. Yönetim Bilgi Sistemleri Nedir?

Yönetim bilgi sistemleri, yöneticilere günlük karar vermelerinde destek olarak, çok çeşitli bilgi ve göstergeler sunarak yönetim destek sistemlerinin en yaygın şekillerinden birini oluştururlar. Aynı zamanda veri işleme sistemleri tarafından güncelleştirilen veri tabanlarından kurum içi işlemlerle ilgili bilgilere erişimi de sağlarlar (O'Brien, 1999: 61). Sözlük anlamıyla yönetim bilgi sistemi:

“Bir örgütün yönetimiyle ilgili veri kaynaklarını bir dizge bütünlüğü içinde toplayıp örgütün gündelik işlerine bilgi iletim desteği

sağlayan, özellikle türlü düzeylerdeki yönetim kademelerine taktik ve stratejik kararlarını başarılı kılacak nitelikte sürekli bilgi akıtmayı amaçlayan bilişim dizgesi” dir (Demirtaş ve Güneş, 2002: 172).

Özkarahan (1981: 11) ise yönetim bilgi sistemlerini, bir örgütün işleyiş, yönetim ve karar işlevlerini desteklemek için gerekli bilgiyi üreten bütünleşik bir insan-makine sistemi olarak tanımlamaktadır. Yönetim bilgi sistemlerine yönelik olarak alan yazında çokça tanımlar bulunmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda özetlenmiştir:

Ülgen (1990: 78), yönetim bilgi sistemlerini bir örgütte yönetime, karar sürecine ve türlü kurum işlemlerine destek ve bilgi sağlayan, bilgisayar temeline dayanan bütünleşik insan-makine sistemleri olarak tanımlamaktadır.

Oguztüzün (1993: 32)’e göre ise yönetim bilgi sistemleri, bir organizasyonun işlevlerini yürütebilmesi için gerekli olan her türlü bilginin saklanması, erişilmesini, iletilmesini ve işlenmesini sağlayan sistemlerdir.

Haag (1999: 54)’a göre yönetim bilgi sistemleri, bir veri tabanı içinde bilgiyi özetleyen periyodik ve önceden düzenlenmiş raporlar sağlayan sistemlerdir ve yönetim bilgi sistemleri bilgiyi işleme, yönetme ile ilgili işlemlerin yapılması için insanlara yardım amaçlı planlama, gelişme, yönetim ve bilgi teknolojilerinin kullanılmasıyla ilgilendirler.

O’Brien (1999: 61)’a göre yönetim bilgi sistemleri yöneticiler tarafından yapılan karar verme sürecini desteklemek için bilgi sağlarlar.

Stewart (2001) yönetim bilgi sistemlerini; planlamada, insan kaynakları yönetiminde, iletişimde, denetimde ve karar vermede yönetime yardımcı olmak üzere, iç ve dış kaynaklardan uygun veri sağlayan, işgücü, donanım ve belirli prosedürlerin bir araya getirilmesi ile oluşturulmuş yapılar olarak tanımlar.

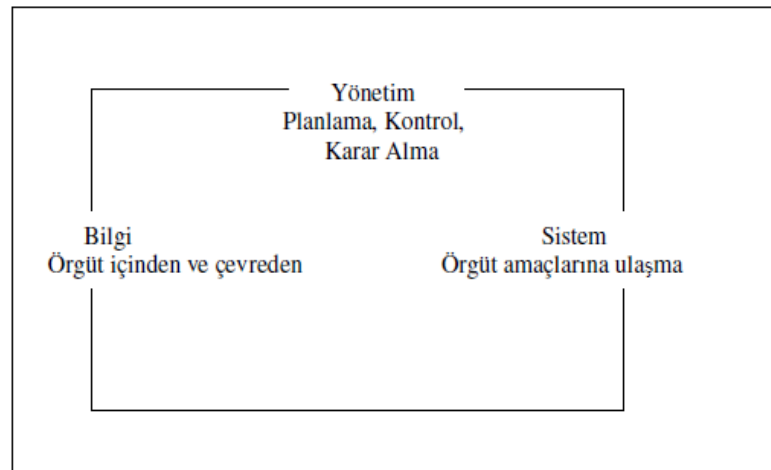
McLead ve Schell (2004: 9) yönetim bilgi sistemlerini aynı ihtiyaçta olan kullanıcılara bilgi sunan bilgisayara dayalı sistemler olarak tanımlar. Onlara göre, bilgi, anlamlı olan işlenmiş veriler bütünüdür. Yönetim bilgi sistemleri de kullanıcılara genellikle önceden bilmedikleri bilgileri sunarlar.

Szilagy (1988: 641) yönetim bilgi sistemlerini iç ve dış eylemlerle ilgili geçmiş, şimdiki ve tasarlanmış bilgileri sağlayan örgütlenmiş birer sistem olarak tanımlar. Ona göre yönetim bilgi sistemleri, karar verme sürecine yardımcı olmak için uygun zamanda düzenli bilgiler sunarak, bir örgütün planlama, kontrol ve eylemsel işlevlerine destek sağlarlar.

Yönetim bilgi sistemleri (Management Information Systems), genellikle yönetim ikaz sistemleri (Management Alerting Systems) olarak da adlandırılırlar. Çünkü bu sistemler insanları ve özellikle yöneticileri sorunlar ya da fırsatların varlığı konusunda uyarırlar. Bu, yönetim bilgi sistemleri ve diğer yönetim destek sistemleri arasındaki en önemli farktır. Yönetim bilgi sistemlerinin raporları yöneticilere nerede ve ne zaman hareket etmeleri konusunda yardımcı olur (Haag, 1999: 54).

Yönetim bilgi sistemleri, farklı şekiller de raporlar sağlar. Bunlar genellikle periyodik (periodic reports) ve özetlenmiş (summarized reports) raporlardır. Periyodik raporlar (periodic reports), günlük, haftalık ya da aylık gibi önceden belirlenmiş zaman aralıklarında oluşturulan raporlardır. Özetlenmiş raporlar (summarized reports), bir sınıftaki öğrenci sayısı gibi, bilgileri bir şekilde kümeleyen raporlardır. Yönetim bilgi sistemleri aynı zamanda istisnai (exception reports) ve karşılaştırmalı raporlar (comparative reports) da sunarlar. İstisnai raporlar (exception reports) bazı tercih kıstaslarına dayalı olan eldeki bilgilerin alt kümelerini gösterir. Karşılaştırmalı raporlar (comparative reports) da benzer iki grup bilgi arasındaki ilişkileri gösteren raporlardır (Haag, 1999: 55).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak yönetim bilgi sistemlerinin temel olarak yönetim, sistem ve bilgi olmak üzere üç ana unsurdan oluştuğunu söyleyebiliriz (Bensghir,1996: 58).



Şekil 4. Yönetim Bilgi Sisteminin Unsurları

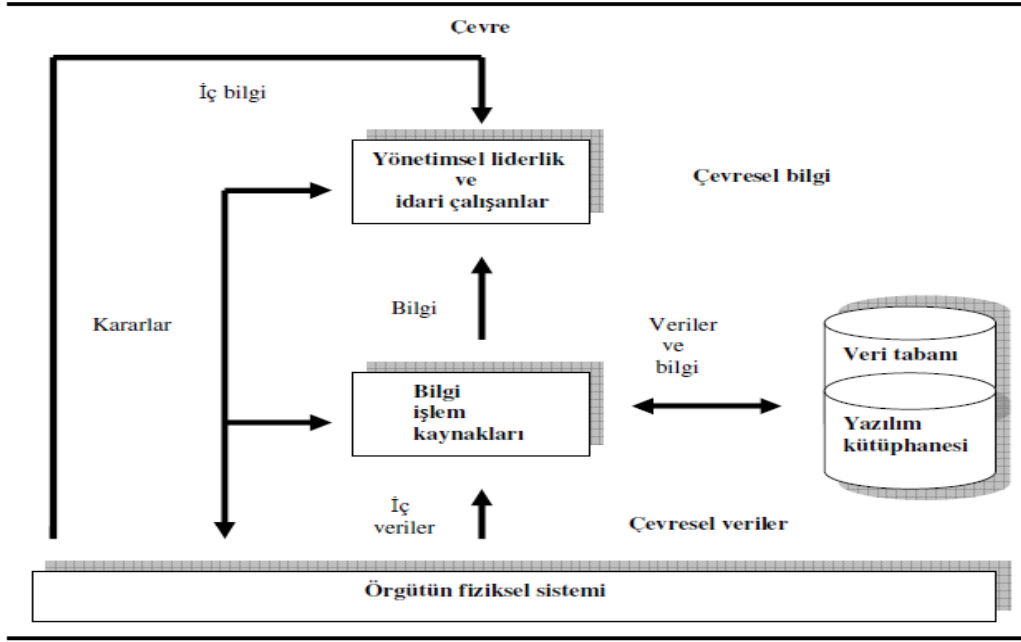
Kaynak: BENSĞİR KAYA T., “Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim”, TODAİE Yayınları, Ankara:1996.

Şekil 4.'te de görüldüğü gibi, iç ve dış kaynaklardan elde edilen verileri yönetimin karar alma sürecine hazır hale getiren sistem, temel olarak yönetim bilgi sistemi olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca, yönetim bilgi sistemi yöneticilerin karar almalarına destek sunmanın yanı sıra, kimi sorunların çözülmesi ile ilgili kararlar alınmasına da yardımcı olurlar (Bensghir,1996: 59).

Bilgi sistemlerinin yapısı, bilgiyi kullanan örgütsel birimlerin işlevlerine göre tanımlanabilmektedir. Üretim, pazarlama ve satış, muhasebe ve finansman, personel ve bilgi işleme alt sistemlerinden oluşan örgüt süreçlerinin her biri için ayrı birer bilgi sistemi oluşturulmaktadır. Yönetim bilgi sistemi ise, tüm bu sistemleri birleştirici, bütünleştirici niteliğe sahiptir.

Yönetim bilgi sistemlerinin tarihsel gelişimine bakıldığında, 1950'lerde faturaları ödeme gibi basit fakat önemli işlemlerin üstesinden gelmek amacıyla işlemsel düzey sistemleri olarak tasarlandıkları görülür. 1960'lı yılların sonuna kadar, yönetim sistemleri, izleme, kontrol etmede ve 1970'lerde ise planlama ve benzetim amaçlı kullanılmışlardır. 1980'lerde bilgi sistemleri, ısmarlama karar destek sistemleri ve ilk stratejik planlama sistemleri olarak gelişmeye başlamıştır. 1990'larda ise, bilgi sistemleri, yeni bilgi işletim sistemleri, kurum çapında veriye ulaşım sağlayan uygulamalar ve iletişim ağları yardımıyla bilgiyi oluşturma veya tüm örgüte yaymaya yardımcı oluyorlardı. Günümüzde ise örgütler, sistemlere hayati derecede bağlıdırlar ve ufak tefek aksaklıklarda bile hayatta kalamamaktadırlar (C. Laudon ve P. Laudon, 1995: 79).

Yönetim bilgi sistemi modeli şu şekildedir:



Şekil 5. Yönetim Bilgi Sistemleri Modeli

Kaynak: “The Structure Of Executive Information Systems: An Exploratory Analysis”, R. McLEOD, 1986: 20.

Şekil 5.’de de görüldüğü gibi model şunları içermektedir:

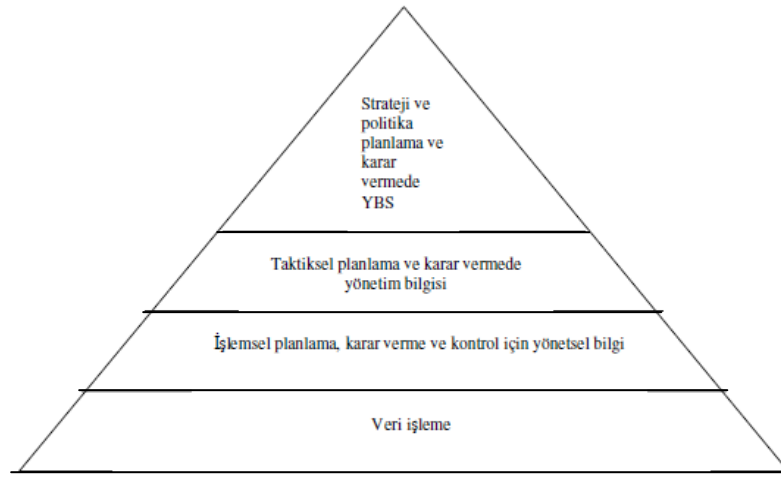
- Örgütün fiziksel yapısı hakkındaki veriler, örgütün ürün ve hizmet üretmesinde kullanılan çalışanlar, bütün imkânlar ve hammaddeler girilir.
- Sistem hakkındaki iç ve dış veriler (girdi) toplanır.
- Veriler, bilgisayar ve bilgi servisi çalışanlarını içeren bilgi sistem kaynaklarına yönlendirilir.
- Yazılım kütüphanesi (ya da toplanmış programlar) ve veri tabanı verileri bilgiye dönüştürmede kullanılır.
- Bilgi, yönetim tarafından işlemleri geliştirmek için gerekli kararlar almada kullanılır.

Curtis (1989)’ e göre, örgüte bilgi sağlayan kaynaklar iç ve dış olmak üzere ikiye ayrılır:

Dış (external) bilgi kaynakları, doğru bilgi edinilen birincil ve ikincil kaynaklardır. Kitaplar, dergiler, her türlü sesli, görüntülü materyal ve medya araçları dış bilgi kaynakları olarak verilebilir. Aynı zamanda dış bilgi kaynakları, herkesin aynı tür bilgiyi aldığı kaynakları ifade eder. Dış bilgi kaynakları, örgütte bilinen kurallar dâhilinde doğrudan karar verme süreçlerinde kullanılırlar.

İç (internal) bilgi kaynakları ise dış kaynaklardan sağlanan bilginin yorumlanması ile elde edilmektedir. Yönetici konumundaki kişi, iç bilgi sayesinde, eğer karar vermesi gereken durum ile daha önceden karşılaşmış ise, dış kaynaklara gereksinim duymadan kendi zihnindeki bilgi ile karar verebilir. İç bilgi genellikle öznel, açıklama ve değerlendirme bilgisi gerektirir. Bilgisayar destekli birçok bilgi sistemi iç bilgi temellidir.

Davis (1988)'e göre, yönetim bilgi sistemleri bir örgütte, işlemler, yönetim ve karar verme süreçlerini desteklemek için bilgi sağlayan, bütünleşik, kullanıcı-makine sistemleridirler. Sistem, bilgisayar donanımı ve yazılımı, manüel yapılan süreçler, analiz, planlama, kontrol ve karar verme modelleri ile bir veri tabanından oluşur.



Kaynak: Head, 1967: 23

Şekil 6. Yönetim Bilgi Sistemi

Kaynak: "Critical Appraisal of MIS", Head, 1967: 23.

Bir piramit şeklinde tanımlayabileceğimiz yönetim bilgi sistemlerinin yapısal süreçlerinin en alt düzeyinde veri işleme için gerekli bilgilerin elde edilmesi gelir. Bir sonraki düzeyde günlük işlemler ve kontrol için gerekli bilgi kaynakları; üçüncü seviyede yönetsel kontrol amaçlı, taktiksel planlama ve karar vermede yardımcı bilgi kaynakları; en tepe noktada ise yöneticiler tarafından yapılan stratejik planlama ve politika oluşturmayı destekleme amaçlı kullanılan bilgi kaynakları yer almaktadır. Yönetim bilgi sistemlerini meydana getiren unsurlar temel olarak, bilgisayar donanımı (hardware) ve yazılımı (software), bu yazılım ve donanımın nasıl kullanılması gerektiğini belirleyen prosedürler (procedures) ve yöntemler, usuller, bilginin depolandığı veri tabanı (database) ve sistemin çalışmasını sağlayan personel (system

personnel) yapılarından oluşur. Bu unsurlar sistemin fiziksel parçalarını oluşturmaktadırlar. Yönetim bilgi sistemlerini meydana getiren diğer unsurlar ise, bilgi işlem fonksiyonları ve kullanıcılar tarafından elde edilen çıktılardır (Anameriç, 2005: 125-126). Diğer yandan örgütler, yönetim bilgi sistemlerini daha verimli olma, kazanç yapma ve iş gücünü azaltma amacıyla da kullanabilirler.

Sonuç olarak, yönetim bilgi sistemleri örgütlerin hayatta kalabilmeleri için hayati bir önem taşır duruma gelmişlerdir. Yönetim bilgi sistemlerinin kurulmasında karar verme sürecindeki (hız, doğruluk, kapsamlılık) gelişmeler, bir örgütteki dağıntık grupları ortak bir amaca yönlendirme, devletle ilgili raporlama kurallarına uyma, çalışanlar ve harcamalar üzerinde daha sıkı denetimler ve değerlendirmeler yapabiliyor olabileme gibi nedenler önemli sebeplerdendir (C. Laudon ve P.Laudon, 1995: 80).

Ülgen (1990: 95), yaptığı bir çalışmada örgütlerde yönetim bilgi sistemlerinin gerekliliğini şöyle belirtmiştir:

- Bilgilerin, planlama ve karar verme süreci esnasında gerektiği zamandan çok geç gelmesi,
- Bilgilerin gerektiği biçimde bütünleştirilmemiş olması,
- Bilgilerin kısa ve yetersiz olmaları, yöneticilerin daha ayrıntılı ve açık bilgilere gereksinim duymaları,
- Bilgilerin yöneticiye uygun biçimde verilmemesi,
- Farklı süreler zarfında gereken bilgilerin maliyetlerinin çıktılar için çok pahalı olması,
- Üretilen bilginin kimi zaman konu ile ilgisizliği.

2.11. Yönetim Bilgi Sistemlerinin Temel Özellikleri

Yönetim bilgi sistemlerinin genel olarak yapısal bazı temel özellikleri olmakla birlikte, bu özellikler örgütlerin amaçlarına, büyüklüğüne ve çalışan sayılarına göre değişiklik gösterebilirler. Ancak bu özellikleri daha genel ifadelerle şu şekilde sıralayabiliriz:

- *Yönetim bilgi sistemleri bütünleşik sistemlerdir:* YBS, örgüt kaynaklarını yönetimde etkinliği ve verimliliği artıracak şekilde bütünleştirir. YBS'nin bütünleşik bir yapıya sahip olması, kaynaklar arasında bilgi akışını belirler, karar almak için, gerekli bilgileri veri tabanında toplar ve örgütün bütün unsurlarına bilgi sunarlar (Alter, 1997: 97; Gümüştökin, 1998: 166; Yılmaz, 1998: 71).

- *Yönetim bilgi sistemleri yönetime yöneliktirler:* Sistemin temel görevi örgütlerin çeşitli yönetim kademelerine bilgi sağlamaktır. Bu yönetim kademelerindeki yöneticilerin de bilgi gereksinimleri doğal olarak farklıdır. Bu nedenle, en üstten en alta yönetim kademelerinde bulunan bireylerin bilgi gereksinimlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Stratejik planlama yapılarak örgütün hedef ve amaçları belirlenir. Taktiksel planlarla örgüt yapılandırılır ve hedeflere doğru ilerlemesi sağlanır. Bu nedenle YBS, sistemin geliştirilmesinde yönetsel gereksinimleri dikkate alır (Gümüştakin, 1998: 167; Alter, 1997: 99).

- *Yönetim bilgi sistemleri insan-makine etkileşimli ve bilgisayar tabanlı sistemlerdir:* Bu özellik, yönetim bilgi sistemlerinin bilgisayarları kullandığını, insanların da bilgisayarlarla iletişim halinde olduklarını ve aralarında bilgi alışverişi olduğunu ifade etmektedir. Bu bilgi alışverişi insanların bilgisayarlara veri girmeleri, bilgisayarların da girilen verileri işleyip anlamlı hale getirdikten sonra insanlara ulaştırması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu nedenle sistemin kuruluşunda yer alan sistem tasarımcı ve analistlerinin bilgisayarların özellikleri, insanların gereksinimleri ve bilgisayar kullanım yetenekleri hakkında ayrıntılı bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (Alter, 1997: 99; Gümüştakin, 1998: 166).

- *Yönetim bilgi sistemleri yönetime ve karar sürecine desteklidir:* YBS'nin temel görevlerinden biri yöneticilerin olağan olmayan durumlar karşısında en uygun kararı vermelerini sağlamaktır. Bunun gerçekleştirilmesi için, karşılaşılan durumlar değerlendirilerek karar modelleri oluşturulur (Gümüştakin, 1998: 167; Alter, 1997: 99-100). Bu noktada yönetim bilgi sistemleri kararların alınması için bilgileri bir model oluşturacak şekilde toplamalı, işlemeli ve saklamalıdır.

- *Yönetim bilgi sistemleri en iyi düzeyde veri tabanlarına sahip olmalıdırlar:* Yönetim bilgi sistemi örgüt içi ve dışından veri ve bilgi toplamaktadır. Toplanan bu veri ve bilgiler daha sonraki durumlarda kullanılmak amacıyla saklanmak zorundadır. Bu saklama işini de yönetim bilgi sisteminin veri tabanı gerçekleştirmektedir (Gökçen, 2002: 46).

2.12. Yönetim Bilgi Sistemlerinin İşlevleri

Bilgisayar destekli yönetim bilgi sistemleri, kurumlara; örgütün işleri hakkında temel bilgileri sağlar, performanslarını izler, ortak amaçlara yönlendirerek bilgi üretmelerine yardımcı birer araç olurlar (Alter, 1991: 133). Yaklaşık elli yıl öncesine

kadar üst düzey yöneticiler, yönetim bilgi sistemini soyut bir kavram olarak ele almaktaydı, dolayısıyla bu sisteme sahip olmak, bir amaç olmaktan uzaktı. Yönetim bilgi sistemleri örgütün varlığını sürdürmesi için gerekli bilgileri sürekli olarak üretir ve gerekli yerlere ulaşmasını sağlarlar. Bu nedenle son yıllarda bu durum değişmiş ve üst yönetimler artık bilgisayar destekli geliştirilen bu sistemleri çağcıl bir zorunluluk ve hatta örgütsel birer hedef olarak görmeye başlamışlardır (Bensghir, 1996: 56).

Yönetim bilgi sistemlerinin kurumlardaki işlevleri, bir sinir sistemini andırır. Yönetim bilgi sistemleri bu işlevlerini yerine getirirken çevrelerindeki tüm ilgili kaynaklardan verileri alabilmelidirler. Daha sonra veriler hızlı bir şekilde toplanır ve online olarak bilgisayarda işlenirler. Seçilen sonuçlar karar alacak yöneticilere gönderilir (Laver, 1972: 56).

Head (1972)'e göre, yönetim bilgi sistemlerini anlamak için sistemin temel amaçlarını dikkate almak gerekir. Buna göre yönetim bilgi sistemleri, yönetime gerekli bilgileri zamanında sunar, kaynakların dağılımında yardımcı olur ve seçeneklerin tercih edilmesine yardım ederler.

Bilgisayara dayalı bir bilgi sistemi tasarlamak ve gerçekleştirmek için bilgi ihtiyacı örgüt ve uygulama olmak üzere iki düzeyde belirlenmelidir. Örgüt düzeyinde belirlenecek bilgi ihtiyacı ile örgütün bilgi mimarisi tamamlanmış olur. Uygulama düzeyinde belirlenecek bilgi ihtiyacına göre oluşturulacak bilgi sistemi, örgütün bir birimine ya da bir faaliyetine hizmet sunar. Bu özelliği ile uygulama olarak geliştirilen bilgi sistemi, örgütün genel bilgi yapısının bir alt sistemi olmaktadır. Örgütlerde sorunlara meydan vermemek için, bilgiyi örgütün bir kaynağı olarak ele almak ve bilgi ihtiyaçlarını örgüt düzeyinde belirlemek gerekir. Böylece örgütün çeşitli birimleri, örgüt düzeyinde tutulan ortak bilgiyi kolaylıkla ve sorunsuz paylaşma olanağı elde ederler (Bensghir, 1996: 18).

Yönetim odaklı bir bilgisayar sisteminin örgüt üzerindeki etkisinde anahtar rol, teknolojiye değil sistemin tasarlanmasındadır (Lucas, 1973: 258). Bu nedenle, örgütler yönetim bilgi sistemlerini kurarlarken şu özelliklere dikkat etmelidirler (C. Laudon ve P. Laudon, 1995: 86):

- Örgütün içinde bulunduğu çevre koşullarına,
- Örgütün yapısına,
- Örgütün kültürüne ve politikalarına,
- Örgütün çeşidine,

- Örgüt içi liderliğin doğası ve çeşidine,
- Üst yönetimin sağladığı destek ve anlayış derecesine,
- Sistemin bulunduğu örgütsel düzeye,
- Sistemden etkilenen temel çıkar gruplarına,
- Sistemin yardımcı olacağı iş ve karar çeşitlerine,
- Örgütte sistemi kullanacak çalışanların duygu ve tavırlarına,
- Örgütün tarihine, bilgi teknolojilerine yapılan eski yatırımlar, var olan yetenekler, önemli programlar ve insan kaynaklarına yapılan geliştirme ödeneklerine.

Yönetim bilgi sistemleri kurulduktan sonra, toplanan bilgiler yöneticiye sunulur.

Ve böylece;

- Her yönetici kendi sorumluluk alanı için daha çok zaman ayırabilir,
- Veri toplamak için aynı bağlantıları yeniden kurmasına gerek kalmaz ve örgütün iş yükü azalır,
- Her yönetici kendisine gereken verileri kolaylıkla toplayabilir,
- Veri toplamak için merkezileşmiş olan kullanışlı bir alan vardır,
- Kurumsal süreçlerde yeterlilik artırılmış olur (Çınar, 1996: 27).

2.13. Yönetim Bilgi Sistemleri Bakımından Ülkemizdeki Durum

Okul yönetiminde, akıllıca karar vermek özellikle insan gücü, fiziksel koşullar ve maddi kaynakları yetkin kullanma konusunda çok çeşitli ve karmaşık bilgiler gerektirmektedir. Bilgisayarların varlığı ve gün geçtikçe gelişmeleri yönetsel karar verme kavramının değişmesine sebep olmuştur. Bu sebeple bilgisayarlar okulların yönetiminde gittikçe daha da artan bir önem kazanmaya başlamışlardır.

“Ülkemizde ilk bilgisayarlar, 1960 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü’nde kurulan IBM 650 sistemleridir” (Soysal, 1989: 10).

“1970’li yıllarda bilgisayarlar, ücret bordrolarının hazırlanması, maliyet muhasebesi, ambar hesapları ve stok kontrolü gibi sınırlı alanlarda kullanılmaktaydılar. 1980’li yıllarda kullanım alanları çeşitlenmiştir.” (Polatoğlu, 1994: 77).

1990’lı yıllarda İçişleri, Adalet, Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlıkları yönetim bilgi sistemlerini kurma çalışmaları yapmışlardır. İçinde bulunduğumuz çağın

gerektirdiği şekilde yeni eğitim modellerinin, yöntemlerinin denenmesi ve gelişmiş teknolojiyle uyumlu eğitim sistemlerinin yaratılmasına gerek duyulduğu ihtiyacından yola çıkan Milli Eğitim Bakanlığı'nda 1998 yılında; hizmet birimlerinden Film Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığı ile Bilgisayar Eğitimi ve Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nü birleştirerek Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nü oluşturmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı adına Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü çalışmalarına başlamış, birçok projeyi hayata geçirmiş, birçok projenin de planlamasını gerçekleştirmiştir. Hayata geçirilen projelerden en önemlileri Çağı Yakalama 2000 Projesi ile Dünya Bankası desteği ile 1992 yılında çalışmalarına başlayan ve 1997 yılında tamamlanan Milli Eğitimi Geliştirme Projesi (MEGEP)'dir. Çağı Yakalama 2000 Projesi hedefleri kapsamında MEB'inca da pek çok proje başlatılmış ve hayata geçirilmiştir. Milli Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında değişik okullara bilgisayar laboratuvarları kurulmuş, yönetim işlerinde bilgisayarın kullanılması için gerekli alt yapı çalışmalarına başlanmıştır.

MEGEP kapsamında uygulamaya geçirilen projelerden en önemlilerinden biri de; Milli Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi (MEBSİS)'tir. Bu kapsamda Bakanlığın çeşitli birimlerinin faaliyetleri elektronik ortamda gerçekleşmekte ve yönetim işlerinde bilgi teknolojilerinden yararlanılmaktadır.

MEBSİS'in hayata geçirilmesi 1987 yılında PERSİS (Personel Sistemi) ile başlamıştır. Bu sebeple çeşitli alt sistemler oluşturulmuş ve Bakanlık birimlerinin hizmetlerine sunulmuştur. Oluşturulan bu alt sistemler: İller ve İlçeler Yönetim Bilgi Sistemi (İLSİS) başta olmak üzere, Yüksek Öğretim Yönetim Bilgi Sistemi (YÖSİS), Dış İlişkiler Yönetim Bilgi Sistemi (DİDİS), Bütçe Yönetim Bilgi Sistemi (BÜTSİS) gibi yönetim bilgi sistemleridir. Ayrıca İdari Mali İşler Yönetim Bilgi Sistemi (İMİSİS), Yurtdışı Eğitim Yönetim Bilgi Sistemi (YDSİS), İşletmeler Dairesi Sistemi (DÖNERSİS), Sosyal İşler Yönetim Bilgi Sistemi (SOİSİS), Okul Yönetim Bilgi Sistemi (OKULSİS) gibi yönetim bilgi sistemleri de oluşturulmuştur.

Bu alt sistemlerin en önemlisi İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi (İLSİS) Projesidir. Bu proje kapsamında; Bakanlık birimlerinin iş ve işlemlerinin bilgisayar desteğinde yürütülebilmesi için çeşitli donanım ve yazılımlar temin edilmiştir. İLSİS Projesi 2000 yılında 81 ile yaygınlaştırılmış, 2001 yılında ise iletişim alt yapısı tamamlanmıştır. Projenin bir sonraki aşamasında 2006-07 öğretim yılından itibaren "E-okul Yönetim Bilgi Sistemi"ne başlangıçta ilköğretim kurumları

düzeyinde olmak üzere merkezi bir bağlantı ile geçilmiştir. Bu bağlantı sayesinde merkezden yerel yönetimlere ve özellikle eğitim kurumlarına, yönetim bilgi sistemi ağı gerçekleştirilerek istenilen bilgilere kısa sürede ulaşmak mümkün olmuştur. Projenin en büyük niteliği olarak okul yöneticileri; öğretmenlerin hasta sevk, izin, maaş, ek ders işlemlerinde, öğrencilerin kayıt, tasdik, karne, öğrenci dosyası doldurma işlerinde ve İl-İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri ile yapılan yazışmalarında yani, yönetsel işlerin hemen hepsinde bu teknolojiye yararlanmaya başlamışlardır (<http://www.meb.gov.tr/mebedevlet/mebsis.htm>). Anlaşılacağı üzere 2006-07 eğitim öğretim yılından itibaren MEBSİS kapsamında yürütülen “*e-okul yönetim bilgi sistemi projesi*” tüm okul içi ve kurumlar arası süreçleri geniş anlamda kapsamı ve hızlandırması düşünülen bir özellikle karşımıza çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ OLARAK E-OKUL UYGULAMALARI

Bu bölümde Türkiye’de ve Avrupa da bilişim teknolojilerinin eğitimdeki rolü üzerinde durulmuş ve e-okul sitemi hakkında genel bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Avrupa Birliği Ülkelerinde ve Ülkemizde Yürütülen Eğitim Politikalarında Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Yeri

Dünya ülkelerini etkileyen en genel akımlardan biride “E-devlet=E-dönüşüm” konusudur. Tüm dünya ülkeleri, kurum ve kuruluşlarını birbirleriyle ve teknolojiyle uyumlu hale getirmek için çalışmalarını sürdürmektedirler. Avrupa Birliği eğitim politikaları içerisinde Bilgi ve İletişim Teknolojilerine özellikle son 30 yılda artan bir şekilde önem verildiği görülmektedir. 1980’li yıllardan itibaren bu alandaki gelişmeler titizlikle takip edilmiş ve gerekli kararlar alınmıştır. Ancak, uygulamaya dönük bazı çalışmalar 2000’li yıllara kadar yeterli oranda yapılamamıştır. Bu vakte kadar olan zaman diliminde okullara bilgisayar ve çeşitli eğitim teknolojilerinin alımı yapılmış, basit düzeyde çeşitli eğitim portalları ve yerel okul ağları kurulmuş ve personelin Bilgisayar İşletim Teknolojisi (BİT) alanında hizmet içi eğitim alması teşvik edilmiştir. 2000’li yıllara doğru, özellikle de 1995’ten sonra bilgisayarların hızla yayılması ve kişisel bilgisayarların tüm evlere girmeye başlaması ile birlikte Avrupa, BİT alanında Amerika Birleşik Devletleri’nin gerisinde kaldığını fark etmiş ve bu alandaki eksikliğini telafi etmek üzere ciddi atılımlar yapmıştır. Yapılan çalışmalar özellikle tüm Avrupa vatandaşlarının dijital okuryazarlığa sahip olabilmesi, eğitim-öğretimde BİT’in kullanılması ve ulusal-uluslararası okul ağları ile Avrupa milletleri ve vatandaşları arasında bilgi ve deneyim alışverişinin sağlanmasına yönelik olmuş ve Eğitim Konseylerinde önemli anlamda somut kararlar alınmıştır (Bayrakçı, 2005: 29).

Mülimedya bilgisayarların gelişmesi ve BİT’in öğretim materyali olarak potansiyelinin anlaşılması ile bu alandaki pilot projeler ve kamunun finansal desteği artmıştır. Özellikle de eğitim yazılımlarının gelişmesine neden olmuşlardır. Bugün, çoğu Avrupa ülkesinde okullar internet aracılığı ile ulusal ve uluslararası düzeyde networklara bağlanmanın yanı sıra yerel düzeyde de sınıf ve okul networkları oluşturarak mülimedya olanaklarına sahip bilişimsel girişimlere katılmaktadırlar. Buna yönelik olarak gerekli hizmet içi eğitim desteği de sağlanmıştır. Eğitimde Yönetim Bilgi

Sistemlerinin uygulanmasına yönelik çalışmalar ise e-öğrenme aktiviteleri kadar yaygınlaşmamıştır. Bununla ilgili olarak, tüm Avrupa ülkelerinin eğitim sistemleri ile ilgili kapsamlı verileri içeren EURYDICE portalının ve buna bağlı EURYBASE veritabanının yönetim bilgi sistemlerine olan ihtiyacı karşıladığı ve bu nedenle de üye ülkelerin bu sistemlere az ilgi gösterdiği düşünülmektedir (Eurydice, 2001: 39-40).

Ülkemizde eğitim alanında bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili çalışmaları MEB adına “Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü” yürütmekte ve çeşitli projeleri uygulamaya çalışmaktadır. Millî Eğitimi Geliştirme Projesi kapsamında uygulamaya geçirilen ve e-devlete ulaşma adımlarının en önemlilerinden birisi “**Millî Eğitim Bakanlığı Bütünleşik Yönetim Bilgi Sistemi (MEBBİS)**”dir. Bu kapsamda Bakanlığın çeşitli birimlerinin faaliyetleri elektronik ortamda yapılmakta ve yönetim işlerinde bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılmaktadır. MEBBİS'in hayata geçirilmesi 1987 yılında PERSİS (Personel Sistemi) ile başlamıştır. Bu sebeple çeşitli alt sistemler oluşturulmuş ve Bakanlık birimlerinin hizmetine alınmıştır. Bu alt sistemlerin en önemlisi ise “*İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlükleri Yönetim Bilgi Sistemi*” (*İLSİS*) projesidir. Bu sistem tüm Milli Eğitim Bakanlığı personeli ve kurumlarına ait verileri tek noktada toplamıştır (MEB, 2004: 67-68).

Milli Eğitim Bakanlığı, e-dönüşüm projesi ve Avrupa Birliği'ne uyum çalışmaları çerçevesinde bir dizi proje yürütmektedir. Bunların başında bütün okulların ve eğitim kurumlarının internete bağlanması projesi gelmektedir. İnternet bağlantısı yapılmayan okul kalmaması hedefi sağlandıktan sonra okullara Bilgi Teknolojisi (BT) sınıfları ve bilgisayar laboratuvarları kurularak, internetten ve bilgi teknolojilerinden en iyi şekilde faydalanılması amaçlanmıştır. Bunların yanı sıra Eğitim Portalı ve Skool vb. eğitim amaçlı projeler yürütülerek öğrenci merkezli eğitim ve uzaktan eğitim konularında ilerleme kaydedilmiştir. Ayrıca bilgi teknolojileri konularında öğretmen eğitimleri düzenlenerek, öğretmenlerin derslerinde teknolojiyi etkin biçimde kullanmaları desteklenmektedir (MEB, 2003: 23-24).

Ülkemizde eğitim kurumlarında okul yönetimi ve otomasyonu ile ilgili işler, ya geleneksel yöntemlerle kâğıt üzerinde ya da her okulun kendi tercihiyle BİLSA, vb firmalardan aldığı birbirinden farklı okul yönetim ve otomasyon sistemleri yardımıyla yürütülmektedir. Bu sistemlerden toplanan, okullara ait verilerin birbiriyle uyumluluğunu sağlamak, gerekli yerlerde kullanmak uzun bir süreç ve çalışma gerektirmektedir. Oysa yöneticiler karar verme aşamasında, güncel ve güvenilir verilere

sürekli ihtiyaç duymaktadırlar. Gerek duyulan verileri her seferinde kurumlardan toplamak yerine, bu verilerin merkezi bir veritabanında toplanarak yönetilmesi ve bakanlığa bağlı kurumlar arasında tam zamanlı koordinasyonun sağlanması için ortak bir sistemin kurulması acil bir ihtiyaç olmuştur.

3.2. E-Okul Nedir?

E-Okul Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2007 yılının Ocak ayında kullanıma açılmış olan bir okul yönetim bilgi sistemi (YBS) yazılımıdır. Bir öğrencinin okula kaydından başlayıp, mezuniyetine kadar olan tüm süreci içerir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın MEBBİS projesiyle kurum ve personel bilgilerinin yönetimi için kurmuş olduğu yapının, okul ve öğrenci bilgileri için de sağlanabilmesi amacıyla e-okul projesi başlatılmıştır. E-okul projesi ile merkezi bir veritabanında 37 bin resmi okul ve yaklaşık 15 milyon öğrencinin bilgileri T.C. Kimlik Numarası esas alınmak suretiyle kaydedilmiştir. Öğrenciler okul, sınıf ve şubelerine göre bu sistemde tutulmakta, ilk kayıt işlemlerinden mezuniyete kadar nakil, devamsızlık, not, sınıf geçme, karne, disiplin vb. işlemleri sistem tarafından yapılmaktadır. Şu an MEB tarafından sunulan servis aracılığıyla öğrenci nüfus bilgileri e-okul sistemine aktarılmaktadır. İstatistik tutulması, öğrenci başarısının izlenmesi, merkezi sınav planlaması, sınav başvurusu, norm kadro tespiti, ücretsiz ders kitabı dağıtımı vb. konularda öğrenci bilgisine ihtiyaç duyulduğunda, bu sistemden üretilen verilerden yararlanılmakta ve öğrenci ile ilgili her türlü bilgiyi toplama ihtiyacı ortadan kalkmaktadır.

E-okul, dört ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler, Öğrenci İşlemleri, Okul İşlemleri (Yönetim İşleri Modülü), Milli Eğitim Müdürlükleri İşlemleri ve Bakanlık İşlemleri isimleri altında toplanabilir. Öğrenci İşlemleri Bölümü (Öğretmen Modülü), öğrenciye ait işlemlerin detaylı olarak yürütüldüğü bölümdür. Öğrenci arama işlemlerinin yapılması, öğrenciye ait bilgilerin daha detaylı olarak girilmesi bu modül kullanılarak yapılabilecek işlemlerdir. Bu bölüm; öğrenci arama, öğrenci dosya bilgilerinin tutulması (öğrenci bilgileri, genel bilgiler, nüfus bilgileri, veli bilgileri, baba bilgileri, anne bilgileri, kardeş bilgileri vb.), not ve devamsızlık bilgilerinin izlenmesi, olumsuz davranışta bulunan öğrencilerin takibi, nakil ve ayrılma işlemlerinden oluşur. Okul İşlemleri Bölümü (Yönetim işleri modülü), okul ve öğrenciye ait işlemlerin yürütülmesini ve denetlenmesini sağlar. Okula ait genel bilgilerin girilmesi, okulun öğretim şeklinin belirlenmesi, Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerin kaydının yapılması,

sınıf ve şubelerin düzenlenmesi, ücretli derse giren öğretmenlerin bilgilerinin girilmesi bu bölüm aracılığıyla sağlanır. Okuldaki öğretmenlere her anlamda faydalı olan bu bölümde ayrıca, öğrenci fotoğraflarının eklenmesi, nakil işlemleri, sınav işlemleri, sosyal faaliyetlerin belirlenmesi, olumsuz davranışların kaydedilmesi ve öğrenci genel bilgilerinin düzenlenmesi gibi işlemlerde yapılabilmektedir. Ayrıca yönetim işleri modülünde yönetici ve alt kullanıcılar tanımlanabilmekte, okula, yönetici ve öğretmenlere ait bilgiler sorgulanabilmektedir. Öğretmenler kendilerine verilen yetkileri kullanarak sınav tarihlerini ve öğrencilerin notlarını girebilmektedirler. Veliler ve öğrenciler şifre yardımı ile okul bilgilerine, karne notlarına kolaylıkla ulaşabilmektedirler. Milli Eğitim Müdürlükleri İşlemleri Bölümü, mezun olan öğrencilerin listesi, olumsuz davranışta bulunanların listesi ve devam etmeyen öğrencilerin listesinin tutulmasını sağlar. Ayrıca bu bölüm yardımıyla, ilçe ve il çapında başarı değerlendirmesi ve sınav işlemleri yürütülebilmektedir. Bakanlık İşlemleri Bölümü, eğitim-öğretim dönemi belirleme, devam etmeyen öğrencileri izleme, başarı değerlendirmesi, norm kadro tespiti, kitap dağıtım planlaması ve her türlü istatistiklerin oluşturulması işlemlerini içermektedir (MEB, 2007: 15-16).

3.3. E-Okul Giriş Adresleri

E-Okul uygulamasında sisteme iki ayrı giriş bulunmaktadır. Bunlardan birisi veliler için, diğeri ise öğretmenler için özel olarak hazırlanmıştır. Aşağıdaki linkler kullanarak sisteme giriş yapılabilir. Ya da istenilen herhangi bir internet arama motorundan erişimde mümkündür.

Veliler için giriş sayfası:

<https://e-okul.meb.gov.tr/ilkogretim/veli/iov00001.aspx>

Öğretmenler için giriş sayfası:

<https://eokul.meb.gov.tr/>

3.4. E-Okul Projesinden Beklenen Kazanımlar

E-okul projesi, okulların yönetim ve otomasyon işlemlerinin yürütülmesine yardımcı olmalıdır. Kayıt işlemleri; öğrenci bilgilerinin tutulması, güncellenmesi ve arşivlenmesi; öğrenci dosyalarının oluşturulması; not ve devamsızlık takibi; karne işlemleri; demirbaş takibi; kitap seçim işlemleri; yazışmalar, evrak takibi vb. birçok

işlemin daha ekonomik ve kısa sürede yürütülmesini sağlamalıdır. Okullarda otomasyon işleri için harcanan meblağ yaklaşık olarak aşağıda çıkarılmıştır:

a. Öğrencinin nakil, ayrılma, bir üst eğitim seviyesine geçme aşamasında, gerekli bilgilerinin diğer kuruma aktarılması için posta masrafı, kırtasiye masrafı vb. giderleri olarak 1 öğrenci için yaklaşık 3 TL, 15 milyon öğrenci için düşünüldüğünde 45 milyon TL harcanmaktadır. Ayrıca bu işlerin yürütülmesinde yazışmaların düzenlenmesi ve takibi de uzun zaman almaktadır.

b. Her okul, yönetim ve otomasyon işlerini kendi yöntemleriyle ve BİLSA gibi yerel sistemleriyle yürütmektedir. Bu işlemler bilgisayar sistemleriyle yürütülüyorsa, ekstra zaman kaybı, kırtasiye masrafı ve karşılıklı yazışmaların yapılmasını gerektirmektedir. Eğer yönetim ve otomasyon programları kullanılıyorsa, bu programların satın alınma ve teknik destek masrafları olmaktadır. Bu da bir kurum için yıllık yaklaşık olarak 500-1000 TL, 37 bin kurum için yaklaşık 37 milyon TL'yi bulmaktadır.

c. Bakanlıkta okullara ait veriler mevcut sistemle (MEIS Modülü) yılda iki defa veri girişi yapılarak tutulmaktadır. Anlık veri gerektiğinde, bu işlem yazışmalarla, okullardan veri toplama yoluyla yürütülmektedir. Bu da posta masrafı, zaman ve iş yükü açısından ekstra külfet getirmektedir.

d. Veliyi öğrencisi hakkında bilgilendirme işlemi de posta ya da telefon yoluyla yapılmaktadır. Bu da veliye ulaşamama riski bulunan masraflı bir yöntemdir ve 1 öğrenci için 3 ayda bir 1 TL, yılda yaklaşık 9 TL ve 15 milyon öğrenci için 135 milyon TL gibi bir haberleşme masrafı çıkarmaktadır.

e. Okullarda her öğrenci için bir sicil dosyası tutulur. Bu dosyada öğrencinin kayıt ve okul değiştirme belgeleri, velisiyle yapılan yazışmalar, rehberlikle ilgili gerekli kayıtlar yer alır. Dosyada gizliliği gerektiren belgeler ile objektif olmayan görüşlere yer verilmez. Öğrenci dosyası, öğrencinin okul değiştirmesi veya okulu bitirmesi hâlinde gittiği okula gönderilir. Okulu bitiren ve üst öğrenime devam etmeyen öğrencilerin dosyaları okul arşivinde öğrenci numara sırasına göre beş yıl saklanır. Öğrenci dosyalarının zamanında işlenmesinden ve saklanmasından ilgili öğretmenler, müdür yardımcıları ve okul müdürü sorumludur. Kâğıt üzerinde yürütülen bu işlemlerin zaman, yer ve kırtasiye masrafı; bu işten sorumlu olacak bir personelin gerekliliği; güvenlik ve erişim açısından problemleri vardır. Maddi masrafı, bir öğrenci için yıllık

ortalama 1 TL olmak üzere, 15 milyon öğrenci için 15 milyon TL'yi bulmaktadır (MEB, 2003: 2).

E-okul yönetim bilgi sistemi ile birlikte okulların iş yükü ve bilgisayar sistemlerine harcadıkları masraflar azaltılmış, eğitim ve öğretim standartlarının artırılmasına daha fazla kaynak ayrılabilmiştir.

Okul ve öğrencilere ait büyük çapta verinin, okul yönetim ve otomasyon programlarının kullanımıyla üçüncü kişiler tarafından tutulması yerine merkezi veritabanında toplanması sağlanmıştır. Merkezi ve güçlü bir veritabanı yönetim sistemi sayesinde, okul verilerinin güvenliği ve veriye erişim performansı artmıştır. Bu sistem aracılığıyla eğitim kurumlarının birbirleriyle koordinasyonu eskiye oranla daha nitelikli hale gelmiştir.

Okula yeni kayıt yaptıracak ya da nakil yoluyla gelen öğrencinin daha önceki okulundan bilgilerinin aktarılması vb. konuların elektronik ortamda yürütülebilmesi ile okullar arası iletişim kolaylaşmıştır. Sonraki aşamada kurumlar birbirleri arasında elektronik imza eşliğinde evrak alışverişini başlatmış ve yazışmalar da elektronik ortama aktarılabilmektedir.

E-okul sistemi yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin birbirleriyle sürekli haberleşmesine yardımcı olmuştur. Okul ve öğrenci performansının sürekli izlenebileceği bir ortam oluşacağı için okul, ilçe ve il bazında başarı seviyesinde artışlar görülmektedir.

Öğrencilerin sağlık, psikolojik, ailevi, maddi vb. kişisel sorunları ve okulla ilgili başarısızlık, devamsızlık vb. problemleri daha kolay takip edilebilmekte; gerekli durumlarda rehberlik servislerine yönlendirilmeleri yapılabilmektedir.

Bakanlık, İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından il ve ilçe bazında okulların başarı durumları, devamsızlık takibi, öğrencilerin başarı istatistikleri çıkarılabilmekte; öğrencilerin sağlık ve fiziksel gelişimleri takip edilerek spor dallarına yönlendirilmeleri yapılabilmekte ve sağlık problemleri olan öğrenciler için geç kalınmadan önlemler alınabilmektedir.

Merkezde toplanan veriler üzerinde her türlü istatistiksel analiz yapılabilmekte ve elde edilen bilgiler, yetkileri dâhilinde MEB bünyesindeki dairelere, okul yöneticilerine, öğretmenlere, öğrencilere ve velilere sunulabilmektedir.

Eğitim okul hayatıyla sınırlı kalmayıp, öğrencilerin okuldan sonraki yaşamlarını da tamamen etkileyen bir süreçtir. Bireylerin hayatlarını sağlıklı ve mutlu bir şekilde

sürdürebilmeleri için, mutlaka bir iş sahibi olmaları gerekmektedir. Ancak ne yazık ki öğrenciler, okullarını bitirdiklerinde bir iş sahibi olma garantisine sahip değildirler. Kamu ve özel sektördeki kuruluşların öğrencilerle ve velileriyle iletişimini sağlayabilen bir sistem bulunmamaktadır. Öğrencilerin çoğu da çalışma hayatı hakkında hiç fikir sahibi olmadan, hayatta ne yapmak istediklerini bilmeden ve kendilerine bir hedef belirleyemeden mezun olmaktadır. Ülkenin geleceği olan öğrencilerimizin kendilerini tanıyabilmeleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yönlendirilmeleri çok önemlidir. Bu projenin en baştaki hedefi, eğitim sistemimizin en önemli ihtiyaçlarından birisi olan öğrenci, öğretmen, veli, örgüt ve kurumların birbirlerinin farkında olmasını sağlamaktır (MEB, 2010: 56-57).

3.5. E-Okul Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar

* MEB'nın örgün eğitim istatistikleri ve sonuçları incelendiğinde, sınıf listeleri tam olmayan okulların olduğu bilinmektedir. Not işlemleri ekranı açıldıktan sonra sistemde olmayan öğrenciyi sisteme ekleme şansı kalmamaktadır, bu nedenle sınıfı yanlış girilmiş öğrencinin sınıfı düzeltilememektedir. Bu durumda öğrenci karne alamamakta, sınavlara girememekte ve hatta mezun edilememektedir.

* Okulların büyük çoğunluğu öğrenciyi sadece sisteme işlemekte ancak öğrenciye ait genel bilgiler, veli bilgileri gibi bilgileri işlememektedirler. Sistemin düzenli bir şekilde çalışabilmesi için öğrenciye ait tüm bilgilerin sisteme tam ve doğru bir şekilde işlenmesi gereklidir.

* MEB'nın 2007/74 sayılı genelgesinde günlük bilgilerin (devam-devamsızlıklar, vb) sisteme her gün işlenmesi gerektiği belirtilmişse de bu konuda okulların yeterli çabayı göstermedikleri görülmektedir.

* Nakil giden bir öğrenci için nakil onayının en geç 15 gün içerisinde verilmesi gerekirken okullar bu süreye uymamakta, öğrencinin nakil onayını vermemekte ve bu durum öğrencinin nakil gittiği okulun iş ve işlemlerini de aksatmaktadır.

* İlköğretim Kurumları Yönetmeliği gereğince her yıl Kasım ve Nisan ayının 2'nci haftasının son iş gününde öğrencilere verilecek olan gelişim raporlarının sistemden alınması zorunluluğu vardır. Fakat okulların birçoğu rapor noktasında yavaş çalışmaktadırlar.

* Ders tamamlama ya da başka nedenlerle kadrosunun bulunduğu okuldan başka bir okula görevlendirilen öğretmenlerin görevlendirmeleri İLSİS'e işlenmemekte bu

durumda o öğretmenlerin isimleri, E-Okul sisteminde görünmediği için okulun ders programı, öğrenci notları gibi bilgileri sisteme girme şansları kalmamaktadır.

* Yine kadrosunun bulunduğu okuldan başka bir okula görevlendirilen öğretmenlerin görevlendirme bitiş tarihleri sisteme işlenmemekte, bu durumda o öğretmen başka bir ile tayin olsa bile e-okulda hala o okulda görünmektedirler. Bu nedenle ancak kişinin gittiği il aranarak görevlendirme kaydının sona erdirilmesi sağlanabilmektedir (MEB, 2007-2010).

3.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde YBS ile ilgili yurtdışında ve Türkiye’de yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

3.6.1. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Chapman (1990), Eğitim Yönetimi Bilgi Sistemlerinin Eğitimin Kalitesini Arttırmadaki Rolü üzerine yaptığı araştırmada eğitimde yönetim bilişim sistemi (EYBS) kullanılmasıyla ilgili yurt dışında yapılan çeşitli araştırmaları derleyen bir çalışma yapmıştır. Yapılan bu araştırmaların bazı sonuçları şu şekilde özetlenmiştir:

- Eğitimde bilgisayar destekli bilgi yönetiminin yürütülmesi kaçınılmazdır.
- Zamanlı, uygun ve ilgili veri sağlamadaki veri sistemlerinin yetersizliği, karar vericiler tarafından niceliksel bilgiyi kullanamamalarının nedeni olarak görülmektedir.
- EYBS’nin yerleştirilmesi ve kullanımı ile ilgili örnek olay çalışmaları, daha başarılı bilgi yönetim sistemlerinin daha düşük düzeyli bir teknolojiye ağırlık veren, sistem geliştirmenin tüm aşamalarında yerel katılıma ve açıkça ortaya konulan bilgi gereksinimlerine yanıt verebilen sistemler olduğunu göstermektedir.
- Karar vericiler sunulan bilgiye, politika oluşturmaya ve daha önce yürütülen uygulamaya daha az tepki göstermektedirler. Bilgi sistemleri en çok planlama aşamasında kullanılmaktadır.
- Veri yönetim sistemleri genellikle bir değerlendirme aracı ve denetleme programının etkisini gösterme aracı olarak sunulmuştur.

- Bilgi sistemleri genellikle karar vericilere gerçekten gerekli olandan daha fazla bilgiyi içermektedirler. Bakanlık personeli genellikle kolay elde edilen girdi ve çıktı bilgisine gereksinim duyar.
- Planlama ve uygulamadaki önemli basamaklar yerel personelden çok dışarıdakiler tarafından ele alındığı için dış teknik yardım, bilgi sisteminin gelişmesinde genellikle verimli olmamaktadır.

Dale ve Adel (1991) “Avustralya Eğitim Sisteminde Bilgisayar Kullanımı” adlı araştırmada Avustralya’daki New South Wales Okul Eğitimi Bölümünün yapısına genel bir bakış sunmaktadırlar. Geniş bir alana yayılmış olan çok sayıdaki okulun yönetimi ile ilgili, buna özgü 1970’lerin geniş uygulamasından, bütün okulların kullanabileceği kapsamlı ve standart bir sistemin uygulanması kararına kadar bir dizi özel zorlukları da detaylı bir şekilde vermektedirler. Araştırma, Ofis Otomasyonu ve Okul Bilişim Sistemi (OOOBS)’nin kurulumu ve genişlemesinden başlayarak geliştirilmesini incelemekte; uygulamada karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlar ile ilgilenmek için izlenen stratejilerin özeti ile bitmektedir.

Visscher (1995) “Okullara Yönelik Yönetim Bilişim Sistemleri Tasarlamak İçin Temel Bir Metodoloji” adlı çalışmasında, bilgisayar destekli Okul Bilişim Sistemlerinin (OBS) Dünya çapında kullanıldığını, ancak tasarım ve geliştirme için stratejiler hakkında bilgi, yazılı eser (literatür) olmadığını belirtmiştir. Bu durumun değişmesi gerektiğini, kullanılan stratejilerin çoğunun, istenen düzeyde sonuçlanmadığını vurgulamıştır. Bu araştırmada, ortaöğretim okulları için bir OBS geliştirme sürecinin başarılı olmuş sistem tasarımlarına temel yaklaşımı ve özellikleri sunulmaktadır. Analiz ve tasarım sonuçları tartışılmış, stratejinin yararlılıkları ve kısıtlamaları değerlendirilmiştir. Bu makalede tanımlanan temel stratejinin iş yoğunluklu fakat başarılı olduğu görülmüştür. Aşağıdaki durumlara dikkat çekilmiştir:

1. Okul yönetimine mümkün ve makul desteği verecek ve muhtemelen uzun ömürlü olacak bir okul bilişim sisteminin geliştirilmesi,
2. Verinin tek giriş ve çoklu kullanımı ile beraber bütün veri tabanı elementleri arasındaki ilişkinin araştırılmasını sağlayacak, bütün alt sistemlerin birleşmiş olduğu bir okul sistemi,
3. Kabul edilebilirliği yüksek olan bir sistemin tasarım ve geliştirilmesi.

Telem ve Buvitski (1995) “Bilişim Teknolojisinin Lise Müdürlüğü Üzerinde Potansiyel Etkisi: Ön Araştırma” adlı çalışmalarında, bilişim teknolojisinin ortaöğretim

okul müdürlerinin rolü üzerindeki etkisine bakmışlardır. Bu araştırmada, Okul Yönetim Bilgi Sistemi (OYBS) 'nin müdürün rolündeki değişikliğin tek ya da temel nedeni olup olmadığına dair bir çaba sarf edilmemiştir. Ancak, müdürlerin cevaplarından açıkça anlaşıldığı üzere okuldaki eğitim ve idari alanlarda karar almada, iletişimde, koordinasyonda, denetim ve kontrol süreçlerinde değişikliklerin meydana geldiği de açıktır. Okul yönetiminin bilgisayar ile donatılması hala erken aşamalarda. Bu araştırma sonuçlarına bakarak, OYBS'nin ilerleme ve özümsemesi okul müdürünün rolü üzerinde daha önemli gelişmeler ile sonuçlanacağını farz etmek mantıklı görünmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarının ön taslak olarak göz önüne alınması gerektiği halde, okul yönetimi için bir takım noktaları barındırmaktadır. Bu bulguları doğrulamak ve ortaöğretimlerdeki diğer idari, pedagojik, psikolojik meseleleri araştırmak için ilave kaliteli ve çok sayıda çalışmaya gereksinim olduğu vurgulanmaktadır.

Telem ve Avidov (1996) "Okul Yönetim Bilişim Sistemleri" ile ilgili çalışmalarında bir lisede okul yönetim bilişim sisteminin etkisini araştırmışlardır.

Bu çalışma sonucunda;

1. OYBS, öğretmenlerde bilgi aracısı ve bilgi sahipleri olarak bağımlılıkta önemli bir düşüşe olanak sağlamıştır. Müdür ve bilgisayar yöneticisinin, okulun bilgi idarecileri olarak stratejik bir mevkide oldukları görülmüştür. İstedikleri bilgiyi istedikleri zaman geri çekebilirler ve bilgiye ulaşmadaki sınırlamalar da dâhil olmak üzere rapor oluşturma ve yayılmasını kontrol edebilirler.
2. OYBS, okulun yeni genel veri tabanından alınan özdeş, birleşik bir bilgi bütünlüğü sağlamış ve aynı anda beş görevliye dağıtılabilmektedir.
3. OYBS, daha önceden belirlenen görevli listesinden hedeflenen bir programa göre "otomatik" rapor dağıtımını yapılabilmektedir. Böylece okulun iletişim ve koordinasyon süreçlerinde iyileştirme meydana getirilmiştir.

Visscher (1999)'in "Hollanda'daki Okullarda Bilgisayar Destekli Yönetim Bilişim Sistemlerinin Kullanımının Değerlendirilmesi" adlı çalışmasında bilgisayar destekli okul bilişim sistemlerinin (OBS) uygulanması ve etkileri hakkında deneysel verinin çok az olduğunu ve Hollanda'da, 1970'lerden bu yana OBS'lerin geliştirilip kullanılmakta oldukları vurgulanmıştır. Bu araştırma projesinde, Hollanda ortaokullarında OBS kullanımı kapsamı, başarılı OBS uygulamasını olumlu yönde

etkileyen faktörler ve OBS etkileri araştırılmıştır. Araştırma bulguları, OBS kullanımının tüm OBS modülleri için aynı yoğunlukta olmadığını ve bütün ilgili türler arasında eşit bir şekilde dağıtılmadığını göstermektedir. Kullanıcıların genellikle OBS'nin kalitesinden birçok yönden memnun olmalarına rağmen, dikkate değer bir kısmı yönetim-destek kapasitesinden şikâyet etmektedir. Eğitim ve kullanıcı desteği sınırlı olduğu için OBS sorunlarını çözümlenmek zor olmaktadır. Kullanıcılara göre, OBS kullanımının hem olumlu hem de olumsuz etkileri olmuştur. Doğrudan OBS kullanıcıları ve kullanmayanların değişiklik analizi, fark edilen OBS kalitesi, uygulama sürecinin ve OBS'nin kullanıldığı (takdim edildiği) okulların özellikleri bakımından iki grup arasında ilginç farklılıklar göstermiştir. Bu çalışmanın sonuçları, eldeki OBS'lerin bazı modüllerinin birçok okul tarafından kullanılmasına rağmen (örneğin öğrenci test puanları, final sınavları ve mali öğrenci idaresi), diğerlerinin daha az yoğun olarak kullanıldığını göstermiştir. Araştırmaya katılanların ¼'ü OBS'yi hiç kullanmazken, yaklaşık % 75'i OBS'yi doğrudan kullanmaktadır (bunların çoğu sistem yöneticileri ya da görevlilerdir). Müdürler ve öğretmenler, OBS'yi görece az kullanmaktadır. Yönetim seviyesindeki sistem kullanımı idari eğilimlidir ve yüksek kademe yönetim amaçları için kullanım (örneğin benzeşme (simülasyon) ya da örnek analizi) kısıtlıdır. Kullanıcıların çoğu, OBS'nin ortaya koyduğu bilginin kalitesinden memnundurlar. Aynısı, OBS'nin veri girişi ve geri çekilme seçenekleri için de geçerlidir. Sistemde bir sorunla karşılaşan kullanıcıların sayısı hayli yüksektir: % 40'ı bir ayda iki ya da daha az sorun yaşamıştır. Kullanıcıların sadece % 40'ı OBS'nin sağladığı yönetim desteğinden memnundur. Genelde OBS kullanımı için verilen eğitim yoğun değildir. Özellikle müdürler ve öğretmenler fazla eğitilmemiş, sistem idarecileri ve görevli personelin çoğu (yaklaşık % 60) 11-30 saat arasında eğitim almışlardır. Kullanıcıların yaklaşık üçte biri, OBS'de bir sorun yaşadıklarında aldıkları yardımdan memnun değildir. Bunların % 77'si sorunları kendileri çözmeye çalışmakta ve % 50'si sistem idarecilerinden yardım almaktadırlar. Araştırma sonuçlarına göre, OBS'nin tanıtım ve kullanımı okulun çalışma şekline daha iyi bir değerlendirme ve bakış getirmiş, kaynakların kullanımını geliştirmiş, müfredat planlama ve dâhili iletişim için daha iyi bir temel oluşturmuştur. Ancak iş yükü ve stres olumsuz manada etkilenmiştir. Kullanıcıların önemli bir kısmı (özellikle sistem idarecileri ve görevliler) tek düze gündelik işlerdeki azalmadan ve işlerini yaparken OBS'den aldıkları yardımın derecesinin faydalı olduğu yönünde olumlu görüştedirler. Kullanıcılar, OBS kullanımı sonucu oluşan yükümlülükler için

gerekli olan zaman hakkında olumsuzdurlar. Sistem kullanımının olumsuz etkileri dikkat çekici ve daha derin bir araştırmayı gerektirmektedir.

Telem (1999)'in "Okul İdaresinin Bilgisayarla Donatılmasının Bölüm Başkanının Rolü Üzerindeki Etkisi Hakkında Bir Durum Çalışması" adlı araştırmasında, okul idaresinin bilgisayarla donatılmasının bölüm başkanının rolü üzerinde önemli bir rolü olduğu görülmüştür. Bu etkinin yapısı sunulmuş ve analiz edilmiştir. Güvenilirlik, eğitim değerlendirilmesi, denetim, geri bildirim, toplantı sıklığı ve ortak karar alma konularının hayli etkili olduğu görülmüştür. Hiyerarşik yönden bağlı bir "zincir reaksiyonu" gözlenmiş ve bu zincir; müdür ve kendi adına okul bilgisayar yöneticisi, bölüm başkanı üzerine ve öğretmenleri üzerine bölüm başkanları şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın sonucuna göre, bölüm başkanlarının kendi aralarındaki ilişki değişmeden kalmıştır.

"Evaluation of the Use of Computer-Assisted Management Information Systems in Dutch Schools" adlı çalışmalarında Visscher ve Bloemen (1999), Hollanda'daki okullarda kullanılan yönetim bilgi sistemlerini incelemişlerdir. Ayrıca bu sistemlerin nasıl ve ne kadar kullanıldığı ve bu sistemi kullananların sistem hakkındaki görüşlerini de ele almışlardır. Aynı zamanda, yönetim bilgi sistemlerinin kullanıcılar üzerindeki etkilerinden de bahsetmişlerdir.

Yükseköğretimde bilgi yönetimini araştıran bir çalışmayı da Rowley (2000) yapmıştır. Bu araştırma İngiltere'deki yüksek öğretim kurumlarında bilgi yönetimi kavramlarının uygulanışını incelemektedir. Yüksek öğretimde bilgi yönetimine katkıda bulunan kütüphaneler ve öğrenme materyallerinin elektronik ortamda sunulması, elektronik postayla iletişim ağları ve öğrenci profili hakkında veriler sağlayan bilgi yönetim sistemleri gibi bir dizi etkinlikleri, sistemleri veya projeleri tanımlamaktadır. Daha sonra, yüksek öğretimde bir bilgi ortamı yaratmak için gerekenleri tartışmakta ve bilgiyi bir değer olarak görmenin fırsatlarını sunmaktadır. Bu araştırma, bilgi tabanlı örgütlerin, bilgi yönetimi sistemleri sayesinde kazançlı oldukları yönünde gibi görünse de, etkili bir bilgi yönetiminin kültür ve değerlerde, örgüt yapısında ve ödöl sisteminde önemli değişiklikleri gerektirdiğini belirtmektedir. Ayrıca, bilgi ve güç arasındaki ilişkinin yönetimi de yaşamsal önemde olduğu vurgulanmaktadır.

Goodale'nin (2001) doktora tezi için yapmış olduğu araştırmasında bilgi yönetim sistemlerinin, teknolojik altyapılarının ne kadar geliştirilmiş olsalar da bunu kullanmayı tercih edecek olanın insanlar olduğu ve bu açıdan insanı yönlendiren

kültürel yapının daha önemli olduğu vurgulanmıştır. Araştırmasında bir örgüt içinde bilgi paylaşımına yardımcı olan ve bilgi paylaşımını engelleyen kültürel unsurları incelemiştir. Bunu yaparken büyük bir örgütün çalışanlarıyla onların bilgi paylaşımı konusundaki deneyimlerini ortaya çıkarmaya çalışan, daha önceden yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla veriler toplanmıştır. Görüşmeler dışında elektronik posta, kurum politikaları gibi belgelerden ve yapılan toplantılardaki gözlemlerden de veriler sağlanmıştır. Örnek durum araştırmasının sonunda bilgi dolaşımında etkili olan beş önemli faktör bulunmuştur. Bunlar, hizmet içi öğrenme, açık iletişim, yaparak öğrenme, öğrenme etkinliklerinde belirli roller ve başkalarından öğrenmedir.

“Evaluation of the Implementation, Use and Effects of Computerised Management Information Systems in English Secondary Schools” adlı diğer bir çalışmada da Visscher, Wild, Smith ve Newton (2003), İngiltere’deki ortaöğretim kurumlarındaki yönetim bilgi sistemlerinin kullanım derecesi, sisteme verilen önem ve kullanımını etkileyen faktörleri incelemiştir. Aynı zamanda, sistemin kullanıcılar üzerindeki etkilerinden de bahsetmişlerdir.

“Management Information Systems” adlı çalışmada McLeod ve Schell (2004), yönetim bilgi sistemlerinin tanımı, özellikleri ve kullanım amaçlarını incelemiştir. Aynı zamanda yönetim bilgi sistemlerinin yönetimdeki rolleri ve geleceği konularını da vurgulamışlardır.

“The Impact of Information and Communication Technology (ICT) on the Management Practices of Malaysian Smart Schools” adlı çalışmada Zain, Atan ve Idrus (2004), bilgi ve iletişim teknolojilerinin Malezya’daki akıllı okulların yönetimi üzerindeki etkilerini incelemiştir.

Kato vd. (2004) Japonya’da 2001’de kurulan Eğitim Kaynakları Ulusal Bilgi Merkezi adlı bilgi yönetim sistemine ilişkin öğretmenlerin görüşlerini araştırmışlardır. Araştırmanın anketi 20 sorudan oluşmaktadır. Öğretmenlerin bilgi iletişim teknolojileri, ders planları, eğitsel bilginin yeniden kullanılması ve kişisel bilgi boyutlarına karşı tutumlarını ölçen anket “Internet Okulu 3” projesine katılan 4 okulda (3 ilköğretimde 76 öğretmen ve 1 lisede 130 öğretmen) öğretmenlere uygulanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre bilgi iletişimi teknoloji boyutunda:

1. Öğretmenlerin interneti düzenli bir şekilde kullanımı ortalamanın üzerinde olduğu halde, öğretmenler bilgisayar kullanımında iyi olduklarını

düşünmemektedirler. Öğretmenlerin yarısı bilgisayar becerisinin düşük olduğunu belirtmektedirler.

2. İlköğretimde çalışan öğretmenler derslerinde kullandıkları belgeleri yazarken kelime işlemci kullanmamakta bunun yerine el yazısını tercih etmektedirler.

Ders planı boyutunda:

1. Hem ilköğretimde çalışan öğretmenler hem de ortaöğretimde çalışan öğretmenler ders planlarını sıklıkla yapmadıklarını belirtmişlerdir. İlköğretimde çalışan öğretmenler ders planlarını lise öğretmenlerine göre daha önemli bulmaktadırlar. Bu bulgular, ders planlamanın öğretmenlerin günlük çalışması içinde yer almadığını göstermektedir.
2. Ders planlarıyla ilgili diğer ilgi çekici bir nokta da, ilköğretimde çalışan öğretmenler planlarını okulda değil evde yapmaktayken lisede çalışan öğretmenler planlarını okulda yapmaktadırlar.

Eğitsel bilginin yeniden kullanılması boyutunda:

1. Öğretmenler genellikle günlük çalışmalarında eğitsel bilgiye ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle ilköğretim öğretmenleri lise öğretmenlerinden daha çok bu gereksinimi hissetmektedirler. Bununla birlikte eğitsel bilgi ihtiyacı çoğunlukla ders planlamada değil de ders materyallerinin kullanımında ortaya çıkmaktadır.
2. Öğretmenlerin diğer meslektaşlarına eğitsel bilgi sunma konusunda olumlu tutuma sahiptir. Ancak, öğretmenlerin bilgi alma ve bilgi verme ile ilgili maddeleri arasında düşük ilgileşim bulunmuştur. Bu da öğretmenlerin bilgi alışverişinde zayıf ilişkiye sahip olduklarını göstermektedir.
3. Öğretmenlerin karşılıklı olarak birbirlerinin eğitim bilgisi üzerine yorum yapma ve değerlendirme konusunda, bilgiyi paylaşmasından daha çok direnç gösterdikleri bulunmuştur. Öğretmenler diğerlerini değerlendirme konusunda kendilerinin değerlendirilmesine oranla daha isteksiz tutum içindedirler. Ayrıca diğerlerini değerlendirmede isteksiz olanların kendilerinin değerlendirilmesinde de isteksiz olma eğilimi bulunmuştur.

Kişisel bilgi boyutunda:

1. Öğretmenler arasında bilgilerini diğerlerine sunma konusunda olumlu bir eğilim görülmüştür; ancak bu eğilim öğretmenin bilgisinin kamuya açık hale getirildiğinde isim verilmeden bile olsa anlamlı bir şekilde düşünüş gösterdiği görülmüştür.
2. Öğretmenler, sadece üyelerle sınırlı bile olsa isim vermeden bilgilerinin başkalarına söylenmesine karşı isteksizdirler.
3. Ankette en çok olumsuz cevabı alan maddeler kişisel bilgilerinin açığa çıkması ile ilgili olanlardır. Bu da, öğretmenlerin kendi bilgilerini açığa vurmada çok çekingen olduklarını göstermektedir.

“Searching for Management Information Systems: Coherence and Change in the Discipline” adlı çalışmada Larsen ve Levine (2005), yönetim bilgi sistemlerinin oluşumunda rol alan fikirleri incelemişlerdir. Aynı zamanda, yönetim bilgi sistemlerinin zaman içerisindeki gelişim ve değişimlerini de vurgulamışlardır.

“The Impact of the Computerization of a high school’s Pedagogical Administration on Homeroom Teacher-Parents Interrelations: A Case Study” adlı çalışmada Telem (2005), okul yönetiminde kullanılan yönetim bilgi sistemlerini incelemiştir. Okul yönetim bilgi sistemlerinin sınıf öğretmenleri ile ebeveynler arasındaki ilişkilerini ne şekilde etkilediği ve ebeveynlerin bu konudaki görüşleri üzerinde durulmuştur.

Martin ve Marion (2005), yapmış oldukları bir araştırmada yüksek öğretimde liderlik rollerini incelemişler ve bu rollerin bilgi tabanlı bir örgütün gereklerini içeren çevreyi nasıl oluşturacağını tanımlamışlardır. Bazı yükseköğretim kurumlarındaki yöneticilerle görüşülüp bilgi yönetiminin ontolojisi ortaya çıkarılmış ve bilgi boşluklarının giderme yöntemleri araştırılmıştır. Liderlik davranışlarının, politikalarının ve programlarının bilgi üretimi noktalarındaki etkinliklerini nasıl engellediği veya nasıl bilgi üretimine olanak sağladığı sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmada liderliğin 6 alanda önemli olduğu ortaya çıkmıştır: çevre yönetimi, ağ yönetimi, politika yönetimi, kriz yönetimi, bilgi boşluğu yönetimi ve geleceğin liderini hazırlamada bir model oluşturma. Liderin bilgi üretimi iklimini kontrol etmede büyük rolü olduğu ve liderlik rolünün bilgi boşluklarının çözümünden daha geniş etkisi olduğu görülmüştür.

Geng ve diğeri (2005), Amerikan ve Çin üniversitelerini bilgi yönetimi açısından karşılaştırmalı olarak incelemişlerdir. Yaptıkları araştırmada büyük üniversitelerin Bilgi Yönetimi öncelikleri, gereksinimleri, araçları ve yönetsel boyutlarını ele almışlardır. Amerika'da 75 üniversite ve 110 Çin üniversitesi araştırma kapsamına alınmıştır. Amerikan üniversitelerinden 11'i ve Çin üniversitelerinin 28'i Likert ölçeğine göre düzenlenmiş ankete yanıt vermişlerdir. Bilgi Yönetimi öncelikleri boyutunda Çin üniversiteleri bilgisayar/telekomünikasyon etkinlikleri, uzaktan eğitim, maliyet, insan kaynakları ve akademik bilgiye Amerikan üniversitelerinden daha yüksek oranda öncelik tanımaktadırlar. Araştırmadaki tüm maddelerin incelenmesinden elde edilen bulgular sonucunda algılanan gereksinimler boyutunda Çin ve Amerikan üniversiteleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Çin üniversiteleri bilgi yönetiminin kurumlarına yenilik getireceğini, müşteri hizmetlerini ve örgütsel etkililiği geliştireceğini beklemektedirler. Amerikan üniversiteleri de bilgi yönetiminden en iyi uygulama pratikleri ihtiyacını gidermesini, örgütsel etkililiği geliştirmesini ve bilgilerin birbiriyle ilişkisini geliştirmesini beklemektedirler. Bilgi yönetimi araçları boyutunda Çin'deki üniversiteler iş süreçlerinin yeniden düzenlenmesi (Business Process Redesign), web sağlayıcı yönetimi, iş akış sistemleri ve bilgisayar tabanlı eğitimin daha önemli olduğunu vurgularken Amerikan üniversiteleri arama merkezlerinin (call centers) ve yardım masalarının (help desk) daha önemli olduğunu belirtmişlerdir. Yönetim yapısı boyutunda Çin üniversiteleri bilgi çalışanlarının etkin bir şekilde ödüllendirildiği ve yönetimin bilgi yönetimi projelerine destek olduğu belirtilirken; Amerikan üniversitesi liderleri örgütsel gelişim açısından bilgi yönetimi projelerini gerekli görmekte ve bu projelere yatırım yaparak, çalışanlarını konferanslara göndererek destek vermektedirler.

Eğitimde bilgi yönetimiyle ilgili yapılan bir araştırma da "wiki" olarak adlandırılan bir internet yazılım programının akademik çevrelerde bilgi yönetimine nasıl katkı sağladığı konusundadır. Bu araştırmayı Raman ve diğeri (2005) yapmışlardır. Bilgi sistemleri ve teknoloji bölümünde lisans düzeyinde bir sınıfla yapılan durum çalışması sonucunda bu tür yazılımların iş birliği yaparak bilgi üretimine katkı sağladığı ve akademik çevrelerde bilgi paylaşımını geliştirdiği belirtilmiştir. Bu tarz çabaların başarıya ulaşmasının wiki teknolojisine aşinalığa (1), uygulama ve kullanımda dikkatli bir planlamaya (2), uygun sınıf büyüklüğüne (3) ve öğrenmeyi keşfetmeyle ilgilenen öğrenci motivasyonuna (4) bağlı olabileceği vurgulanmıştır.

Karen Edge (2005), Toronto eğitim bölgesinde yönetimin, erken okuryazarlık eğitiminde bilgi yönetimini nasıl uyguladığını incelemiştir. Çalışmada Nonaka ve Takeuchi'nin örtük bilgiden-örtük bilgiye (sosyalleşme) bilgi üretimine dikkat çekilmiştir. Veri toplama, Erken Okur Yazarlık Projesini yürüten personel tarafından hazırlanan belgelerin toplanması ve incelenmesiyle gerçekleşmiştir. Ayrıca projede görev alan 34 öğretmen, yönetici, denetmen ve proje yönetimi ekip üyeleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak da veri toplanmıştır. Katılımcılardan bu projenin uygulanmasını destekleyen çeşitli bilgi yönetimi stratejileri hakkındaki fikirleri istenmiştir. Projeye göre her okuldan bir öğretmen okur- yazarlık eğitimi koordinatörü olarak seçilmiştir. Bunlar hem öğretmenliğe devam etmektedirler hem de okullarında diğer öğretmenlere okuryazarlık eğitimi konusunda model oluşturmakta, ekip çalışmasını güçlendirmekte, bireysel olarak öğretme becerilerini geliştirmek ve desteklemek için onlarla birebir ilgilenmektedirler. Araştırma bulgularına göre, okuryazarlık koordinatörleri sayesinde hem örgütsel bilgi hem de bireysel bilgi hareket halinde olmuştur ve okullarda bilgi paylaşım kültürü oluşmuş, öğretmenler destek gördükleri ve kendi düşüncelerinin önemsendiğini hissetmişlerdir.

3.6.2. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Cerit (2001), “Bilgi Toplumunda İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rollerini” adlı çalışmasında, bilgi toplumunda ilköğretim okulu müdürlerinin rollerinin neler olduğunu belirleyerek bu konuda mevcut ilköğretim okulu müdürlerinin düşüncelerini öğrenmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlarda, ilköğretim okulu müdürlerinin, bilgi teknolojilerini kullanma rolleri arasında; bilgi teknolojilerine okulların sahip olmasını sağlama ve bilgi teknolojilerini kullanmayla ilgili öğretmenlerini yetiştirme konularına yönelik olarak daha fazla zaman ayırmaları gerektiği vurgulanmıştır. Öğretmenleri okul etkinliklerinde bilgi teknolojilerinden faydalanmaya teşvik etme ve kendi çalışmalarında da bu teknolojilerden yararlanmaları doğrultusunda etkinliklerinin bulunması gerektiği tespit edilmiştir. Ancak okul müdürlerinin bilgi teknolojilerinin kullanılmasıyla ilgili olarak öğretmenlerin yetiştirilmesinde fazla etkili olmadıkları belirlenmiştir.

Çelikten (2002), “Okul Müdürlerinin Bilgisayar Kullanma Becerileri” adlı çalışmasında, okullarda eğitim teknolojilerinin ve özellikle bilgisayarın okul yöneticileri tarafından kullanılma becerisi ve bilgisayarın araştırma, sorun çözme, örgüt geliştirme

konularında anılan yöneticiler tarafından ne derecede kullanıldığını araştırmıştır. Araştırma Kayseri ili merkez ve taşra teşkilatı resmi ilköğretim okullarında görev yapan okul müdürleri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini random yolu ile seçilen 20 şehir, 26 köy okulunda görev yapan toplam 46 yönetici oluşturmuştur. Okul müdürlerinin bilgisayar kullanma becerilerini tespit etmek için görüşme yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmaya göre okul müdürleri, bilgisayarın karar vermeye yardım ettiğini ve bilgisayar yolu ile elde edilecek verilerin daha güvenilir olduğunu, böylece sağlıklı verilere dayanarak verilerin alacakları kararlarda daha isabetli olacağı görüşünü savunmuşlardır.

Çetin (2002), “ Bilgi Yönetimi Açısından İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Gösterdikleri Davranışlara İlişkin Öğretmen Algıları” isimli çalışmasında ilköğretim okullarındaki öğretmenlerin okullarının ne derece bilgi yönetimi özelliklerine sahip olduğuna ilişkin görüşlerini saptamıştır. Araştırma Edirne merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticiler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları için 67 sorudan oluşan “bilgi yönetim ölçeği” kullanılmıştır. Bu çalışmaya göre, okulun bilgi yönetimi anlayışının gelişmesinde en büyük rol oynayan değişkenler, okulun internet ağı ve web sayfasının olmasıdır. Bu değişkenlerden sonra ikinci sırada okul içi bilgisayar ağının varlığı ve okulun mesleki dergilere aboneliği gelmektedir.

Eğitimde bilgi yönetimiyle ilgili diğer bir araştırma ise İkrâm Çınar’ın (2002) “Eğitim Yöneticilerinin Bilgi Yönetimindeki Yeterlikleri: Malatya İli Örneği”dir. Çınar bu çalışmasında bilgi yönetimi yeterlik ölçeğini kendilerini değerlendirmeleri için il ve ilçe milli eğitim yöneticilerine uygulamıştır. Ayrıca aynı ölçeği ilköğretim müfettişlerine ve okul müdürlerine uygulayarak onlardan milli eğitim yöneticilerini değerlendirmelerini istemiştir. Araştırma sonunda milli eğitim müdürlerinin kendilerini bilginin elde edilmesi ve depolanması boyutlarında “üst düzeyde yeterli”, bilgiyi paylaşma boyutunda “en üst düzeyde yeterli” ve bilgiyi kullanma boyutunda “orta düzeyde yeterli” olarak algıladıkları görülmüştür. Okul müdürleri, MEM yöneticilerini tüm boyutlarda “orta düzeyde yeterli” algılamaktayken ilköğretim müfettişleri bilgiyi elde etme ve paylaşma boyutunda “orta düzeyde yeterli”, bilgiyi kullanma ve depolama boyutlarında ise “alt düzeyde yeterli” olarak değerlendirilmişlerdir.

İmer (2003), “Okul Yönetim ve Hizmetlerinde Bilgisayar Kullanımı” adlı araştırmasında okul yöneticilerinin okul yönetim ve hizmetlerinde bilgisayardan ne

derecede yararlandıklarını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırma tarama modelinde desenlenerek Eskişehir İl merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan okul yöneticilerinden seçilen 30 kişilik denek grubu ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığı ile elde edilmiştir. Bu araştırma sonucunda okul yönetici ve personelinin bilgisayar kullandığı ortaya çıkmıştır. Okullarda bulunan bilgisayarların okul yönetim ve hizmetlerinde etkin bir biçimde kullanılmasını sağlamaya yönelik hizmet içi eğitim programlarının daha da yaygınlaştırılması ile okul yöneticilerinin görevlerini kolay ve hatasız yapmasının sağlanabileceği tespit edilmiştir.

Eğitim alanı dışında bilgi yönetimiyle ilgili yurt içinde çeşitli araştırmalar da yapılmıştır. Doğu'nun (2003) bilgi yönetiminde iletişimin yeri ve önemi üzerine yaptığı araştırmada alan yazınıla ilgili inceleme yapıldıktan sonra İzmir Valiliği Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nde uygulanan bilgi yönetimi faaliyetleri ve bu faaliyetler içinde örgüt içi iletişimin yeri değerlendirilmiştir.

Küçük ve orta ölçekli kurumlarda kullanılan bilgi yönetimi araçlarının ne kadar sıklıkla kullanıldığını inceleyen Eğit (2003) Türkiye'de bu kurumlarda var olan durumu ortaya koymaya çalışmıştır. Veri toplama aracını hazırlarken Beijerse'nin belirlediği bilgi yönetimi araçlarından faydalanmış 37 bilgi yönetimi aracını anket çalışmasında yer almasına karar vermiştir. Bu anket, İstanbul Sanayi Odasına ve İzmir Ticaret Odasına bağlı kurumlarda birebir görüşme yoluyla hem de internet aracılığıyla uygulanmıştır. Örneklem 192 kurumdan oluşmasına rağmen geri dönüş sayısı 103 olmuştur. Araştırma sonunda küçük ve orta organizasyonların bilgi yönetiminin ne anlama geldiği ve faydaları hakkında genel bilgi sahibi oldukları, bilgi yönetimi araçlarını sıklıkla kullandıkları bulunmuştur.

Yine Yılmaz (2005)'in, "Eğitim Yönetiminde Bilgisayardan Faydalanmanın Avantajları ve Dezavantajları" adlı çalışmasında, eğitim yöneticilerinin bilgisayarları eğitim kurumlarında etkili kullandıklarında büyük bir avantaj sağlayacakları, ancak etkili kullanmadıklarında bu avantajın dezavantaja dönüşeceği ve bu alanda yöneticilerin bir eğitim almasının kaçınılmaz olduğu üzerinde durulmuştur. Ayrıca bilgisayarların eğitim kurumlarında ileriki yıllarda daha aktif ve yaygın bir şekilde kullanılacağı göz önünde bulundurulduğunda, bu kurumlarda bulunan madde ve insan kaynaklarını özellikle siber uzay ortamdan gelebilecek beklenmedik ve istenmedik

tehlikelere karşı korumanın, bu konuda yasal düzenlemenin yapılmasının önemi ve eğitim yöneticilerce alınabilecek bazı önlemlerin gereğine değinilmiştir.

Muratoğlu (2005), eğitim örgütlerinde bilgi yönetimi stratejilerini araştırmış ve bilgi yönetimini, eğitimde bilgi yönetimi stratejileri aktif bilgi yönetimi, bilgi ekibinin oluşturulması, bilgi tabanının yaratılması, bilgi haritalama, kıyaslama yapma, şebeke ve bilgi ağları, bilgi merkezleri, bilgi uygulamasından sorumlu bir yöneticinin atanması boyutlarında incelenmiştir. Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre bu boyutların okullarda etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığını araştırmıştır. Geliştirilen ölçek Tunceli'deki ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenlere uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre elde edilen bilgilerin bir kısmı şunlardır:

1. Yöneticiler ve öğretmenler bilgi yönetiminin etkin bir şekilde okullarda uygulanmadığını belirtmişlerdir. Boyutların geneline "ara sıra" düzeyde katıldıkları görülmüştür.
2. Yaş, aktif bilgi yönetimi boyutunda beklenti düzeyine etki etmektedir. Genç olan öğretmenlerin beklentileri daha yüksektir.
3. Okullarda kıyaslama yapma ve bilgi ekibi oluşturma etkili bir şekilde uygulanmamaktadır.
4. Bilgi merkezleri boyutuna "nadiren" düzeyinde katılımın çokluğu istenilen bilgiye anında ulaşılması konusunda okullarda ciddi olarak bilgi deposunun ve bilgi bankasının oluşturulmadığını göstermektedir.

Yılmaz (2005), toplam kalite yönetimi projelerinin bilgi yönetimi araçları ile desteklenmesi ve eğitim kurumlarındaki uygulama olanakları üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın evrenini 2003-04 eğitim yılında İstanbul'daki üniversitelerde görevli 13,268 akademisyen oluşturmaktadır. Üniversitelerin internet sayfalarından elde edilen akademisyenlerin e-posta adreslerine anket gönderilerek veri toplanmıştır. 274 akademisyenden anket dönüşü sağlanmıştır. Araştırmacının geliştirdiği ölçek beş boyuttan oluşmaktadır. Araştırma bulgularına göre akademisyenler, bilgi yönetimi araçlarının eğitim kurumlarındaki TKY projelerinde uygun kullanım koşullarına sahip olduğunu düşünmektedirler.

Çetin ve Celepci (2005), öğretmenlerin bilgi yönetimi konusunda okul yöneticilerine karşı algılarını ölçen bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışma Edirne'deki ilköğretim öğretmenleri üzerine yapılmış niceliksel bir çalışmadır. Bilgi yönetimi liderlik, kültürel yapı, örtük bilgi, açık bilgi, bilgi vizyonu, öğrenme kültürü ve bilgi

merkezi boyutlarında değerlendirilmiştir. Araştırmada öğretmenlerin çeşitli alt boyutlarda görüşlerinin elektronik posta adresine sahip olup olmadığına, çalıştıkları okulların internet bağlantısının, web sayfasının, iç bilgisayar ağına olup olmadığına ve okulun mesleki bir eğitim dergisine abone olup olmadığına göre farklılık gösterdiğini bulunmuştur. Ayrıca bulgulardan elde edilen sonuçlara göre okul yöneticileri bilgi yönetimi konusunda yeterli bilgiye sahip değildirler. Okul yöneticileri yeni bilgi üretimi ve kullanımı sürecine yeterince katkıda bulunmamaktadırlar. Öğretmenlerin bilgi yaratmaya yönelik çabalarını yeterince takdir etmedikleri; okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin yaratıcı düşünmeye yeterince zaman ayırmadıkları bulunmuştur.

Genel olarak Bilgi Yönetimi Sistemlerini inceleyen ve ilköğretim, orta öğretim kurumlarında bir uygulamasını kapsayan Ağır'ın (2005), çalışmasında ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarının bilgi yönetimi sistemleri çerçevesinde mevcut durumu ortaya konulmuştur.

Bir başka yüksek lisans çalışmasında Soysal (2006), “Yönetim Bilgi Sistemlerinin Okul Yöneticilerin Performansları Üzerindeki Etkileri” alanında bir araştırma yapmış yönetim bilgi sistemlerinin okul yöneticilerinin performansları üzerindeki etkilerini tespit etmeye çalışmıştır. Verilerin analizinde elde edilen bulgular sonucunda yönetim bilgi sistemlerinin kullanımı ile okul yöneticilerinin performansları arasında güçlü bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Bükeç (2007) “Örgütlerde Bilgi Yönetiminde Kullanılan Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Örgüt Kültürüne Etkisi” şeklindeki çalışmasında örgütlerde *bilgi yönetiminde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerinin, örgüt kültürüne* etkisinin olup olmadığını sorgulamış ve örgütlerde bilgi yönetiminde kullanılan bilgi ve iletişim teknolojilerinin örgüt kültürüne bilimsel nitelikte etkisinin oldu sonucuna ulaşmıştır.

Erbakırcı (2008), “Ankara İli Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Teknolojiye Karşı Tutumları ve Yönetim Bilişim Sistemlerini Kullanma Durumları” adlı çalışmasında ortaöğretim okulu yöneticilerinin teknolojiye ilişkin tutumlarını ve yönetim bilişim sistemlerini kullanma durumlarını saptamayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre ortaöğretim okulu yöneticilerinin teknolojiye ilişkin tutumlarında teknolojik gelişme ve yönetim boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Teknoloji kullanımı ve korku boyutunda ise yöneticilerin tutumlarında yalnızca unvan değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Müdür ve müdür yardımcılarının tutumları müdür başyardımcısından olumludur. Son olarak teknolojiyi benimseme boyutunda ise

yöneticilerin tutumlarında cinsiyet değişkenine göre farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Erkek yöneticilerin tutumlarının kadın yöneticilerden daha olumlu olduğu görülmüştür.

“Yönetim Bilgi Sistemlerinin Bir Yönetim Aracı Olarak İncelenmesi ve Eğitim Kurumları Açısından Önemi” isimli araştırmasında Akdoğan (2008), okulun eğitim programlarına göre olan, yasa ve yönetmeliklerle belirlenmiş görevlerinin ancak alanında yetkin öğretmenler tarafından yerine getirilebileceğini bu nedenle öğretmenlik mesleğinin oldukça özveri, adanmışlık ve kutsallık içerdiğini belirtmiştir. Eğitim ve öğretimin kalitesini artırmak üzere öğretmenlerin gelişen bilgi ve teknolojinin gerisinde kalmamaları gerektiğini, sürekli olarak gelişmeleri takip ederek mesleki ve kişisel becerilerini geliştirmeye çalışmaları gerektiğini vurgulamıştır.

Akar (2009), “E-okul Uygulamasının Başarısına Yönelik İlköğretim Okulu Öğretmen ve İdarecilerinin Görüşleri” şeklinde hazırladığı araştırmasında e-okul uygulamasının başarısı hakkındaki öğretmen ve idareci görüşlerini belirlemeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmen ve idarecilerin e-okulun faydalılığı hakkındaki görüşlerinin; cinsiyetlerine, kıdemlerine, bilgisayara olan ilgilerine ya da okulun yerleşim yerine göre belirgin bir farklılık göstermediği fakat idari görevi olan öğretmenlerin e-okul uygulamasını diğer öğretmenlere kıyasla daha faydalı buldukları belirlenmiştir. Bu fark e-okul uygulamasının getirdiği kolaylıkların idarecilere yönelik olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca öğretmen ve idarecilerin e-okulun kullanılabilirliği hakkındaki görüşlerinin; idari görevleri olmasına, cinsiyetlerine, bilgisayara olan ilgilerine ya da okulun yerleşim yerine göre belirgin bir farklılık göstermediği; bununla birlikte kıdemli öğretmenlerin e-okul uygulamasını daha kullanışlı bulduğu belirlenmiştir. Aradaki farkın; e-okul uygulamasında kullanılan yazı tipi, menüler, kullanılan renkler gibi özelliklerin daha çok kıdemli öğretmenlere hitap etmesinden kaynaklandığı, genç öğretmenlerin daha farklı bir kullanıcı ara yüzü istedikleri anlaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda; okullardaki internet bağlantılı bilgisayar sayısının artırılması, e-okul uygulamasının diğer internet tarayıcılarıyla uyumlu hale getirilmesi, her ilçede bu programdan sorumlu en az 1 öğretmenin bulunması önerilmiştir.

Son olarak, Ersoy (2010), hazırladığı yüksek lisans tezinde “Eğitim Yöneticilerinin E-Okul Sisteminin İşleyişine İlişkin Görüşleri ve Memnuniyet Düzeyleri (Esenyurt-Beylikdüzü İlçeleri Örneği)” üzerine bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yöneticilerin e-okul sisteminin güvenilirliği konusunda hala

şüpheleri olduğu, öğretmenlerin sistemi yeterli düzeyde ve etkin kullanmadığını düşündükleri, velileri sistem hakkında yeterince bilgilendirmedikleri ve sistemin öğrenci devamsızlıkları sorununu çözemediğini düşündükleri bulunmuştur. Yöneticilerin e-okul sistemine ilişkin algılarında demografik özelliklerinin önemli olduğu belirtilmiştir. Kadın, genç, eğitim düzeyi yüksek, müdür yardımcısı pozisyonunda olan, mesleki kıdemi ve yöneticilik tecrübesi düşük olan, görev yaptığı okulda öğretmen ve öğrenci sayısı daha az olan ve e-okul ile ilgili hizmet içi eğitim alan veya seminerlere katılan yöneticilerin e-okul sisteminden daha çok memnun oldukları bulunmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, sırasıyla araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, verilerin toplanmasına, verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Ölçme aracı ile toplanan verilerin analizleri için özel bir veri analizi paket programı kullanılmıştır. İlköğretim öğretmenleri ve yöneticilerinin e-okulun yeterliliğine dair algıları, e-okula yönelik yapılandırılmış görüşlere katılım düzeyleri içerisinde incelenen faktörler ve değişkenler arasındaki farkların anlamlılığına bakılmıştır. Bunun için veriler üzerinde; Levene Testi, t-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Kruskal Wallis H Testi, Mann Whitney U Testi, aritmetik ortalama (\bar{x}), frekans ve yüzde (%) ile çözümlenmeler yapılmıştır.

4.1. Araştırma Modeli

Araştırmada survey tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey, ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. (Karasar, 2003: 77). Gerçekleştirilen araştırma, verilerin analizi dikkate alındığında, betimsel tekniklerin yanı sıra gruplar arası karşılaştırma analizlerini de gerektirmektedir. Bu nedenle araştırma, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli özelliğine sahiptir.

Muş ili merkeze bağlı ilköğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerin e-okulun bir yönetim bilgi sistemi olarak yeterliliğine ilişkin algılarına; yapılan alanyazın taraması ve mülakat sonucu oluşturulan yapılandırılmış görüşlere katılım düzeylerinin tespit edilmesine çalışılmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Evren araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünü, bir çalışmayla ilgili verilerin veya ölçme sonuçlarının tümünün oluşturduğu küme şeklinde tanımlanabilir (Karasar, 2003: 109). Başka bir deyişle evren, incelenmek istenen birimlerin meydana getirdiği, gözlenebilir ortak özelliklere sahip objelerin oluşturduğu, belli bir kurala uyan öğelerden oluşmuş topluluktur (Kaptan, 1993: 116).

Bu araştırmanın evrenini Muş ili merkezine bağlı ilköğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenler oluşturmaktadır. Yönetici ve öğretmen sayısının fazlalığı ve ulaşım zorluğu nedeniyle örneklem üzerine çalışılmasına karar verilmiştir. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde Krejcie ve Morgan (1970:121)'ın geliştirdikleri örneklem belirleme formülü; $S = X^2 N P (1 - P) \div d^2 (N - 1) + X^2 P (1 - P)$ kullanılmıştır. Bu okullardaki ulaşılmak istenen toplam yönetici ve öğretmen sayıları araştırmanın örneklemine oluşturmuş ve Tablo 1.'de düzenlenmiştir.

Tablo 1. İl Merkezleri ve Belirlenen Örneklem Sayıları

Uygulama Yapılacak İl Merkezleri	Belirlenen Örneklem Sayısı*			
	Evren	(Barlett, Kotrlik ve Higgins, 2001 tarafından geliştirilen örneklem belirleme formülüne ve tablosuna göre belirlenmiştir.)		
	Yönetici Sayısı	Öğretmen Sayısı	Yönetici Sayısı	Öğretmen Sayısı
Muş	175*	1523*	175	660
Toplam		1698		835

*Muş MEM' nün 11.05.2011 tarihli verilerine göre düzenlenmiştir.

Tablo 1.'den anlaşılacağı üzere Muş ili merkeze bağlı ilköğretim okullarındaki toplam yönetici sayısı 175 toplam öğretmen sayısı ise 1523 tür. Araştırmanın örneklemine Muş merkez milli eğitim müdürlüklerine bağlı 660 öğretmen ve 175 yönetici oluşturmaktadır. Bu seçilen 835 deneğin Krejcie and Morgan (1970)' a göre yeterli olacağı düşünülmüştür.

Burada gerekli olan 660 öğretmen örneklem sayısına ulaşılmış, fakat 175 yönetici örneklem sayısına ulaşamamıştır. Yönetici örneklem sayısına ulaşmak için Muş Milli Eğitim Müdürlüğü'nde düzenlenen toplantılara katılan yöneticilere keyfi seçim örnekleme yöntemine başvurulmuştur. Keyfi seçim örneklemede örneklem oluşturulurken, tanımlanan evreni oluşturan birimler arasında fark gözetilir, yani bütün birimlere eşit seçilme şansı verilmez ise bu türden birim seçimine keyfi seçim adı verilir (Özdamar ve diğ., 1997: 91). Bu şekilde 48 yöneticiye ölçek uygulanmıştır. Bu yöntemde örneklem içerisindeki uygulamaya katılacak kişinin kişisel özelliklerinin bilerek ve isteyerek seçim işlemlerine yansımaları söz konusu olabilir.

4.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

İlgili alanyazın taraması ve uzman görüşleriyle elde edilen veriler değerlendirilerek kuramsal boyut oluşturulmuştur. Oluşturulan kuramsal boyut çerçevesinde ilk olarak araştırmacı tarafından 56 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuş, buradaki maddeler uzman görüşüne sunulmuştur. Kendilerine ölçek maddelerinin ulaştırıldığı 5 uzmandan sadece Yrd. Doç. Dr. Serdal Seven ve Yrd. Doç. Dr. İ. Bakır Arabacı'dan uzman görüşü alınabilmiştir. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda hâlihazırdaki ölçek madde sayısı 45'e düşürülmüştür. Bu şekilde araştırmacının kendisi tarafından oluşturulan ölçme aracına "Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-okul Uygulamalarının Değerlendirilmesi Ölçeği" (YBSEÖ) adı verilmiştir. E-okul Yeterlilik (35 madde) ve E-okul Yapılandırılmış Görüşler (10 madde) şeklinde iki bölümden oluşan bu ölçek ile madde analizi, geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından sonra veriler toplanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi konusunda yapılan çalışmalar aşağıya çıkarılmıştır:

4.3.1. Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-okul Uygulamalarının Değerlendirilmesi Ölçeği (YBSEÖ)

YBSEÖ anketi branş, görev, cinsiyet gibi 6 farklı değişkenin yer aldığı kişisel bir bilgi formu ve yönetici ve öğretmenlerin e-okul uygulamalarına ilişkin görüşlerini belirlemeye çalışan likert türü ve açık uçlu sorulardan oluşan bir ölçme aracıdır. Bu ölçek ile amaç, ilköğretim öğretmen ve yöneticilerinin e-okulun yeterliliği hakkında algılarının belirlenmesi ve e-okulu geliştirme amaçlı yapılandırılmış görüşlere bakış açılarının değerlendirilmesidir. İlk aşamada, ölçekte, öğretmenlerin ve yöneticilerin e-okulun yeterliliğine karşı algılarını öğrenmek amaçlı olarak toplamda 35 maddeden oluşan e-okul yeterlilik bölümü ve sonrasında ölçeğin hazırlık aşamasında yönetici ve öğretmenlerle gerçekleştirilen mülakatlar ile uzman görüşlerine danışılarak oluşturulmuş 10 maddeden oluşan bir e-okul yapılandırılmış görüşler bölümüyle değerlendirme ölçeği oluşturulmuştur. Ölçekte toplamda 45 madde katılımcılara yöneltilmiştir.

Uygulama için oluşturulan ölçme aracı 5'li Likert tipinde hazırlanmıştır. Ölçeğe verilen yanıtlar e-okul yeterlilik bölümü için; "Tamamen Yeterlidir", "Yeterlidir", "Orta Derecede Yeterlidir", "Yeterli Değildir" ve "Hiç Yeterli Değil" şeklinde

oluşturulmuştur. Puan kodlaması olarak “Tamamen Yeterlidir=5”, “Yeterlidir=4”, “Orta Derecede Yeterlidir=3”, “Yeterli Değildir=2” ve “Hiç Yeterli Değil=1” türünde puanlanmıştır. E-okul yapılandırılmış görüşler bölümü için ise yanıtlar, “Tamamen Katılıyorum”, “Katılıyorum”, “Karasızım”, “Katılmıyorum” ve “Hiç Katılmıyorum” şeklindedir. Puan kodlaması olarak “Tamamen Katılıyorum=5”, “Katılıyorum=4”, “Karasızım=3”, “Katılmıyorum=2” ve “Hiç Katılmıyorum=1” tarzında bir puanlamaya gidilmiştir.

4.3.2. Araştırmanın Pilot Uygulaması

Araştırmacı tarafından geliştirilen Yönetim Bilgi Sistemi Olarak E-okul Uygulamaları Ölçeği (YBSEÖ) ölçme aracı temelde iki bölümden oluşan bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Bu ölçek ile amaç, ilköğretim öğretmen ve yöneticilerinin e-okulun yeterliliği hakkında algılarının belirlenmesi ve e-okulu geliştirme amaçlı yapılandırılmış görüşlere bakış açılarının değerlendirilmesidir. Öğretmenlerin ve yöneticilerin e-okulun yeterliliğine karşı algılarını öğrenmeye yönelik ölçek geliştirme amacı ile toplamda 39 maddeden oluşan e-okul yeterlikleri ve 10 maddeden oluşan bir e-okul yapılandırılmış görüşler formu oluşturulmuştur. YBSEÖ anketinin pilot uygulaması için Muş ili merkeze bağlı MEV Fatih İlköğretim Okulu, Vali Adil Yazar İlköğretim Okulu, 100. Yıl Zafer İlköğretim Okulu, Yavuz Selim İlköğretim Okulu, Mehmet Akif Ersoy ilköğretim Okulu, Eko İnşaat İlköğretim Okulu, Gazi İlköğretim Okulu ve Hikmet Uluğbay İlköğretim Okulları seçilmiştir. Anketlerdeki madde sayısının 5 katı kadar sayıda yani toplamda en az 245 öğretmen ve yöneticiye ulaşılmaya çalışılmıştır. Bu sayının Büyüköztürk (2011)’ e göre yeterli olduğu düşünülmüştür. Muş Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM)’nde okullardaki sadece öğretmen sayılarının kayıtlarının tutulduğu tespit edilmiş ve müdür yardımcısı sayısı alınamamıştır. Bu nedenle her 10 öğretmen başına bir yönetici olması gerektiği varsayımıyla hareket edilmiştir. Pilot uygulamaya dâhil olan okullar ve öğretmen sayıları Tablo 2.’de verilmiştir.

Tablo 2. YBSEÖ Ölçeğinin Pilot Uygulamalarının Gerçekleştirildiği Okullar ve Öğretmen Dağılımları

Okullar Listesi	Öğretmen Sayıları
MEV Fatih İlköğretim Okulu	47*
Vali Adil Yazar İlköğretim Okulu	67*
100. Yıl Zafer İlköğretim Okulu	50*
Yavuz Selim İlköğretim Okulu	73*
Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	51*
Eko İnşaat İlköğretim Okulu	71*
Gazi İlköğretim Okulu	30*
Hikmet Ulugbay İlköğretim Okulu	41*
TOPLAM	430

*Muş MEM' nün 11.05.2011 tarihli verilerine göre düzenlenmiştir. Her 10 adet öğretmen sayısına en az 1 adet yönetici olduğu varsayılmaktadır.

Pilot uygulama sonrası yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda ölçeğin ilk bölümünde var olan 39 madde sayısı 35'e indirilmiştir. Analizler sonucundaki düzenlemeler doğrultusunda toplamda 45 maddeden oluşan ölçme aracı araştırmanın evrenini oluşturan 1698 öğretmen ve yönetici arasından 835 katılımcıya dağıtılmış ve araştırma kurallarına uygun olarak düzenlenmiş olan 507 anket üzerinden betimsel istatistik ve veri analizi yöntemlerine başvurulmuştur.

4.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma için oluşturulan 5'li Likert tipi öğretmen ölçeğinde kişisel bilgiler kısmında "Branş, Görev, Cinsiyet, Öğretmenlik Kıdemi, Öğrenim Durumu ve E-okul sistemine erişimde en çok tercih edilen mekân" ile ilgili maddeler yer almaktadır.

4.3.4. Güvenirlilik Analizi

Yapılan ilk pilot uygulamada güvenilirlik analizi sonucu, 39 maddelik YBSEÖ ölçeğinin e-okul yeterlilik kısmı için Cronbach Alpha katsayısı, ,955 bulunmuştur.

Güvenirlilik analizi sonucu 39 maddelik ölçek soruları içerisinde 1. 4. 7. ve 16. maddelerin güvenilirliği düşürdüğü görülmüş ve bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Toplamda 4 maddenin ölçekten çıkarılması sonrasında tekrardan bu sefer 35 madde üzerinden ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Yeni Cronbach Alpha katsayısı, ,959 olarak bulunmuştur. Ölçeğin son şekline ait Cronbach Alpha değeri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. YBSEÖ Ölçeğinin Güvenirlik Analizi Sonuçları

Güvenirlik Analizi Sonuçları	
Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
,959	35

4.3.5. Geçerlilik Analizi

Yapılan güvenilirlik analizi sonrasında son şekli verilen ölçek soruları yeniden katılımcılara uygulanmış ve KMO değeri, ,953 ve Barlett Testi anlamlılık değeri ise ,000 düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Ölçeğin son şekline ait KMO ve Bartlett Testi sonuçları Tablo 4.'te verilmiştir.

Tablo 4. YBSEÖ Ölçeğinin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

KMO ve Bartlett Testi Sonuçları		
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,953
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	9557,159
	df	595
	Sig.	,000

4.3.6. E-okul Yeterlilik Anketi Alt Faktörleri ile İlgili İlişki İncelemeleri

E-okul yeterlilik algısına yönelik olarak verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğu Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Sphericity testi ile incelenebilir. KMO'nun, 60'tan yüksek, Barlett testinin anlamlı çıkması verilerin faktör analizi için uygun olduğunu gösterir (Büyüköztürk, 2011: 58). Ölçeğin geçerlik çalışmalarında ilk aşama olarak ölçme aracının uygulanması sonucu elde edilen verilerin örneklem grubuna uygunluğu 0.001 düzeyinde, KMO değeri, ,953 ve Barlett Testi anlamlılık değeri ise, ,000 düzeyinde anlamlı olarak bulunmuştur. Buna göre

verilerin faktör analizine uygun olduğu söylenebilir. YBSEÖ ölçeğine dair AFA analiz sonuçları Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. YBSEÖ Ölçeğinin Faktör Analizi Sonuçları

Faktör Analizi Sonuçları									
Faktör	Başlangıç Öz Değerler			Toplam Faktör Yükleri			Döndürme Sonrası Toplam Faktör Yükleri		
	Toplam	Vary %	Küme %	Toplam	Vary %	Küme %	Toplam	Vary %	Küme %
1	14.914	42.612	42.612	14.914	42.612	42.612	7.382	21.092	21.092
2	2.067	5.906	48.518	2.067	5.906	48.518	6.060	17.316	38.407
3	1.378	3.938	52.456	1.378	3.938	52.456	4.917	14.049	52.456
4	1.163	3.324	55.780						
5	1.050	3.000	58.780						
6	.984	2.812	61.592						
7	.959	2.740	64.332						
8	.840	2.400	66.732						
9	.774	2.211	68.943						
10	.759	2.170	71.113						
11	.709	2.024	73.137						
12	.677	1.934	75.072						
13	.675	1.930	77.001						
14	.621	1.775	78.776						
15	.588	1.679	80.456						
16	.569	1.625	82.081						
17	.538	1.536	83.618						
18	.496	1.418	85.036						
19	.460	1.315	86.351						
20	.406	1.159	87.510						
21	.393	1.123	88.633						
22	.390	1.115	89.747						
23	.370	1.056	90.804						
24	.360	1.029	91.833						
25	.331	.945	92.777						
26	.316	.904	93.681						
27	.305	.871	94.552						
28	.289	.827	95.379						
29	.276	.790	96.169						
30	.266	.761	96.930						
31	.254	.726	97.656						
32	.244	.696	98.352						
33	.229	.654	99.005						
34	.180	.515	99.520						
35	.168	.480	100.000						

Temel bileşenler analizi sonucunda Tablo: 5.’de görüldüğü üzere, öz değeri 1’den büyük 5 faktör vardır. Ancak son 2 faktörün öz değerlerinin toplam varyansları döndürme sonrası ortaya çıkmadığından diğer 3 faktör ile birleştirilmişlerdir. Bu üç faktörün açıkladığı toplam varyans ise % 52,456’dır. Her bir faktörün açıkladığı toplam varyans döndürme sonrasında sırasıyla 21,092; 17,316 ve 14,049’dur. Başlangıç öz

değerleri dikkate alındığında, birinci faktöre ait öz değer (14,914) ikinci faktöre ait öz değerden (2,067) çok daha yüksek olması ölçeğin bir bütün olarak genel bir faktöre sahip olduğu biçiminde de yorumlanabilir.

Diğer taraftan varimax dik döndürme tekniği ile yapılan incelemeler ölçeğin üç faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte yer alan maddelerin hangi faktörler altında toplandığı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo: 7’de görüldüğü gibi 14., 35., 31., 29., 34., 33., 13., 32., 28., 30., 39., 38., 36., 21., 15., 27. ve 19. maddeler birinci faktörde; 8., 5., 9., 3., 10., 2., 6., 12., 17., 11. ve 18. maddeler ikinci faktörde; 23., 24., 26., 22., 20., 25. ve 37. maddeler ise üçüncü faktör altında en yüksek yük değerlerine sahiptir. Birinci faktör altında yer alan maddelerin yük değeri 0,413 ile 0,690 arasında; ikinci faktör altında yer alan maddelerin yük değerleri 0,402 ile 0,706 arasında; üçüncü faktör altında yer alan maddelerin yük değerleri ise 0,486 ile 0,707 arasında değişmektedir. Buna göre, ölçek üç faktörlü olup tüm maddeler nihai ölçekte yer alabilecek yeteryük değerine sahiptir.

Belirlenen faktörler altında yer alan maddelerin kapsamları incelendiğinde birinci faktörde yer alanların daha çok e-okuldaki kurum işlemleri menüleriyle, ikinci faktörde yer alanların e-okul öğrenci işlemleriyle ilgili olan menülerle, üçüncü faktörde yer alanların ise e-okul üzerinden gerçekleştirilen karne dönemi işlemleriyle ilişkili menüler olduğu görülmüştür. Bu incelemeler sonunda ilk faktör “ Kurum İşlemleri”; ikinci faktör “Öğrenci İşlemleri”; üçüncü faktör ise “Karne Dönemi İşlemleri” biçiminde adlandırılmıştır. Araştırmada kullanılan ölçme aracı Ek: 2.’de verilmiştir.

Maddelerin geçerli olup olmadığına yönelik olarak yapılan madde ölçek korelasyonuna dayalı madde analizi (r) sonuçları ve alt-üst grup yöntemine dayalı madde analizi (t) sonuçları Tablo 6 ’nın ilk iki sütununda görüldüğü gibidir. Buna göre, maddelerin her birinin ölçeğin bütünü ile olan korelasyonu (r) 0,351 (m 11) ile 0,682 (m 23) arasında değişmektedir. Tüm değerler 0,01 düzeyinde manidardır. Bu durumda, her bir maddeyle ölçülmeye çalışılan özellikler ile ölçeğin bütünüyle ölçmeye çalıştığı özelliğin aynı olduğu, dolayısıyla, ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir.

Tablo 6. YBSEÖ Ölçeğinin Madde Yük Değerleri Tablosu

Madde Yük Değerleri Tablosu					
Faktör/Madde	r	t	Madde Yük Değerleri		
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
			Kurum İşlemleri	Öğrenci İşlemleri	Karne Dönemi İşlemleri
m14	,568*	78,101*	,690		
m35	,556*	82,557*	,687		
m31	,577*	89,383*	,668		
m29	,551*	87,657*	,666		
m34	,452*	66,581*	,654		
m33	,561*	89,067*	,639		
m13	,559*	66,634*	,610		
m32	,598*	89,067*	,605		
m28	,508*	91,335*	,584		
m30	,634*	102,355*	,560		
m39	,549*	100,268*	,549		
m38	,577*	106,661*	,544		
m36	,554*	99,792*	,543		
m21	,416*	86,760*	,538		
m15	,443*	86,166*	,518		
m27	,447*	98,395*	,460		
m19	,450*	96,813*	,413		
m8	,627*	100,232*		,706	
m5	,579*	108,021*		,687	
m9	,596*	103,875*		,686	
m3	,516*	103,028*		,677	
m10	,557*	107,897*		,642	
m2	,472*	107,643*		,638	
m6	,515*	91,039*		,637	
m12	,443*	93,504*		,586	
m17	,471*	102,383*		,538	
m11	,351*	100,138*		,504	
m18	,454*	98,012*		,402	
m23	,682*	105,031*			,707
m24	,593*	93,501*			,672
m26	,526*	86,856*			,588
m22	,469*	73,762*			,563
m20	,436*	105,571*			,523
m25	,532*	80,806*			,504

m37	,544*	101,515*	,486
-----	-------	----------	------

* p<.01 düzeyinde manidar

Benzer biçimde, üst % 27 (n= 136) ve alt % 27 (n= 136) dilimde yer alan öğretmenlerin her bir maddeye verdikleri cevapların ortalamalarını karşılaştırmak suretiyle yapılan analiz sonucunda elde edilen t değerlerinin tamamı 0,01 düzeyinde manidar olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, tüm maddelerin, o madde ile ölçülmek istenen e-okulun yeterlilik durumuna ilişkin özellikleri ayırıcı nitelikte olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla, ölçekteki maddelerin güvenilirliklerinin yüksek ve aynı davranışı ölçmeye yönelik oldukları söylenebilir. YBSEÖ ölçeğinin güvenilirlik değerleri Tablo 7.'de verilmiştir.

Tablo 7. YBSEÖ Ölçeği ve Alt Faktörlerinin Güvenirlik Değerleri

	Alpha Cronbach	Madde Sayısı
Testin Tümü	,959	35
Kurum İşlemleri	,933	17
Öğrenci İşlemleri	,896	11
Karne Dönemi İşlemleri	,854	7

Tablo 7.'de gösterildiği ve görüldüğü gibi, YBSEÖ ölçeğinden elde edilen puanların iç tutarlılığını değerlendirmek amacıyla hesaplanan alpha katsayısı, 959'dur. Alt faktörlerden Kurum İşlemleri, ,933, Öğrenci İşlemleri, ,896 ve Karne Dönemi İşlemleri, ,854 olarak hesaplanmıştır. Bu bulgular, YBSEÖ ölçeğinden elde edilen puanların güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Bu analizler doğrultusunda hazırlanan ölçeğin, geçerli ve güvenilir olduğu kabul edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen veriler aşağıda sunulmuştur.

5.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri ve İnternete Erişim Yerleri

E-okul yeterlilik algılarına etki eden değişkenlere bağlı olarak ölçeğe dahil olan katılımcı dağılımları Tablo 8.' de verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Özelliklerine İlişkin Dağılımlar ve İnternete Erişim Mekânları

Değişken	Grup	F	%
Branş	Matematik	34	6,7
	Türkçe	59	11,6
	Sınıf	252	49,7
	Fen ve Teknoloji	32	6,3
	Bilgisayar	11	2,2
	Resim	6	1,2
	Din Kültürü	18	3,6
	Rehberlik	9	1,8
	Sosyal Bilgiler	17	3,4
	Okul Öncesi	19	3,7
	İngilizce	35	6,9
	Beden Eğitimi	9	1,8
	Müzik	6	1,2
	Toplam	507	100
Cinsiyet	Bayan	260	51,3
	Erkek	247	48,7
	Toplam	507	100
Mesleki Kıdem	1 Yıldan az	124	24,5
	1-5 Yıl	209	41,2
	6-10 Yıl	98	19,3
	11-15 Yıl	37	7,3
	16 Yıl ve Yukarısı	39	7,7
	Toplam	507	100
Eğitim Durumu	Ön Lisans	12	2,4
	Lisans	471	92,9
	Yüksek Lisans	20	3,9
	Doktora	4	,8
	Toplam	507	100
Mekân	Evden	389	76,7
	Okuldan	94	18,5
	Cep Telefonundan	1	,2
	İnternet Kafeden	16	3,2
	Diğer	7	1,4
	Toplam	507	100

Tablo 8.' de gösterildiği ve görüldüğü gibi araştırmaya dâhil olan katılımcıların temelde beş ayrı değişkene göre dağılımları verilmiştir. Branş dağılımlarında % 49,7 ile Sınıf öğretmenliği branşından katılımcılar dikkat çekmektedir. Cinsiyet değişkenine göre ise katılımcılar arasında dengeli bir dağılım olduğu söylenebilir. Katılımcıların % 51,3'ü bayan % 48,7'si ise erkek katılımcı grubunu oluşturmaktadır. Önemli değişkenlerden biri olan Mesleki Kıdem değişkenine göre katılımcıların % 41,2'lik bir bölümü 1-5 yıl arasında bir mesleki kıdeme sahiptirler. Katılımcılar arasındaki Eğitim durumu değişkenine bağlı olarak ise en belirgin olanı lisans mezunu katılımcıların yanı sıra yüksek lisans (% 3,9) ve ön lisans (% 2,4) mezunu katılımcılarında örneklem içerisinde yer almış olmasıdır. Son olarak katılımcıların E-okula erişimde en çok tercih edilen mekân değişkenine göre kendi evlerindeki internet bağlantılarını % 76,7 oranında e-okula erişim için en çok tercih ediyor oldukları ve okul internet ağı üzerinden e-okula erişimin % 18,5 oranıyla sınırlı kalmış olmasının oldukça dikkat çekici olduğu görülmektedir.

5.2. Katılımcıların E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna Yönelik Algıları

Toplam katılımcı sayılarına göre öğretmen ve yöneticilerin e-okul sisteminin yeterlilik durumuna yönelik algıları Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Görevi	E-okul yeterlilik algısı			Toplam	
	Yetersiz	Vasat	Yeterli		
Öğretmen	f	70	319	70	459
	%	15,3	69,5	15,3	100,0
Yönetici	f	5	37	6	48
	%	10,4	77,1	12,5	100,0
Toplam	f	75	356	76	507
	%	14,8	70,2	15,0	100,0

Tablo 9.'da gösterildiği gibi toplam katılımcı sayısı olan 507 öğretmen ve yöneticiden 75 'inin e-okulu yeterli olarak algılamadığı, 356'sının vasat düzeyde yeterli

algıladığı ve 76'sının ise e-okul sistemini yeterli olarak algıladıkları ortaya çıkmaktadır. Bu değerler tüm katılımcılar içerisinde % 14,8' inin e-okulu yetersiz bulduğunu, % 70,2'sinin vasat düzeyde yeterli bulduğunu ve % 15,0'inin ise e-okulu yönetim bilgi sistemi olarak yeterli bulduğunu göstermiştir. Burada e-okul yönetim bilgi sistemini yeterli gören katılımcı oranı (% 15) ile e-okulu yeterli görmeyen katılımcı oranlarının (%14,8) birbirlerine yakın değerler çıkması dikkat çekicidir. Genel toplam içerisinde istatistikî olarak vasat ve yeterli algıların birleştirilmiş değerlerine baktığımızda toplamda % 85,2 düzeyinde e-okulun bir yönetim bilgi sistemi olarak, yeterli ve kullanılabilir olduğu bulgusuna ulaşılmaktadır. Bu bulgu e-okul üzerine gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçlarıyla (Akar: 2009; Gültekin: 2010; Ersoy: 2010; Kızılböğa: 2010) paralellik göstermektedir.

5.3. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Branş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin branş değişkenine göre e-okulun yeterlilik durumu ile ilgili algılarına yönelik olarak verilerin Levene testi ($p=,128>,05$) olduğundan değişken varyanslarının homojen olarak dağıldıkları söylenebilir. Yani eldeki verilerin parametrik veriler oldukları anlaşılmış ve katılımcıların branşları ile e-okulun yeterliliğine ilişkin algılarına ait tek yönlü Varyans Analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Branş Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Branş	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	5107,815	12	425,651	1,186	,290
Gruplar içi	177265,972	494	358,838		
Toplam	182373,787	506			

Tablo 10'daki analiz sonuçlarına göre, katılımcıların branşları ile e-okul yeterlilik algısına yönelik görüşleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($F_{(12-494)}=1,186, p>,05$). Başka bir ifadeyle katılımcıların e-okulun yeterli olduğuna yönelik algıları ile sahip oldukları branş değişkeni arasında

anlamli bir ilişki bulunamamıştır. Farklı branşlardan katılımcıların e-okula karşı algıları anlamli bir farklılık göstermemektedir. Bu bulgu e-okul üzerine gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçlarıyla (Akar: 2009; Kızılboğa: 2010) paralellik göstermektedir.

5.4. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan ğretmen ve yöneticilerin cinsiyet değişkenine göre e-okulun yeterlilik algılarına yönelik olarak elde edilen verilerin Levene testi ($p=,020<,05$) olduğundan değişken varyanslarının homojen olmadığı belirlenmiştir. Yani parametrik olmayan veriler oldukları anlaşılmış ve katılımcıların cinsiyetleri ile e-okulun yeterliliğine ilişkin algılarına ait Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Grup	f	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	260	262,19	68169,0		
Erkek	247	245,38	60609,0	29981,0	,197
Toplam	507				

Tablo 11. incelendiğinde İlköğretim okullarında görev yapan yönetici ve ğretmen katılımcılar arasında e-okul yeterlilik algılarına yönelik olarak cinsiyet değişkenine göre anlamli bir farklılık görülmemektedir ($U_{(507)}=29981,0$, $p>,05$) . Diğer taraftan, sıra ortalamalarına bakıldığında katılımcılar arasında cinsiyet değişkenine göre e-okul yeterlilik algısının bayanlarda e-okulun yeterli olduğuna yönelik olarak ($\bar{X}=262,19$), erkeklere ($\bar{X}=245,38$) göre daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu bulgu e-okulun yeterli olduğuna yönelik cinsiyet değişkenine göre yönetici ve ğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamli bir fark olmadığını fakat bayanların e-okul yönetim bilgi sistemine karşı erkeklere oranla daha olumlu bir algı içerisinde oldukları sonucunu verir. Diğer taraftan katılımcıların cinsiyet değişkenine göre e-okul yeterlilik algısının dağılım durumu Tablo 12.'de verilmiştir.

Tablo 12. Cinsiyet Değişkenine Göre E-Okul Yeterlilik Algısı Dağılımları

Cinsiyet		Yetersiz	Vasat	Yeterli	Toplam
Kadın	f	33	189	38	260
	%	12,7	72,7	14,6	100,0
Erkek	f	42	167	38	247
	%	17,0	67,6	15,4	100,0
Toplam	f	75	356	76	507
	%	14,8	70,2	15,0	100,0

Tablo 12. incelendiğinde cinsiyet değişkenine göre araştırmaya katılan bayan katılımcılarının % 72,7'sinin e-okul uygulamalarını vasat düzeyde yeterli gördükleri, bu oranın erkek katılımcılar için % 67,6 olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmada her iki grup katılımcı arasında e-okulu yeterli görenlerin oranı % 14,6 ve % 15,4 olarak birbirine oldukça yakındır. Bayan katılımcıların erkek katılımcılara oranla e-okulun yönetim bilgi sistemi olarak yeterliliği konusunda daha olumlu bir algı içerisinde oldukları sonucuna ulaşılabilir. Bu bulgu e-okul üzerine gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçlarıyla (Akar: 2009; Gültekin: 2010) paralellik göstermektedir.

5.5. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Alguların Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin mesleki kıdem değişkeni ile e-okul yeterlilik algularına yönelik olarak elde edilen verilerin Levene testi ($p=,564>,05$) olduğu için değişkenlerin varyanslarının homojen olduğu söylenebilir. Yani parametrik veriler oldukları anlaşılmış ve katılımcıların mesleki kıdemleri ile e-okulun yeterliliğine ilişkin algularına yönelik tek yönlü Varyans Analizi testi sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Mesleki Kıdem Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Mesleki Kıdem	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	1930,297	4	482,574	1,343	,253
Gruplar içi	180443,490	502	359,449		
Toplam	182373,787	506			

Tablo 13'teki analiz sonuçlarına göre katılımcı gruplardaki öğretmen ve yöneticilerin mesleki kıdem durumları ile e-okul yeterlilik algıları değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir ($F_{(4-502)}=1,343$, $p >,05$). Başka bir deyişle katılımcıların mesleki kıdem değişkenleri ve e-okulun yeterlilik algısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu bulgu katılımcıların mesleki kıdemlerinin az ya da çok olup olmamasının e-okulun yeterlilik düzeyine yönelik algıları arasında bir fark oluşturmadığını göstermektedir. Bu bulgu e-okul üzerine gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçlarıyla (Akar: 2009; Gültekin: 2010; Ersoy: 2010) paralellik göstermektedir.

5.6. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin eğitim durumları değişkeni ile e-okul yeterlilik algılarına yönelik olarak elde edilen verilerin Levene testi ($p=,064>,05$) olduğundan değişken varyanslarının homojen oldukları söylenebilir. Yani parametrik veriler oldukları anlaşılmıştır. Katılımcıların eğitim durumları ile e-okulun yeterliliğine yönelik algılarına ilişkin Tek Yönlü Varyans Analizi testi sonuçları Tablo 14.'te verilmiştir.

Tablo 14. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Eğitim Durumu	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	802,114	3	267,371	,741	,528
Gruplar içi	181571,673	503	360,977		
Toplam	182373,787	506			

Tablo 14'teki analiz sonuçları, öğretmen ve yöneticilerin eğitim durumları değişkeni ile e-okula karşı yeterlilik algıları arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir ($F_{(3-503)}=,741$, $p>,05$). Başka bir ifadeyle katılımcıların eğitim durumları değişkeni ile e-okul yeterlilik algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur. Yani katılımcıların eğitim seviyeleri, e-okulun yeterli olduğuna dair algıları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Bu bulgu e-okul üzerine gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçlarıyla (Akar: 2009; Gültekin: 2010; Ersoy: 2010; Kızılboğa: 2010) paralellik göstermektedir.

5.7. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların En Çok Kullandıkları Mekân Tercihi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin e-okula erişim için en çok tercih ettikleri mekân değişkenine ile e-okul yeterlilik algılarına yönelik olarak elde edilen verilerin Levene testi ($p=,0,15<,05$) olduğundan değişken varyanslarının homojen olmadığı söylenebilir. Yani parametrik olmayan veriler oldukları anlaşılmıştır. Katılımcıların e-okula erişim için en çok kullandıkları mekân tercihi ile e-okulun yeterliliğine yönelik algılarına ilişkin Kruskal Wallis Testi sonuçları Tablo 15'de verilmiştir.

Tablo 15. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların En Çok Kullandıkları Mekân Tercih Değişkenine Göre Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Mekân	f	Ortalama Sıra	Sd	χ^2	p
Evden	389	261,92			
Okuldan	94	229,20			
Cep Telefonundan	1	1,00	4	12,235	,016
İnternet Kafeden	16	187,56			
Diğer	7	334,71			
Toplam	507				

Tablo 15.’deki analiz sonuçlarına göre katılımcı öğretmen ve yöneticilerin e-okula erişimde en çok tercih ettikleri mekân tercihleri ile e-okul yeterlilik algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($KWH_{(4-503)}=12,235$, $p<,05$). Bir başka ifadeyle katılımcı grupların e-okul yeterlilik algıları ile e-okula erişimde en çok kullandıkları mekân tercihleri arasındaki fark manidardır. Bu farkın hangi alt değişkenlere göre anlamlı olduğunu belirlemek adına “Mekân” değişkenine ait alt değişkenler arasında Mann Whitney U test sonuçlarına bakılmıştır. Bu sonuçlar elde edilirken Cep telefonu değişkenine ait katılımcı sayısının istatistikî olarak analiz edilebilir ve yeterli düzeyde olmadığı anlaşıldığından cep telefonu değişkeninin Diğer değişkeni ile birleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda sadece katılımcıların “İnternet kafe” ve “Diğer” alt değişken tercihleri arasında anlamlı bir farka ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 16.’da verilmiştir.

Tablo 16. Mekân Değişkeni Doğrultusunda Alt Değişkenlere Yönelik Mann Whitney U Testi Sonucu

Mekân	f	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
İnternet Kafe	16	10,16	162,50		
Diğer	8	16,21	113,50	26,50	,048*
Toplam	24				
Okul	94	48,50	4559,00		
İnternet Kafe	16	9,50	152,00	9,00	0,86
Toplam	110				
Ev	389	248,13	96522,00		
Okul	94	216,64	20364,00	159,50	0,50
Toplam	483				
Ev	389	197,50	76827,50		
İnternet Kafe	16	9,50	152,00	2,50	,102
Toplam	405				
Ev	389	197,50	76827,50		
Diğer	8	254,07	1778,50	972,50	,195
Toplam	397				

*p<.05 düzeyinde manidar.

Tablo 16. incelendiğinde sadece mekân temel değişkeninin alt değişkenleri olan “İnternet Kafe” ve “Diğer” değişkenleri arasında e-okulun yeterliliğine yönelik katılımcı algılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($U_{(507)}=26,50$, $p<,05$). Yani katılımcıların e-okula erişimde en çok tercih ettikleri mekânın e-okulun yeterli olduğuna dair algıları üzerinde özellikle internet kafe ve diğer mekânların olumlu yönde bir etkisi vardır. Bu anlamlı fark doğrultusunda Tablo 17. elde edilmiştir.

Tablo 17. E-Okula Erişimde En Çok Tercih Edilen Mekân Değişkenine Göre Dağılım Tablosu

Görev	Mekân						Toplam
	Evden	Okuldan	Cep telefonu	İnternet Kafe	Diğer		
Öğretmen	f	349	86	1	16	7	459
	%	76,0	18,7	,2	3,5	1,5	100,0
Yönetici	f	40	8	0	0	0	48
	%	83,3	16,7	,0	,0	,0	100,0
Toplam	f	389	94	1	16	7	507
	%	76,7	18,5	,2	3,2	1,4	100,0

Tablo 17. incelendiğinde katılımcı gruplardan % 76'lık bir oranla öğretmenlerin e-okula erişimde ev internet ağlarını tercih ettikleri, yine yöneticilerin ise % 83,3 oranında evden, e-okula erişimi tercih ettikleri görülmektedir. E-okula okul internet ağı üzerinden erişimi tercih eden katılımcıların oranları incelendiğinde öğretmenler % 18,7'lik bir oranla yöneticilere göre e-okula erişimde okul internet ağını daha çok tercih etmektedirler. Diğer taraftan öğretmen katılımcıların toplamda % 5,2'lik bir bölümü cep telefonu, internet kafe ve diğer telekomünikasyon araçları gibi iletişim araç ve mekânlarını e-okula erişimde tercih edebilirlerken, yöneticilerin e-okula erişimde bu tercihlerin hiçbirine katılmadıklarının belirlenmesi oldukça dikkat çekicidir. Bu bulgu doğrultusunda yöneticilerin teknolojik iletişim araçlarına yönelik algılarının ayrı bir araştırma konusu olarak araştırılabilir olduğu söylenebilir.

5.8. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Alguların Görev Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin görev değişkenine göre e-okulun yeterlilik algularına ait elde edilen verilerin Levene testi ($p=,203>,05$) olduğundan değişkenlerin varyanslarının homojen olduğu söylenebilir. Yani parametrik veriler oldukları anlaşılmış ve katılımcıların cinsiyetleri ile e-okulun yeterliliğine ilişkin algularına ait ilgili t-Testi sonuçları Tablo 18.' de verilmiştir.

Tablo 18. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

GÖREV	f	X	S	sd	t	P
Öğretmen	459	129,71	19,30	505	-0,019	,985
Yönetici	48	129,77	15,79			

Tablo 18.'deki bulgulara göre ilköğretim okullarında görev yapan katılımcılar arasındaki yönetici ve öğretmenlerin, e-okul yeterlilik algıları ile görev değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($t_{(505)}=-0,019$, $p>,05$). Diğer taraftan, katılımcı okul yöneticilerinin e-okulun yeterli olduğuna yönelik algıları ($\bar{X}=129,77$), diğer katılımcı grup olan öğretmenlere ($\bar{X}=129,71$) göre daha olumludur. Bu bulgu e-okulun yeterli olduğuna yönelik yönetici ve öğretmen algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığını fakat yöneticilerin e-okula yönelik algılarının öğretmenlere oranla daha olumlu bir değere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu e-okul üzerine gerçekleştirilen diğer çalışmaların sonuçlarıyla (Gültekin: 2010; Ersoy: 2010; Kızılboga: 2010) paralellik göstermektedir.

5.9. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkeni ve Ölçeğin Alt Faktörlerine Göre Karşılaştırılması

Araştırmaya katılan öğretmen ve yöneticilerin görev değişkenine göre e-okul yeterlilik algılarına ait elde edilen verilerin Levene testi sonuçları; kurum işlemleri ($p=,100>,05$), öğrenci işlemleri ($p=,087>,05$) ve karne dönemi işlemleri ($p=,363>,05$) olduğundan değişkenlerin varyanslarının homojen olduğu söylenebilir. Yani parametrik veriler oldukları anlaşılmıştır. Katılımcıların görev değişkenleri ile e-okulun yeterliliğine ilişkin ölçeğin alt faktörlerine ait algılarına yönelik t-Testi sonuçları Tablo 19' da verilmiştir.

Tablo 19. E-Okul Sisteminin Yeterlilik Durumuna İlişkin Algıların Görev Değişkeni ve Ölçeğin Alt Faktörlerine Göre T-testi Sonuçları

FAKTÖR	GÖREV	f	X	S	sd	t	P
Kurum İşlemleri	Öğretmen	459	61,10	10,25	505	-1,387	,166
	Yönetici	48	63,22	8,28			
Öğrenci İşlemleri	Öğretmen	459	41,70	6,18	505	1,063	,288
	Yönetici	48	40,72	4,60			
Karne Dönemi İşlemleri	Öğretmen	459	26,90	4,61	505	1,579	,115
	Yönetici	48	25,81	3,98			

Tablo 19. incelendiğinde ölçeğin alt faktörlerini oluşturan “Kurum İşlemleri ($t_{(505)}=-1,387$, $p>,05$)”, “Öğrenci İşlemleri ($t_{(505)}=1,063$, $p>,05$)” ve “Karne Dönemi İşlemleri ($t_{(505)}=1,579$, $p>,05$)” ile görev değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir. Diğer taraftan, katılımcılar arasında e-okulun “Kurum İşlemleri”nde yeterli olduğuna yönelik yönetici algıları ($\bar{X}=63,22$), öğretmenlere ($\bar{X}=61,10$) göre daha olumludur. Yine e-okulun “Öğrenci İşlemleri”nde yeterli olduğuna yönelik öğretmen algıları ($\bar{X}=41,70$), yöneticilere ($\bar{X}=40,72$) göre daha olumlu ve son olarak e-okulun “Karne Dönemi İşlemleri”nde yeterli olduğuna yönelik öğretmen algılarının ($\bar{X}=26,90$), yöneticilere ($\bar{X}=25,81$) oranla daha olumlu olduğu görülmektedir. Bu bulgular katılımcılar arasında e-okulun öğrenci ve karne dönemi işlemleri ile ilgili olarak öğretmenler tarafından yeterli görüldüğü fakat yöneticiler tarafından bu işlemlerde etkin olarak yeterli görülmediğini ayrıca yöneticilere göre e-okulun sadece kurum işlemleri açısından yeterli görüldüğü sonucunu vermektedir. Bu bulgu yöneticilerin daha çok e-okul sistemi üzerinden kurum işlemlerini takip ettikleri diğer işlemlere fazla ilgi duymadıkları ve bu nedenle diğer işlemlerde e-okulu tam olarak yeterli görmedikleri şeklinde de yorumlanabilir.

5.10. Katılımcıların Görev Değişkenine Göre E-Okul Yapılandırılmış Görüşler Bölümü İçin Dağılımları

Araştırma için geliştirilen YBSEÖ ölçeğinin ikinci bölümünde yönetici ve öğretmenlere, e-okulun yeterlilik düzeyini daha da geliştirmeye ve iyileştirmeye yönelik olarak, ölçek hazırlık aşamasında MEB'a bağlı ilköğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenlerle gerçekleştirilen mülakatlar doğrultusunda oluşturulan 10 adet yapılandırılmış görüş maddesi yöneltilmiştir. 5'li Likert tipinde hazırlanmış olan yapılandırılmış görüşler bölümü için oluşturulan "Tamamen Katılıyorum" ve "Hiç Katılmıyorum" seçeneklerine ait yanıtların istatistikî olarak analiz edilebilir ve yeterli düzeye ulaşamaması nedeniyle bu seçenekleri kendilerinden bir sonraki ve bir önceki seçeneklerle birleştirme yoluna gidilmiştir. Bu şekilde gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların e-okula yönelik yapılandırılmış görüşleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 20. Katılımcıların Kulüp Çalışmalarına Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>E-Okul sistemi içerisindeki menüler bölümünde okul içerisindeki kulüp çalışmalarına yönelik menülerinde olması gerekir.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	100	53	288	441
	%	22,7	12,0	65,3	100,0
Yönetici	f	1	4	42	47
	%	2,1	8,5	89,4	100,0
Toplam	f	101	57	330	488
	%	20,7	11,7	67,6	100,0

Madde 1'e ait Tablo 20. incelendiğinde katılımcı öğretmen ve yöneticiler içerisinde toplamda % 67,6'sının yapılandırılmış bu görüşe katıldığı % 20,7'sinin ise katılmıyorum yönünde görüş bildirdiği elde edilmiştir. Eldeki bu bulgular ışığında e-okul yönetim bilgi sistemi içerisinde öğrenci kulüp çalışmalarını destekleyici menülerinde olması gerektiği açıktır. Öğretmen katılımcıların % 65,3'nün bu doğrultuda yanıt vermiş olmaları dikkat çekicidir. Ölçeğin uygulanması esnasında kulüp çalışmaları

noktasında e-okulun oldukça geride kaldığı katılımcılar tarafından sözel olarak da ifade edilmiştir. Madde 2.'ye ait dağılımlar Tablo 21.'de verilmiştir.

Tablo 21. Katılımcıların Okul Rehberlik Çalışmalarına Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>E-Okul yapısı içerisinde okul rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı bir modül oluşturulması gerekir.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	46	48	348	442
	%	10,4	10,9	78,7	100,0
Yönetici	f	0	1	46	47
	%	,0	2,1	97,9	100,0
Toplam	f	46	49	394	489
	%	9,4	10,0	80,6	100,0

Madde 2.'ye ait Tablo 21.'deki bulgulara göre e-okul sistemi içerisinde okul rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı bir modül oluşturulması gerekir şeklindeki yapılandırılmış görüşe katılımcıların toplamda % 80,6'sı katılıyorum görüşü bildirirken % 9,4'ü ise katılmıyorum yönünde görüş bildirmiştir. Bu bulgulardan da açıkça görülmektedir ki araştırmaya katılan yönetici ve öğretmen katılımcılar e-okulun okul rehberlik işlemleri açısından daha çok iyileştirilmesi ve geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Madde 3'e ait bulgular Tablo 22.'de verilmiştir.

Tablo 22. Katılımcıların Kullanım Kolaylığına Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>Yönetici ve diğer modüllerin kullanımı esnasında pratik bir site haritasının olması gereklidir.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	21	48	372	441
	%	4,8	10,9	84,4	100,0
Yönetici	f	0	5	42	47
	%	,0	10,6	89,4	100,0
Toplam	f	21	53	414	488
	%	4,3	10,9	84,8	100,0

Madde 3.'e ait Tablo 22. incelendiğinde katılımcılar arasında, yönetici ve diğer modüllerin kullanımı esnasında pratik bir site haritasının olması gereklidir şeklindeki yapılandırılmış görüşe katılımcıların toplamda % 84,8'i katılıyorum şeklinde görüş bildirirken % 4,3'ü katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir. Oransal olarak bu maddeye verilen yanıtlarda büyük bir farkın olması e-okul yönetim bilgi sistemi içerisinde daha kullanışlı bir site haritası ve kolay erişim bölümünün olması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle yöneticiler % 89,4 oranında bu görüşü desteklemektedirler. Madde 4'e ait bulgular Tablo 23.'te verilmiştir.

Tablo 23. Katılımcıların Sınıf İçi Rehberliğe Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>Sınıf içi rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı alt menülerin olması gerekir.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	41	68	331	440
	%	9,3	15,5	75,2	100,0
Yönetici	f	0	8	39	47
	%	,0	17,0	83,0	100,0
Toplam	f	41	76	370	487
	%	8,4	15,6	76,0	100,0

Madde 4.'e ait Tablo 23.'teki bulgular, sınıf içi rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı alt menülerin olması gerekir yönündeki yapılandırılmış görüş için katılımcıların toplamda % 76'sının katılıyorum şeklinde yanıt verdiklerini % 8,4'ünün ise katılmıyorum şeklinde yanıt bildirdiklerini göstermiştir. Bu bulgu bize sadece okul rehberlik çalışmalarında değil sınıf içi rehberlik çalışmalarında da en azından alt menü yapısı şeklinde bir uygulamaya gidilebileceğini göstermektedir. Madde 5.'e ait bulgular Tablo 24.'de verilmiştir.

Tablo 24. Katılımcıların Rapor Listesine Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>Rapor Listesi menüsünün içeriğinin şekil ve grafiklerle daha ayrıntılı tasarlanması gerekir.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	27	72	341	440
	%	6,1	16,4	77,5	100,0
Yönetici	f	2	6	39	47
	%	4,3	12,8	83,0	100,0
Toplam	f	29	78	380	487
	%	6,0	16,0	78,0	100,0

Madde 5.'e ait Tablo 24.'deki bulguların sonuçları, rapor listesi menüsünün içeriğinin şekil ve grafiklerle daha ayrıntılı tasarlanması gerekir yönündeki yapılandırılmış görüşe katılımcıların toplamda % 78'inin katılıyorum, % 6'sının katılmıyorum yönünde görüş bildirdiklerini göstermektedir. Özellikle dönem sonu kurumsal değerlendirmelerde veya teftiş dönemlerinde rapor listesi menüsünden elde edilecek bilgilerin şekil ve grafiklerle desteklenmesi katılımcılarca gerekli görülmektedir. Katılımcı öğretmenlerin (% 89,7) ve yöneticilerin (% 83) vermiş oldukları yanıtlar bu doğrultudadır. Madde 6.'ya ait bulgular Tablo 25.'te verilmiştir.

Tablo 25. Katılımcıların Öğretmen Modülüne Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>Öğretmen modülün de kulüp çalışmalarına yönelik ayrıntılı bir menü veya alt menülerin olması gereklidir.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	79	80	282	441
	%	17,9	18,1	63,9	100,0
Yönetici	f	3	8	36	47
	%	6,4	17,0	76,6	100,0
Toplam	f	82	88	318	488
	%	16,8	18,0	65,2	100,0

Madde 6.'ya ait Tablo 25. incelendiğinde, öğretmen modülün de kulüp çalışmalarına yönelik ayrıntılı bir menü veya alt menülerin olması gereklidir şeklindeki yapılandırılmış görüşe katılımcıların toplamda % 65,2'si katılıyorum yönünde görüş bildirirken % 16,8'i ise katılmadıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Özellikle e-okul öğretmen modülünde kulüp çalışmalarını geliştirici ve kolaylaştırıcı yönde menü ve alt menülerin olması gerektiği katılımcılarında verdikleri yanıtlar (yönetici (% 76,6) ve öğretmen (%88,7)) doğrultusunda açıktır. Bu oranlar e-okul sistemi içerisinde kulüp çalışmalarını daha ayrıntılı düzenleyici menülerin olması gerektiği sonucunu sağlamaktadır. Madde 7.'ye ait bulgular Tablo 26.'da verilmiştir.

Tablo 26. Katılımcıların Sosyal Faaliyetlere Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>Öğrencilerin sosyal faaliyet adı altında okuduğu kitap listelerini oluştururken e-okul içerisinde öğretmenin oluşturacağı bir kitap isim havuzunun olması veri girişlerini kolaylaştırır.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	14	41	385	440
	%	3,2	9,3	87,5	100,0
Yönetici	f	1	4	42	47
	%	2,1	8,5	89,4	100,0
Toplam	f	15	45	427	487
	%	3,1	9,2	87,7	100,0

Madde 7.'ye ait Tablo 26. incelendiğinde, öğrencilerin sosyal faaliyet adı altında okuduğu kitap listelerini oluştururken e-okul içerisinde öğretmenin oluşturacağı bir kitap isim havuzunun olması veri girişlerini kolaylaştırır, şeklindeki yapılandırılmış görüşe katılımcılardan toplamda % 87,7'si katılıyorum, % 3,1'i ise katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu ilgi çekici bir durumdur çünkü e-okul yönetim bilgi sistemi içerisinde sosyal faaliyetler başlığı altında sadece, okunan kitap sayısının girildiği bir menü olması sosyal faaliyetten sadece kitap okuma mı anlaşılmalıdır tartışmasını da gündeme getirebilir. Fakat hali hazırdaki sosyal faaliyetler menüsünün de yeterli

olmadığı geliştirilmesi gerektiği araştırmaya katılan yönetici (%89,4) ve öğretmen (%87,5) yanıtları doğrultusunda açıkça görülmektedir. Ayrıca sosyal faaliyet dendiğinde tam olarak ne anlaşılması gerektiği de tartışılması gereken bir ayrıntıdır. E-okul sisteminde öğrencinin sosyal faaliyetleri menüsü altında sadece “Okuduğu Kitap Sayısı” yer almaktadır. Madde 8.’e ait bulgular Tablo 27.’de verilmiştir.

Tablo 27. Katılımcıların Kurum Kültürüne Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev	<i>E-Okul açılış sayfasında her okulun kendi kurum kültürüne yönelikte bilgiler olmalıdır.</i>				
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Toplam
Öğretmen	f	13	46	382	441
	%	2,9	10,4	86,6	100,0
Yönetici	f	4	3	40	47
	%	8,5	6,4	85,1	100,0
Toplam	f	17	49	422	488
	%	3,5	10,0	86,5	100,0

Madde 8’e ait Tablo 27.’deki bulgulara göre e-okul açılış sayfasında her okulun kendi kurum kültürüne yönelikte bilgiler olmalıdır, yönündeki yapılandırılmış görüşe toplamda % 86,5 oranında katılımcı katılıyorum derken % 3,5 oranındaki katılımcı katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcı öğretmen (% 86,6) ve yöneticiler (% 85,1) bu bilgilerin e-okulda olmasını büyük oranda istemektedirler. Tabi burada kurum kültürünün geniş bir kavram olduğu unutulmamalı ve hangi türden kurum kültürüne ait bilgilerin e-okul üzerinden paylaşılacağı de ayrıca tartışılmalıdır. Madde 9.’a ait bulgular Tablo 28.’de verilmiştir.

Tablo 28. Katılımcıların Proje ve Performansa Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev		<i>E-okulda proje ve performans ödevlerine yönelik bir menü olmalıdır.</i>			Toplam
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Öğretmen	f	43	67	331	441
	%	9,8	15,2	75,1	100,0
Yönetici	f	8	1	38	47
	%	17,0	2,1	80,9	100,0
Toplam	f	51	68	369	488
	%	10,5	13,9	75,6	100,0

Madde 9.'a ait Tablo 28.'deki bulgular, e-okulda proje ve performans ödevlerine yönelik bir menü olmalıdır, yönündeki yapılandırılmış görüşe katılımcıların toplamda % 75,6'sının katılıyorum, % 10,5 oranındaki katılımcının ise katılmıyorum yanıtını vermiş olduklarını göstermektedir. Proje ve performans ödevleri öğrencinin akademik başarısında önemli bir yere sahiptir. E-okul yönetim bilgi sistemi içerisinde üzerinde daha ayrıntılı düşünülerek bir menü sistemi içerisinde hazırlanmalıdır. Madde 10'a ait bulgular Tablo 29.'da verilmiştir.

Tablo 29. Katılımcıların Kurslar ve Etkinliklere Yönelik Yapılandırılmış Görüşe Katılım Dağılımları

Görev		<i>E-okula, okul içerisinde açılan kurslar ve etkinliklerin bilgileri de dâhil edilmelidir.</i>			Toplam
		Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	
Öğretmen	f	45	77	320	442
	%	10,2	17,4	72,4	100,0
Yönetici	f	9	2	31	42
	%	21,4	4,8	73,8	100,0
Toplam	f	54	79	351	484

%	11,2	16,3	72,5	100,0
---	------	------	------	-------

Madde 10'a ait Tablo 29.'da ki bulgular ışığında, e-okula okul içerisinde açılan kurslar ve etkinliklerin bilgileri de dâhil edilmelidir, yönündeki yapılandırılmış görüşe katılımcıların toplamda % 72,5'i katılıyorum yanıtını verirken % 11,2 oranındaki katılımcı, katılmıyorum yanıtında bulunmuştur. Katılımcıların büyük oranda bunu gerekli gördüğü açıktır. Burada üzerinde vurgu yapılması gereken e-okulun bir yönetim bilgi sistemi olarak özellikle okul içi tüm süreçleri ne düzeyde daha geniş kapsayıp kapsayamayacağı düşüncesidir.

Özet olarak, katılımcıların, e-okul yönetim bilgi sisteminin, bahsedilen yukarıdaki konularda çok daha iyi seviyeye yükseltilmesi gerektiğini düşündükleri ve bu doğrultuda yapılandırılmış görüşlere yüksek katılım düzeyi gösterdikleri elde edilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Yapılan araştırmadaki temel amaç e-okul sistemine yönelik yönetici ve öğretmen algılarını belirlemek ve e-okulun yeterlilik durumunu değerlendirmektir. Bu amaçlarla geliştirilen YBSEÖ ölçeği yardımıyla Muş ili merkez ve merkeze bağlı ilköğretim okullarında gerçekleştirilen araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

- Bulgular ışığında e-okulun bir yönetim bilgi sistemi olarak kullanılabilmesi ve yeterli olduğu görüşü katılımcıların % 85,2 düzeyinde katılımlarıyla ortaya çıkmıştır. Böylece e-okul yönetim bilgi sisteminin kullanışlı ve yeterli olduğu tespit edilmiştir.
- E-okul sistemi uygulamalarına yönelik olarak ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenlerinin algıları arasında görev değişkenine göre anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Ayrıca ölçeğin “Kurum İşlemleri”, “Öğrenci İşlemleri” ve “Karne Dönemi İşlemleri” gibi alt faktörleriyle görev değişkeni arasında da anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.
- Yönetici ve öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre; yönetsel uygulamalarda e-okul sisteminin kullanılmasına yönelik algıları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Mesleki kıdem ile e-okulun yeterlilik algısına yönelik görüşler arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.
- Öğretmen ve yöneticilerin branşlarına göre; yönetsel uygulamalarda e-okulun kullanılmasına yönelik olarak algıları arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Katılımcıların branşları ile e-okula yönelik algıları arasında bir ilişkinin olmadığı görülmüştür.
- Yönetsel uygulamalarda e-okul sisteminin kullanılmasına yönelik olarak yönetici ve öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre algıları arasında anlamlı bir fark elde edilmemiştir. Bulguları incelediğimizde bayan katılımcıların toplamda % 87,3’nün e-okulu yönetim bilgi sistemi olarak yeterli bulduğunu erkek katılımcıların ise % 83 oranında e-okulu yeterli buldukları görülmüştür.
- E-okul sisteminin kullanımına yönelik olarak öğretmen ve yöneticilerin eğitim durumları değişkenine göre e-okula yönelik algıları arasında anlamlı

bir farka ulaşılmamıştır. Eğitim durumu değişkeninin e-okula yönelik yeterlilik algısı üzerinde etkili olmadığı tespit edilmiştir.

- E-okula erişim olanağı açısından yönetici ve öğretmenlerce en çok tercih edilen mekân değişkeni ile yönetici ve öğretmenlerin algıları arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bulgular incelendiğinde özellikle öğretmen ve yöneticilerin e-okula erişimde örneğin ev, gibi okul ortamına oranla daha rahat mekânları tercih ettikleri ve okul açısından e-okula erişimde yöneticilere oranla daha aktif oldukları sonucu elde edilmiştir.
- Araştırma bulgularına göre anketin e-okul yapılandırılmış görüşler bölümünde katılımcı öğretmen ve yöneticilere yöneltilen maddeler içerisinde toplamda en yüksek oranda katılım düzeyi % 87,7 ile yedinci maddeye aittir. Madde 7: “**Öğrencilerin sosyal faaliyet adı altında okuduğu kitap listelerini oluştururken e-okul içerisinde öğretmenin oluşturacağı bir kitap isim havuzunun olması veri girişlerini kolaylaştırır**” şeklinde yapılandırılmıştır. Bu bulgu sonucuna göre katılımcıların e-okuldaki sosyal etkinlikler menüsünü yeterli görmedikleri ortaya çıkmıştır.
- E-okul yapılandırılmış görüşler bölümünde katılımcıların toplamda en düşük düzeyde katılım gösterdikleri görüş madde altındaki “**Öğretmen modülün de kulüp çalışmalarına yönelik ayrıntılı bir menü veya alt menülerin olması gereklidir**” şeklindeki yapılandırılmış görüştür. Tüm katılımcılar içerisinde sadece % 65,2 düzeyinde temsil edilmiştir. Bu görüşe katılım düzeyinin en düşük seviyede olmasında özellikle öğretmen katılımcıların kulüp çalışmalarını fazladan bir iş yükü veyahut öğrenciler üzerinde belirgin sonuçları olmayan çalışma saatleri olarak görmeleri etkilidir.
- Araştırmanın e-okul yapılandırılmış görüşler bölümünden elde edilen sonuçlara genel olarak bakıldığında; kurum kültürü (% 86,5), rehberlik hizmetleri(% 80,6) ve site kullanım kolaylığı (% 84,4) konularında e-okulun daha etkin hale getirilmesi gerektiği yüksek katılım düzeyleri ile tespit edilmiştir.
- Ayrıca kurum içi kurs ve etkinliklerin takibi (% 72,5), proje-performans ödevleri (% 75,6) ve rapor listeleri (% 78) konularında da katılımcıların katılım düzeylerinin oldukça yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik

- Araştırma sonunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda e-okul yönetim bilgi sisteminin özellikle insani süreçleri de göze alacak şekilde daha da ilerletilmesi ve geliştirilmesi gereklidir.
- E-okul menülerinin içerisinde kulüp çalışmalarına, kurs ve etkinliklere yönelik ayrıntılı menüler olması fayda sağlayacaktır.
- Öğrencilerin sosyal faaliyeti olarak sadece okudukları kitap sayıları anlaşılmalıdır. Sosyal faaliyet menüsü veya menülerini geliştirici alt menülere ve konulara yer verilmelidir.
- Her kurumun kendine özgü kurum kültüründen kısa alıntılarını o okula özgü açılış sayfasında yer alması kurum kültürünün tam anlamıyla benimsenmesinde faydalı olabilir.
- Okul rehberlik çalışmaları açısından e-okul sistemi ve menüleri daha da iyileştirilmelidir. Araştırma ölçeğinin uygulandığı birçok okulda rehberlik servislerindeki öğretmenler e-okuldan yeterince faydalanamadıkları gerekçesiyle YBSEÖ ölçeğine katılmak istemediklerini belirtmişlerdir.
- E-okula yönelik hizmet içi eğitimler yeterli düzeyde değildir. Fakat olası hizmet içi eğitimler illerdeki Milli Eğitim Müdürlüklerinin belirleyeceği uzmanlar tarafından her okuldaki yönetici ve öğretmenlere örneğin hafta sonu gibi zaman dilimlerinde yerinde eğitim felsefesiyle kendi okullarında verilebilir.
- Öğrencilerin gerçekleştirdiği proje ve performans çalışmalarına yönelik daha ayrıntılı menülerin olması ve e-okulda öğrenci ile ilgili bu doğrultuda toplanan bilgilerin veli bilgilendirme sistemi aracılığıyla velilere sunumu sağlanmalıdır.
- Özellikle teftiş ve kontrol amaçlı e-okul üzerinden elde edilen rapor listelerinin şekil ve grafiklerle daha ayrıntılı hale getirilmesi, bu anlamda rapor listeleri menüsüne alt menülerin dâhil edilmesi düşünülmelidir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik

- E-okul yönetim bilgi sistemi dinamik bir sistem olduğundan sürekli yenilenmesi daha da iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda araştırmacıların e-okul üzerine güncelliğini koruyan araştırmalara tüm ülke genelinde düzenli aralıklarla ağırlık vermesi, bu anlamda milli eğitime destek olunması, yerinde olacaktır.
- Rehberlik çalışmalarına ve insani süreçlere e-okul sistemi içerisinde daha çok nasıl yer verilebileceği konusunda araştırmaların artırılması sağlanabilir.
- Yönetim bilgi sistemlerine ve e-okula yönelik hizmet içi eğitimlerin daha etkili hale nasıl getirilebileceği üzerine araştırmalara yer verilmelidir.
- Araştırmacılar e-okul üzerine yaptıkları çalışmaların sonuçlarını bizzat kendileri, ilgili makamlara, okul yöneticileri, öğretmenler ve velilere ulaştırabilmenin ve paylaşmanın yollarını aramalıdırlar.

KAYNAKLAR

- Açıklım, A., *Toplumsal Kuramsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği*, PegemA yayıncılık, Ankara,1998.
- Ağır, A., *Bilgi Yönetimi Sistemleri ve Eğitimde Bilgi Yönetimi Sistemi Uygulaması* (Marmara Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2005, s. 384.
- Akar, H., *E-Okul Uygulamasının Başarısına Yönelik İlköğretim Okulu Öğretmen ve İdarecilerinin Görüşleri*, (Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat, 2009, s. 113.
- Akdoğan, S., *Yönetim Bilgi Sistemlerinin Bir Yönetim Aracı Olarak İncelenmesi ve Eğitim Kurumları Açısından Önemi*, (Haliç Üniversitesi Fen .Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008, s. 74.
- Akgül, M. K., “Kalkınmada Verimlilik”, *Anahtar Dergisi*, MPM , Ankara, yıl:14 sayı:162, 2002.
- Akkoyunlu, B. “Bilgi teknolojilerinin Kullanımı ve Öğretmenlerin Rolü”. *Hacettepe üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı:11, Ankara, 1995.
- Akpınar, T., “Bilgi Yönetiminin Entelektüel Sermaye İle İlişkisi”, www.ceter.isparibus.net/kongre/Kocaeli.
- Aksu, M. B., “İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Yöneticilik Eğilimleri: Malatya İli Örneği”. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt:5, Sayı:8, Malatya, 2004.
- Alavi, M.; Leidner, D., “Review: Knowledge Management and Knowledge Management Systems: Conceptual Foundations and Research Issues”, *MIS Quarterly*, Vol. 25, No.1, (2001), 107–136.
- Alkan, A., “Eğitim Yöneticiliği Sınavlarına Hazırlık ve Yetiştirme El Kitabı”, Eylül Yayınları, Ankara:2001.
- Alter, S., “*Information Systems: A Management Perspective*”, U.S.A: Addison-Wesley Publishing Company, 1991.
- Anameriç, H., “Bilgi Sistemleri ve Yönetimde Bilgi Sistemlerinin Kullanımı”, C. C. Aktan; Y. Vural (ed), *Bilgi Çağı Bilgi Yönetimi ve Bilgi Sistemleri*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları, Yayın no: 111, 2005.

- Anameriç, H., “Bilgi Merkezlerinin Yönetiminde Bilgi Sistemlerinin Rolü”, *Bilgi Dünyası*, Cilt: 6, Sayı:1, 15-35, 2005.
- Arabacı, İ.B., Turhan, M.(2010) *Eğitim Denetiminde e portfolio uygulamalarının değerlendirilmesi*. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu Mar 2010 İstanbul
- Aysin, Ş., *E-Kurum Dönüşüm Stratejileri ve M.E.B'nin E-Devlet Uygulamaları*, (Gazi Üniversitesi Eğt.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007, s. 129.
- Balcı, A. ve Diğerleri, “*Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*”. PegemA Yayıncılık, Ankara:2004.
- Balcı, A., “Etkili Okul kuram,uygulama ve araştırma”. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1993.
- Başaran, İ. E., “*Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul*”. Feryal Matbaası, Ankara, 2000a.
- Başaran, İ. E., “*Yönetim*”. Feryal Matbaası, Ankara, 2000b.
- Başaran, İ. E., “*Türkiye Eğitim Sistemi*”. Ankara: Yargıcı Matbaası, 1996.
- Başaran, İ. E. “*Eğitimde Yeni Yaklaşımlar*”, 21. Yüzyılın Başında Kırıkkale, Sempozyumu. 10-11 Haziran Kırıkkale, 2003.
- Baykal, B., “*Bilgi Yönetimi*”. www.mylmz.net/yonetim/bilgiyonetimi.htm.
- Bayraktar, B., B., “*Bilgi Sistemleri ve Yönetim Bilgi Sistemi Olarak Yüksek Performans Yönetim Modeli*.” http://www.isguc.org/ik_bilgi.php.
- Bensghir Kaya, T., “*Bilgi Teknolojileri ve Örgütsel Değişim*”, TODAİE Yayınları, Ankara, 1996.
- Bilgen, S., “*Niçin Yazılım*” Ankara, Türkiye Bilişim Derneği Yayını, 1992.
- Bilgen, N., “*21. Yüzyılda Eğitim ve Öğretmen*”. Sempozyum 96, Modern Öğretmen Yetiştirmede Gelişme ve İlerlemeler. 30 Eylül-4 Ekim 1996, ss.1-7.
- Bobnar, G. D. ve Hopwood, W. S., “*Accounting Information Systems*” 4thed. Massachusetts: Simon & Schuster, 1990. 156.
- Brookes, H., P., Grause, P., J., “*Information Systems Desing, Prentice*”. Hall of Australia, Sydney, 1982.
- Bull, G. ve Diğerleri. “*Information Technology*” Jessica Kingsley Publishers, Higher Education Policy Series 26, London 1994.

- Bükeç, C. M., *Örgütlerde Bilgi Yönetiminde Kullanılan Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Örgüt Kültürüne Etkisi* (Dumlupınar Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya, 2007, s. 154.
- Büyüköztürk, Ş., “*Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorumu*”. Pegem Akademi Yayınları, Ankara, Şubat, 2011.
- Can, H., “*Organizasyon ve Yönetim*”. Siyasal Kitapevi, Ankara, 2002.
- Chapman, D., W., “*The Role of Education Management Information Systems in Improving Educational Quality*”. Improving Educational Quality: A Global Perspective. Greenwood Press, Connecticut, Westport, 1990.
- Celep, C. ve Çetin, B., “*Bilgi Yönetimi*”. Ankara: Anı Yayıncılık, 2003.
- Cerit, Y., “*Bilgi Toplumunda İlköğretim Okulu Müdürlerinin Rollerini*.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu, 2001.
- Çağatay, U., *AB Sürecinde Türkiye’de Bilgi Yönetimi ve Konumsal Bilgi Sistemleri İle Taşınmaz Piyasaların Analizine İlişkin Bir Model Tasarımı*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2008, s. 277.
- Çakallı, M., “*Orta Dereceli Bir Askeri Okulda Eğitim Yönetimi Süreçlerinin İşlevselliğinin İncelenmesi ve Bir Model Önerisi*.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, 2001.
- Çalışkan, İ. “*Bilişim Teknolojileri Işığında Lise Düzeyi Fizik Dersinin Sınıf Ve Laboratuvar Ortamında Bilgisayar Destekli Uygulaması*.” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Çapar, B., “*Bilgi Yönetimi: Nasıl Bir İnsan gücü?*”. http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_list.
- Çelik, V., “*Enformasyon Teknolojisinin Eğitim Yönetimine Etkisi*.” *Milli Eğitim Vakfı Dergisi*, Sayı:30, Ankara, 1995.
- Çelik, V. “*Eğitimsel Reform İçin Yeni Bir Okul Müdürü*.” Eğitimimize Bakışlar, Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, İstanbul, 1996.
- Çelik, V., “*Okul Kültürü ve Yönetimi*.” Ankara: PegemA Yayıncılık, 2000.
- Çetin, B., “*Bilgi Yönetimi Açısından İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Gösterdikleri Davranışlara İlişkin Öğretmen Alguları*”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne, 2002.

- Çınar, İ., “*Eğitim Yönetiminde Bilgi Sistemleri.*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 1996.
- Çoban H., “*Bilgi Toplumuna Planlı Geçiş.*” İnkılâp Kitapevi, İstanbul, 1997.
- Davenport, T.H. ve Prusak, L., “*İş Dünyasında Bilgi Yönetimi*”, Rota Yayınları, İstanbul, 2001.
- Davenport, T. ve Prusak L., “Working Knowledge”, Harward Business School, Boston, (1998), 24-28.
- Davenport, T., Jarvenpaa S. L. ve Beers M.C., “Improving Knowledge Work Processes” Sloan Management Review, (Yaz 1996), 53-65.
- Demirtaş, H., “*Etkili eğitim yöneticisi davranışları*”, 2004. <http://web.inonu.edu.tr/hdemirtas.htm>.
- Demirtaş, H. ve Güneş, H. “*Eğitim Yönetimi ve Denetimi Sözlüğü*”, Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.
- Dempsey, D., “The Managing Principal”. Electronic Learning, 12.8.1993.
- Doğan, H. “*Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı*”, Ankara: Önder Matbaacılık, 1997.
- Drucker, P., F., (Çev: Bahçivangil, İ., Gorbon, G.). “*21. Yüzyıl İçin Yönetim Tartışmaları*”. İstanbul: Epsilon Yayıncılık, 2000.
- Düren, Z., “*2000’li Yıllarda Yönetim*”. İstanbul: Alfa Yayınları, 2000.
- Efe, R., Fatma. “*Bilgi Teknolojilerinin Müfredat Laboratuar Okullarında Kullanımı*” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.
- Eren, E., “*Yönetim ve Organizasyon.*” İstanbul: Beta basım A.Ş., 2001.
- Erbakırcı, A. M., *Ankara İli Ortaöğretim Okul Yöneticilerinin Teknolojiye Karşı Tutumları ve Yönetim Bilişim Sistemlerini Kullanma Durumları*, (Ankara Üniversitesi Eğt.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2008, s. 127.
- Ersoy, E., *Eğitim Yöneticilerinin E-Okul Sisteminin İşleyişine İlişkin Görüşleri ve Memnuniyet Düzeyleri (Esenyurt-Beylikdüzü İlçeleri Örneği)*, (Yeditepe Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s. 115.
- Fındıkçı, İ., “*Bilgi Toplumunda Yöneticilerde Kendini Geliştirme*”. İstanbul: Kültür Koleji Eğitim Vakfı Yayınları, 1996.

- Gültekin, N., *Öğretmen ve İdarecilerin E-Okul Uygulamalarına İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*, (Fırat Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Elazığ, 2010, s. 128.
- Gümüstekin, G. E., “İşletmelerin Örgütsel Etkinliğini Arttırmada Yönetim Bilgi Sistemler,”. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi.; Aktan, C. C.; Vural, İ. Y. 2005.
- Gürsel, E., Y.B.S.Dersnotları,Ünite1,ANKARA,1994 [http:// www. eng. bahcesehir . edu/yt/ky/webkur s2000/hatasoy/public. html](http://www.eng.bahcesehir.edu/yt/ky/webkur/s2000/hatasoy/public.html)
- Gökçen, H., “*Yönetim Bilgi Sistemleri: Analiz ve Tasarım Perspektifi*.” Epi Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Griffin, R. W., “*Management*”, Houghton Mifflin Company, Boston, 1996.
- Hargreaves, D. H., “The Knowledge Creating School”, *British Journal of Educational Studies*, Vol. 47, No.2, (1999), 122-144.
- Hargreaves, D. H., “Knowledge Management in The Learning Society”, Forum of OECD Education Ministers Developing New Tools for Education Policy-Making, Copenhagen, Denmark, OECD, 2000.
- Hoşcan, Y. ve Diğerleri, “*Yönetim Bilgi Sistemi*”. Anadolu Üniversitesi Web-Ofset, Eskişehir, 2004.
- Hoşgörür, V. ve Yoncalık, T. M., “*Bilgi Toplumunda Eğitim Yönetimi. Eğitimde Çağdaş Yaklaşımlar*” Bilgi Şöleni-2”, Birmat Matbaacılık, Samsun, 2004.
- İlhan, S., “*Telekomünikasyonda Yönetim Bilişim Sistemi Modeli*.” [www.sbe.sakarya.edu.tr /tezler /98/organizasyon.html](http://www.sbe.sakarya.edu.tr/tezler/98/organizasyon.html) - 51k.
- İmer, G., “*Okul Yönetim ve Hizmetlerinde Bilgisayar kullanımı*.” Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:13, Sayı:2, Eskişehir, 2003.
- İraz, R., “*Bilişim Teknolojilerinin Örgütsel Yapı ve Süreçler Üzerindeki Etkileri: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*.”<http://www.stratejiyonetim.net/rifat.htm> Mayıs 2004.
- Kalaycı, Ş. ve Diğerleri., “*SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*”, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 2010.
- Kalkan, V., D., Akgün, A., E. ve Keskin, H., “*Bilgi Yönetimi Ve İnsan Kaynakları Yönetimi: Literatür Değerlendirmesi ve Gebze'deki Üretim İşletmelerinin İnsan Kaynakları Departmanlarında Bir Uygulama Çalışması*”. http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_list.

- Kantur, Z. H., “*Yönetim Bilişim Sistemlerinin Yönetim Fonksiyonları üzerine etkileri*”. İstanbul Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1995.
- Kato, H., Hatano, K., Takahira, M. ve Sakamoto, T., “*Survey Report of Teacher’s Attitude Toward Educational Knowledge Circulation*”, Engineering Education: Innovations in Teaching, Learning and Assessment, 2004.
- Kaya, Y. K., “*Eğitim Yönetimi*”, Set Ofset Matbaacılık, Ankara, 1993.
- Kızılboga, R., *Milli Eğitim Bakanlığı E-Okul Uygulamasının Yönetici, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, (Marmara Üniversitesi Eğt.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2010, s. 161.
- Kodamanoğlu, M. N., “*Milli Eğitim Örgütünde Yönetici Olanların Görev Felsefesi ya da Hizmet İlkeleri Ne Olmalıdır ?*”, 2000 Yılında Türk Milli Eğitim Örgütü ve Yönetimi Ulusal Sempozyumu. Ankara: H. H. Tekişik Araştırma ve Geliştirme vakfı yayınları, 4,2001.
- Kongar, E., “*Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*”, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2002.
- Kuşlu, M., *Yönetimde Karar Verme Sürecinde Yönetim Bilgi Sistemlerinin Rolü (İLSİS Örneği)*, (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyonkarahisar, 2008, s. 133.
- MEB, “*Eğitim-Yönetim I*”, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Ankara:1997.
- MEB, “*İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*”, www.meb.gov.tr.
- MEB, “*Milli Eğitim istatistikleri Örgün Eğitim 2006-2007*”, MEB Yayınlar Dairesi, Ankara, 2007-2010.
- Mert, İ. S., “*Stratejik Yönetimde Bilgi Teknolojisinin Önemi ve Kullanımı*” [“http://www.kho.edu.tr/yayinlar/btym/yayinlistesi/yayinlar/Yayin2001/250_strateji_imer t.htm](http://www.kho.edu.tr/yayinlar/btym/yayinlistesi/yayinlar/Yayin2001/250_strateji_imer t.htm).
- Mescon, M. H., Albert, M. ve Khedouri, F., “*Management*” Third Edition, Harper & Row Publishers, New York, 1988.
- Ncet I.T., “*Coordination in Secondary Schools*” İformat ion Sheet , 1998.
- O’Brien, J. A., “*Management Information Systems: Managing Information Technology in the Internetworked Enterprise*”, U.S.A: Irwin McGraw-Hill, 1999.
- O’dell, C. ve Grayson C.J., “*If Only We Knew What We Know: The Transfer Of Internal Knowledge And Best Practice*”, The Free Pres, New York, 1998.

- Oğuzkan, A. F., “*Eğitim Terimleri Sözlüğü*”. Emel Matbaacılık, Ankara, 1993.
- Öğüt, A., “*Bilgi Çağında Yönetim*”, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2001.
- Onal, G., “*İşletme Yönetimi ve Organizasyonu*”. İstanbul: Türkmen Kitapevi, 1998.
- Özdamar, K., “*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*”. T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:1081, 1999.
- Öztürk, T., “*Yönetim Bilişim Sistemleri ve Farklı Yönetim Kademelerindeki Karar Süreci Üzerine Etkileri*”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal BilimlerEnstitüsü. Kocaeli, 2001.
- Plunket, W. R. ve Attner, R. F., “*Introduction To Management*” 4. Edition, PWS-Kent Publishing Company, America, 1992.
- Paddock, E., “*Charles, Improving The IS Image*”, Information Executive, Vol. 4, No. 1 ss.34-36., Winter, 1991.
- Reynolds, G. W., “*Information Systems For Managers*”, West Publishing Company, New York, 1999.
- Rue, L. W. ve Byars, L. L., “*Management; Theory and Application.*” Revised Edition, Richard D. Irwin Inc., USA, 1980.
- Şahin, A., *Yönetim Bilgi Sistemleri*, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2006, s. 227.
- Şanal, M., “*Bilgi Toplumunun Temel Nitelikleri ve Türkiye Gerçeği*”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı 3, Ankara 1999.
- Samancı, O., “*Öğretmen Adaylarının Bilgisayarı Tanımları İle Eğitimde Kullanmaya Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki.*” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Erzurum, 2000.
- Sarıhan, H. İ., “*Rekabette Başarının Yolu Teknoloji Yönetimi*”. İstanbul: Beta Basım A.Ş., 1998.
- Sarıhan, İ. H., “*Teknoloji Yönetimi.*” İstanbul: Desnet Yayınları, 1999.
- Soysal, N. G., *Yönetim Bilgi Sistemlerinin Okul Yöneticilerinin Performansları Üzerindeki Etkileri* (Trakya Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2006, s. 113.
- Şanal, M., “*Bilgi Toplumunun Temel Nitelikleri ve Türkiye Gerçeği*”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, sayı 3, Ankara 1999.

- Şişman, M. ve Turan, S., “Örgütsel Semboller Ve Eğitimde Sembolik Liderlik”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, No.37, 2004.
- Tanrıoğen, A. ve Diğerleri., “*Bilimsel Araştırma Yöntemleri*”, Anı Yayıncılık, Ankara, Şubat 2009.
- Taymaz, H., “*Okul Yönetimi*.” Ankara: Saypa Yayın Dağıtım, 1995.
- Tekin, M., Güleş, H. K. ve Öğüt, A., “*Değişim Çağında Teknoloji Yönetimi*”. Ankara: Nobel Basımevi, 2003.
- Telem, M. ve Buvitski, T., “*The Potential Impact of Information Technology on The High School Principal: A Preliminary Exploration.*” *Journal of Research on Computing in Education*, Vol. 27, Issue, 3 Spring 1995.
- Telem, M. ve Avidov, O., “*The Effect of School Management Information Systems on The Nature of A Loosely Coupled High School Instruction- Administration Subsystem: A Preliminary Study.*” *Journal of Research on Computing in Education*, Vol. 28, Issue. 2 Winter1995/1996.
- Todd, R., “*Knowledge Management 1: background and keyconcept.*” *Scan* 18(1), 1999.
- Toprakçı, E., “Okul Müdürlerinin Örgütlenme Yeterliliği.” *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, cilt:2 sayı:3, Kırşehir, 2001.
- Tortop, N., İsbir E. ve Aykaç B., “*Yönetim Bilimi*”, Yargı Yayınevi, Ankara, 1999.
- Visscher, A. J., “*A Fundamental Methodology For Designing Management Information Systems For Schools. Journal of Research on Computing in Education,*” Vol. 27, Issue. 2 Winter1994/1995.
- Yelkikalan, N., “*Bilişim Teknolojilerinin Dönüşen Yönetim ve Örgüt Yapısına Etkileri.*” Yayımlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1999.
- Yılmaz, H., “*Yönetim Bilişim Sistemleri*”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, 1993.
- Yılmaz, A., “*Eğitim Yönetiminde Bilgisayardan Faydalanmanın Avantajları ve Dezavantajları*”, *Milli Eğitim Dergisi*, yıl:33, sayı:166, Ankara, 2005.
- Yoncalık, M. T., *Etkin Okul Yönetiminde Yönetim Süreçleri Bakımından Yöneticilerin Bilişim Sistemlerine Yönelik Görüşleri (Kırıkkale İli Örneği)*, (Kırıkkale Üniversitesi Sos.Bil.Ens.Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2005, s. 183.

Zaim, H., "*Bilgi Yönetimi Süreçleri*". http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_list.
www.argonltd.com.tr/yonetimbilgisistemleri.htm.

EKLER

Ek: 1. Ölçek İzin Yazısı


ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU


ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Murat POLAT
Kurumu / Üniversitesi	Muş Alparslan Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Muş
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Muş İli Merkez İlköğretim Okulları
Araştırmanın konusu	"Yönetim Bilgi Sistemi olarak E-Okul uygulamalarının Değerlendirilmesi"
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Akademik Çalışma
Veri toplama araçları	Anket
Görüş istenilecek Birim/Birimler	---
KOMİSYON GÖRÜŞÜ: UYGUNDUR.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı: Yok	Gerekesi: Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma Ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin Ve Uygulama Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanan araştırma konularına ilişkin "Araştırma İzni" ile ilgili izin verilmesinin uygun olacağı

KOMİSYON
06/06/2011


Rifki UÇAR
Komisyon Başkanı


Şefik BEŞLİ
Üye


Asım TAŞ
Fakülte Sekreteri
Mustafa ATAHAHAN
Üye


Aslım ayındır

Ek: 2. Ölçek Formu

**YÖNETİM BİLGİ SİSTEMİ OLARAK E-OKUL UYGULAMALARININ
DEĞERLENDİRİLMESİ
ÖLÇEĞİ (YBSEÖ)**

Değerli meslektaşım;

Bu anket “ e- okul sistemine yönelik olarak” genel bir değerlendirme amacı doğrultusunda hazırlanmıştır. Amacım siz saygı değer öğretmen ve yöneticilerimizin, e-okulun okul işlemlerini gerçekleştirme yönünden yeterlilik durumunu karşı algılarınızı ve e-okul sisteminin işleyişi ile ilgili önerilere yönelik katılım durumlarınızı ölçmektir. Yüksek lisans tez çalışmam doğrultusunda geliştirdiğim bu anketteki tüm soruları samimiyet ve içtenlikle yanıtlayacağınızı düşünüyorum, katkılarınız için çok teşekkür ediyorum.

Araş. Gör. Murat POLAT

(mrt_plt@windowslive.com)

Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi

F.Ü.Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Öğrencisi

Tel: 0 506 713 70 26

A- Branşınız:

B- Göreviniz:

C- Cinsiyetiniz: **a.** Bayan () **b.** Erkek ()

D- Öğretmenlik Kıdeminiz: **a.** 1 Yıldan az () **b.** 1-5 Yıl () **c.** 6-10 Yıl () **d.** 11-15 Yıl ()

e. 16 Yıl ve Yukarısı ()

E- Öğrenim Durumunuz:

a. Ön Lisans () **b.** Lisans () **c.** Yüksek Lisans ()
d. Doktora ()

F- E-okul sistemine erişimde en çok tercih edilen mekân:

1. İkamet ettiğim ev bağlantısı üzerinden ()

2. Okulumuzdaki internet ağı üzerinden ()
 3. Cep telefonu üzerinden mobil olarak ()
 4. İnternet kafelerden ()
 5. Diğer... ()

E-Okul Yeterlilik	TAMAMEN YETERLİ	YETERLİ	ORTA DERECEDE YETERLİ	YETERLİ DEĞİLDİR	HİÇ YETERLİ DEĞİL
1. e- Okul ekranın kullanım kolaylığı	5	4	3	2	1
2. e-Okul sistemindeki menüler	5	4	3	2	1
3. İlköğretim kurum işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
4. İlköğretim kurum işlemleri menüsü içerisindeki alt menüler	5	4	3	2	1
5. İlköğretim öğrenci işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
6. Öğrenci işlemleri menüsü altındaki menüler	5	4	3	2	1
7. Sınav işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
8. Şifre değişikliği işlemleri	5	4	3	2	1
9. E-okul kullanıcı kılavuzu	5	4	3	2	1
10. e-Okula yönelik hizmet içi eğitim	5	4	3	2	1
11. Yöneltilme işlemleri menüsünün rehberlik sürecindeki sorumluluklara katkısı	5	4	3	2	1
12. e-Okul sistemi, öğrencinin genel performansını değerlendirmede	5	4	3	2	1
13. e- Okul giriş ekranındaki bilgiler	5	4	3	2	1
14. e-okula yönelik güncellemeler	5	4	3	2	1
15. Ders programı menüsü	5	4	3	2	1
16. Hızlı not girişi menüsü	5	4	3	2	1
17. Sosyal faaliyetler menüsü	5	4	3	2	1
18. Günlük devamsızlık girişi menüsü	5	4	3	2	1
19. Not işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
20. Sınav tarihleri menüsü	5	4	3	2	1
21. Sınıf gözlem formu	5	4	3	2	1
22. Devamsızlık işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
23. Kullanıcı güvenlik açıklamaları	5	4	3	2	1
24. Rapor listesi menüsü	5	4	3	2	1
25. Sosyal etkinlikler menüsü	5	4	3	2	1
26. Ders işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
27. Yöneltilme işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
28. Şube işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
29. Seçmeli dersler menüsü	5	4	3	2	1
30. Özel ders ve dersane bilgileri menüsü	5	4	3	2	1
31. Gelişim raporu menüsü	5	4	3	2	1
32. Bilgi giriş işlemleri menüsü	5	4	3	2	1
33. Notlar ve duyurular menüsü	5	4	3	2	1
34. Okul bilgileri güncelle menüsü	5	4	3	2	1
35. Kayıt işlemleri başlığı altındaki menüler	5	4	3	2	1

E-Okul Yapılandırılmış Görüşler	TAMAMEN KATILYORUM	KATILYORUM	KARARSIZIM	KATILMIYORUM	HIÇ KATILMIYORUM
1. E-Okul sitemi içerisindeki menüler bölümünde okul içerisindeki kulüp çalışmalarına yönelik menülerinde olması gerekir .	5	4	3	2	1
2. E-Okul yapısı içerisinde okul rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı bir modül oluşturulması gerekir .	5	4	3	2	1
3. Yönetici ve diğer modüllerin kullanımı esnasında pratik bir site haritasının olması gereklidir .	5	4	3	2	1
4. Sınıf içi rehberlik çalışmalarına yönelik ayrı alt menülerin olması gerekir .	5	4	3	2	1
5. Rapor Listesi menüsünün içeriğinin şekil ve grafiklerle daha ayrıntılı tasarlanması gerekir .	5	4	3	2	1
6. Öğretmen modülün de kulüp çalışmalarına yönelik ayrıntılı bir menü veya alt menülerin olması gereklidir .	5	4	3	2	1
7. Öğrencilerin sosyal faaliyet adı altında okuduğu kitap listelerini oluştururken e-okul içerisinde öğretmenin oluşturacağı bir kitap isim havuzunun olması veri girişlerini kolaylaştırır .	5	4	3	2	1
8. E-Okul açılış sayfasında her okulun kendi kurum kültürüne yönelik bilgiler olmalıdır .	5	4	3	2	1
9. E-okulda proje ve performans ödevlerine yönelik bir menü olmalıdır .	5	4	3	2	1
10. E-okula, okul içerisinde açılan kurslar ve etkinliklerin bilgileri de dâhil edilmelidir .	5	4	3	2	1

ÖZGEÇMİŞ**KİŞİSEL BİLGİLER****ADI ve SOYADI**

: Murat POLAT

DOĞUM YERİ ve TARİHİ

: Üsküdar / 1983

EĞİTİM BİLGİLERİ**LİSE**

: Muş Anadolu Öğretmen Lisesi

LİSANS

: Hacettepe Üniversitesi – Fen Bilgisi Öğretmenliği

YÜKSEK LİSANS: Fırat Üniversitesi – Eğitim Yönetimi, Teftişi,
Planlaması ve Ekonomisi ABD**İLETİŞİM****E-MAİL ADRESİ**

: mrt_plt@windowlive.com

TARİH

: 19. 07. 2011